

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

EHONIKO LYELIKALELA

2023

13
ANOS
2010-2023

VERSÃO EM OLUHELELO

Nemini Jus Ignorare Conceditur

Kaciningwa Komuntu Okumutima Outhemba.

OMUVALU WO VILINGA

OMUTWE	OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA Ehoniko Lyelikalela
OCAMBANGU	OMBONGE OYO KUPIKULULA OYOMPELA ODO MUKALO WO CILONGO
ONJUWO YO KUSONEKA OMIKANDA	Lexdata - Sistemas e Edições Jurídicas, Lda.
ESONEKO	1ª Esoneko Lya Tete Omwedi wa Kupupu 2023
OVIKANDO	500 Oviyulikitha
ONJUWO OVILYNGA VYOMASONEKO	Imprensa Nacional - E.P.
OKUPAKA ME IMBA	11567/2023
ISBN	978-989-8880-35-2

Ongundu Yo Valundululi | Grupo Técnico de Tradutores

Omunakomenho wo Cilinga | Coordenador Técnico: José Pedro

Onkalamutwe Yo Valundululi | Gestor de Tradução: Domingos Vaz

Ovalundululi | Tradutores: Nongonukeny Alfredo e Jacinta Fernando

Ouhunga

Omalaka oclongo, ngaci cina omalaka ornakwavo, atwaako no kukula ya no kupunguluka. Po kutanga oyondunge odo mukanda wo mukalo wo cilongo oco Ngola dacitululwa Oluhelelo, omutangi muhangamu oyondaka dhimu dapengama dapunguluka ko mukalo wado, kuci dapopya, po kuditumbula ya novilwavo. Yapae, omukanda ombu weya, ma uvylekwa metango endi, wahonikwa nombili yacacili ko civeyi oco vikandekelo vye laka.

Nota

As línguas nacionais, como qualquer língua, estão em constante transformação e evolução. Ao ler a tradução da Constituição da República de Angola na **Língua Oluhelelo**, o leitor poderá encontrar vocabulário e/ou construções frásicas que já tenham sofrido mutações ao nível lexical, morfológico, fonológico e sintáctico. Contudo, a tradução apresentada, na presente data de publicação, foi realizada com o máximo rigor linguístico.

A língua Oluhelelo também é conhecida por outras designações tais como Oshihelelo, Helelo, etc. A designação adoptada para a língua neste trabalho foi considerada a mais consensual entre os falantes.

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

EHONIKO LYELIKALELA

2023

VERSÃO EM OLUHELELO

ETHIMBIKO LYO VIHONIKWA

Omukanda wo yondunge do cilongo oco Ngola, waetwa ne yovo lyo cilongo oco Ngola, mu kayo menima olya 1975, mo mukalo vyo povitenya vyaco embyo, ocilongo nku macitungu no kukula, no yondunge nku delipita mo kweenda kwo manima, ko mukalo noko yondunge, mokuteda ouye ci maweende no cilongo, ovipuka mavikula ya nokuca ko miho.

Omukanda wo cilongo cetu, ko mukalo noko yondunge pokutala mo vitenya vya pahe, nge matutya weya menima olya 1992, po yondunge odo kulitea deya cangelelwe ko Bicesse mo mwedi wakapepo (1992), opo peyatukile okutya ocilongo cetu maile oco yongundu oyongi do pulitica ya mamuhaningwa ocimyanga okuningya okutya engu matumine eyiwa ya avyalekwa.

Ovoli oyongano do cilongo cetu muna ovipuka ovingi oviwa mo mukanda wo cilongo, “ontambo onene” yekulitha omukanda wo cilongo cetu, yathimbika mo mwedi wa kulwongo menima olya 2010, pwa pa humbikwa no kuvyalekwa omukanda omunene owo cilongo oco Ngola, pahe pweenu uko civalo.

Omukanda wo cilongo ombu wa tumbikwa menima olya 2010 wafweenika oyondunge endi kaputu atokala oku undapa, danyemba mompela ya kaputu okuhumba omuntu no muntu, omuntu ohumbwa na embinya atokala okuninga mo cilongo cae, avihe embyo unene nene aile okutunga ocilongo ci cimeyovo, oca cacili, ocithumo ociwa, oco upanga, ohambu, okulitwa ya nokupa no komutwe.

Omukanda wo mukalo wo cilongo haipe cilongo, kaile pe owo kupopya ovidilika na embi kaputu atokala uku undapa. Omukanda ombo, u popya omukalo wo wantu mo cilongo, u popya embi va hinangela, ca ila ounongo

yomukalo omuwa, olumono, ovituwo, ocifhumo ociwa no vikwavo, aile pweenya vy a honikwa mo mukanda owa kaputu okweta ouwa no kuhumba. mokonda eli omukanda ovo kweta omukalo omuwa, okufwifhapo ovidilika avihe vyo mukanda wo cilongo ma cihanda okutya oyombonge adi vyukifha ovininga, vyaila vininga vy a kaputu vyaila ovyo yombonge heli da kaputu, ya ombonge enya oyokuvyukifha omukanda waco ombo, oyo ovyo kuhumbika no kutala ci ca penga na ci cavyuka.

OOMBONGE enya oyo kupikulula oyo mpela odo mukanda wo cilongo, ombonge imu onene ya nyemba ko yombonge oyonene odo mo cilongo cetu, oyo eli oyo kuhumbika ovidilika vyo Cilongo, okuyunga ovininga vy a kaputu mo kulihumba, no ku fwithapo oviwa vyo vantu.

Ombonge enjo oyo kupikulula oyompela odo mukanda wo cilongo hayokuma peke muni, ombonge oyokukalya popeyi ovidilika ovyo mukanda wo cilongo, okuvipaka mo yombonge no kwendyamu.

Ombonge enya oyo kupikulula oyompela odo mukanda wo cilongo kaile pe oyokutala okutya oyondunge ma di fwithwapo, tupu oyokuhumbwa mokonda muna ovi dilika ovyo mukanda waco ombu, ovyo yombonge da kaputu na vimu ovingi vyaco mo vidilika vy a nyemba mo mukanda ombu, okupikulula oku twala no komutwe ovituwo pamu omukalo owo yondunge embi, oco kwahonikilwa omukanda ombu.

Omukanda ombu, tupu oci no nkela owe nima olya 2010 muna vimu vy yithwamu, navimu vy a wanaikwa mokonda oyo mbango 18/21, oyo 16 oyo mwedi wa kulu-kwenye; ya okuningya okutya ovidilika embi aha mavikaa pe vy a wayala, vina oyo kuhonikwa mo mukanda omunene waco owe hunga lio cilongo ma utiwa Lex Mater mo mukanda umu pe, okuningya okutya opo ovidilika vihangwa onjanga no kupakwa ko njango, ya avi dilikwa nawa novanongo ombenya va tanga ovi dilika vyo mukanda ovo cilongo.

Po ku manuthula, ovihonikwa embi pahe mavikamunika mo vengi, vy a hunu ohambu ya unene oyetu oco twahanda oku popila po kulyepetha omanima 12 omukanda omunene owo cilongo oco Ngola nke ali menima olya 2010.

Mo Luanda 05 ovyo mwedi wa kulwongo menima olya 2022

Laurinda Prazeres Monteiro Cardoso, Omumutumi ya omunene wo njango ovo mbonge oyo kupikulula oyompela odo mukalo wo cilongo oco Ngola

OCITUMINO

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

OMAVANJELO	17
OMUTWE I	
OMATHIMBIKO ESHILIVIYO MOKATI KO CILONGO	19
Ehavelo 1 (Ocilongo oco Ngola)	19
Ehavelo 2 (Ovatumini Vatha Okupopya cima eli Ocacili)	19
Ehavelo 3 (Outumini)	19
Ehavelo 4 (Ovinging vyo Yonkono do Pulinica)	20
Ehavelo 5 (Oku vyukitha Ohika)	20
Ehavelo 6 (Ovatumini Okupakako Ovidilika ya Nokuvihumba)	21
Ehavelo 7 (Ocituwo)	21
Ehavelo 8 (Omutumini Umu)	21
Ehavelo 9 (Ouncitilwe)	21
Ehavelo 10 (Ovatumini Havelipiti)	22
Ehavelo 11 (Ombembwa Nekwatetho lyo Cilongo)	22
Ehavelo 12 (Oukwaleke owo Vilongo)	23
Ehavelo 13 (Ovikandekelo vyo Mouye)	24
Ehavelo 14 (Ocipuka coe Muni Peke)	24
Ehavelo 15 (Ohika)	24
Ehavelo 16 (Olumono Lwomokuti)	24
Ehavelo 17 (Oyongundu)	25
Ehavelo 18 (Ovidimbu vyo Cilongo)	26
Ehavelo 19 (Omalaka)	26
Ehavelo 20 (Ombala oyo Cilongo oco Ngola)	26
Ehavelo 21 (Oyo mpela endi Datokala Okupikululwa na Kaputu)	26

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

OMUTWE II

OKWITHWA NOKUPEWA OVIKANDEKELO	28
--------------------------------------	----

OCITYALONGO I

OMATHIMBIKILO OVINGI	28
----------------------------	----

Ehavelo 22 (Omuthimbu wo Ungi)	28
--------------------------------------	----

Ehavelo 23 (Ovikandekelo vyo Kulitwa)	28
---	----

Ehavelo 24 (Ounene)	28
---------------------------	----

Ehavelo 25 (Ovaenda ya Novatauli)	29
---	----

Ehavelo 26 (Mokati ko Vipuka endi vina Esiliviyo)	29
---	----

Ehavelo 27 (Omutuwo wo Vantu ci Mwatha, Okupopya mokati ko Cilongo)	30
---	----

Ehavelo 28 (Oyonkono Nehunga)	30
-------------------------------------	----

Ehavelo 29 (Ovantu Okutha Okuninga Omahitilo Okupopya Mokati ko Mbonge)	30
---	----

OCITYALONGO II

OKUTHA, OKUYEKWA YA NO VIKANDEKELO VYE SILIVIYO	31
---	----

Ehavelo 30 (Okuhandwa Omunu)	31
------------------------------------	----

Ehavelo 31 (Okuhandwa Okuhumbwa Omuntu no Muntu)	31
--	----

Ehavelo 32 (Okuhandwa Ombimbu, Okuhasulula ya no Upanga)	31
--	----

Ehavelo 33 (Okuhayombela Onganda)	31
---	----

Ehavelo 34 (IOku hapita Ovikandekelo vyo Kulitambeka Omikanda)	32
--	----

Ehavelo 35 (Okuhepula ko mbunga, Pomalukupo, No kuhumbika Oyondele)	32
---	----

Ehavelo 36 (Okuhandwa Olutu Okupola ya no Kuyungwa omuntu no Muntu)	33
---	----

Ehavelo 37 (Okuhandwa okuninga Ohika ya no Yondimbu do hika Yaco)	33
---	----

Ehavelo 38 (Okuhandwa Okuninga Ovitutila vyo Lumono)	34
--	----

Ehavelo 39 (Okuhandwa Ocithumo Ociwa)	34
---	----

Ehavelo 40 (Okuyekelwa Okupopya ya noku Teethwa Oyondunge)	35
--	----

Ehavelo 41 (Okuyekelwa Okuhinangela, Okulikwambela ya no Kutumbika)	35
---	----

Ehavelo 42 (Okuninga Oyondunge)	36
---------------------------------------	----

Ehavelo 43 (Okuyekelwa Okuhumbika Ovitubo ya no Kutanga)	36
--	----

Ehavelo 44 (Okuyekelwa Okuteetha Ovitoola)	37
--	----

Ehavelo 45 (Okuhandwa Okuteetha Ovitoola, Okutambulula Ko civeyi co yompela do Yongundu)	37
--	----

Ehavelo 46 (Okuyekelwa Okutunga, Okwenda enda ya Nokukelipaketha)	37
---	----

Ehavelo 47 (Okuyekelwa Okupatanitha Cimu ya Nokulyongeda)	38
---	----

Ehavelo 48 (Okuyekelwa Okuninga Ovisangela)	38
---	----

Ehavelo 49 (Okuyekelwa Okuninga Ovyonge vyo ma unongo ya novyo Yombonge)	38
--	----

Ehavelo 50 (Okuyekelwa oku Patanitha)	39
---	----

Ehavelo 51 (Okutaninia Ocoe ya Omutumini Anyimipo)	39
--	----

Ehavelo 52 (Okupopila Oyombonge do Cilongo)	39
---	----

Ehavelo 53 (Okuhita po Vipundi vyo Yombonge do Cilongo)	40
---	----

Ehavelo 54 (Okuhandwa Ociyamanya)	40
---	----

Ehavelo 55 (Kukanayinwa Okuninga Empungila)	40
---	----

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

Ehavelo 56 (Ouwa vo Cilongo).....	41
Ehavelo 57 (Okuthinikwa Keyovo, noko Theto).....	41
Ehavelo 58 (Okutetwa pamu Okutepulwa endi Watha, Okuyekelwa ya Nokuhumbikwa).....	41
Ehavelo 59 (Ca dilikwa Okuleka Omuntu mena lyo Cituhi Aninga).....	42
Ehavelo 60 (Ca dilikwa Okuveta ya Nokutekula Omuntu Onya).....	42
Ehavelo 61 (Ovitihuhi nya kolako Unene).....	42
Ehavelo 62 (Okuhacunitha ondaka oyo Kwevelwa).....	43
Ehavelo 63 (Eteku Lyoyonkwatwa no Yonjayi).....	43
Ehavelo 64 (Okuhavingwa Okwendaenda).....	43
Ehavelo 65 (Onako Yomanima)	44
Ehavelo 66 (Onako Yomanima Onga Ovantu Vatokala Okukaa mo kaliwoso Nokuyungwa).....	44
Ehavelo 67 (Oyondunge ya Novituhi)	45
Ehavelo 68 (Okuhahada Okutekulwa Onya no mbonge).....	45
Ehavelo 69 (Okuhahada Okutya Ovitenya nya ila Ovingi mo kaliwoso)	46
Ehavelo 70 (Okutumakamitha ya no Kutaata).....	46
Ehavelo 71 (Ocilonco oco Maholamino).....	47
Ehavelo 72 (Ompela Yahandwa Okupopiwa po Uhunga Napweenya ya Vyukila).....	47
Ehavelo 73 (Okuhandwa Okukumba, Okulipopila Nokukelipyko Vantu)	47
Ehavelo 74 (Okuhandwa Oyonkono Dovengi)	47
Ehavelo 75 (Ocikele ca Kaputu ya no Vantu Ovakwavo Velikwata Oupanga mo Cilongo)	47
OCITYALONGO III	
OKUHANDA YA NO CIKELE OCO LUMONO, OCO MUKALO OMUWA YA NO VITUWO	48
Ehavelo 76 (Okuhandwa oku Undapa).....	48
Ehavelo 77 (Ekongoko no Mukalo Omuwa).....	48
Ehavelo 78 (Endi Vihandelwa Omulye)	49
Ehavelo 79 (Okuhandwa Elongetho, Ovitubo ya no Mbunje)	49
Ehavelo 80 (Oulele).....	50
Ehavelo 81 (Ovadantu nova Kaintona)	50
Ehavelo 82 (Oukulupi).....	51
Ehavelo 83 (Ovantu Ovilema)	51
Ehavelo 84 (Omafwalali Omakulu nova Amini vo Cilongo)	52
Ehavelo 85 (Okuhandwa Onganda no Mukalo Omuwa)	52
Ehavelo 86 (Oyoncitilwe do Cilongo ko Vilongo Ovikwavo)	52
Ehavelo 87 (Oulombe wo Yongano do Cilongo, Ovitubo ya no unongo)	52
Ehavelo 88 (Ocikele co kupopila).....	52

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

OMUTWE III

OMUKALO WO LUMONO, OYOMBONGO YA OKUYUNGA	53
OCITYALONGO I	
OVIKANDEKELO OVYOUNGI	53
Ehavelo 89 (Ovikandekelo vye siliviyo)	53
Ehavelo 90 (Ouhunga wo Yompela do Cilongo)	53
Ehavelo 91 (Okupanga)	54
Ehavelo 92 (Oyombonge do Lumono)	54
Ehavelo 93 (Ohika yo Vengi)	54
Ehavelo 94 (Ovima vyo Vatumini)	55
Ehavelo 95 (Ovyo ku iwa no Vengi)	55
Ehavelo 96 (Ocipuka Ehako)	56
Ehavelo 97 (Okuhacunitha ko Vikandekelo vyo Kutambula Oulombe)	56
Ehavelo 98 (Ohika yo Kutumba)	56

OCITYALONGO II

OMUKALO WO YOMBONGO YA NOKUYUNGA	56
Ehavelo 99 (Omukalo wo Yombongo)	56
Ehavelo 100 (Ombango Oyo cilongo oco Ngola)	57
Ehavelo 101 (Okuyunga Oyombonge)	58
Ehavelo 102 (Elisimu)	58
Ehavelo 103 (Oviyambaelwa Vyelikalela)	58
Ehavelo 104 (Oyombongo endi Kaputu a Undapa Nado)	58

OMUTWE IV

OMUKALO WO MBANGO YA KAPUTU	59
-----------------------------------	----

OCITYALONGO I

OMUTHIMBU WO VINGI	59
Ehavelo 105 (Ovipuka ovyo unene wo Cilongo)	59
Ehavelo 106 (Okuluka Omutumini wo Cilongo ya noyo Ndeputatu owo Mbonge enya oyo kucopa Ovidilikia vyo Cilongo)	60
Ehavelo 107 (Ovinginga vyo Cimyanga vina oyo Kulikalela)	60
Ehavelo 107 -A (Ociphonika oco Cimyanga)	60

OCITYALONGO II

OMBANGO YOCIMBYULA CO VATUMINI	61
Ehavelo 108 (Ounene wa Kaputu ya Naendi Atokala oku Undapa)	61
Ehavelo 109 (Ocimyanga	61
Ehavelo 110 (Okuhopwa, Okuhahopwa ya Noku Caelwa)	61
Ehavelo 111 (Okuliheteka)	62
Ehavelo 112 (Ocitenya oco Cimyanga)	63
Ehavelo 113 (Ocifwe comanima)	63
Ehavelo 114 (Okutumbikwa)	63

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

Ehavelo 115 (Okwana)	63
Ehavelo 116 (Okulovola Okutumina)	64
Ehavelo 116 -A (Okwendetha Oyompela pwa Enima oyo Kutumina Malipuko)	64
Ehavelo 117 (Endi nya Thevekwa mo Mukanda)	65
Ehavelo 118 (Okuteetha Ocilongo)	65
Ehavelo 119 (Endi vyatha oku undapa Omutumini wo Cilongo)	65
Ehavelo 120 (Endi Vyatokala Oku Undapa Omutumini Wo Cilongo)	67
Ehavelo 121 (Endi ngeni ma vi Udapwa mo mbonge Yovilongo vyo Kokuti)	67
Ehavelo 122 (Ounene wo Mutumini musimbu Akalya Komutwe Omafwalali no makakwinyi Ocilongo)	68
Ehavelo 123 (Ounene owe Kwatetho lya cilongo)	69
Ehavelo 124 (Okuteetha Elongo Ovidilika vyo Cilongo)	69
Ehavelo 125 (Omukalo wo Vininga)	70
Ehavelo 126 (Oyompela odo Vidilika Omuundu)	71
Ehavelo 127 (Onkali)	72
Ehavelo 128 (Okuwako ne okwithako ko cipundi Co vatumini omunene wo Cilongo)	72
Ehavelo 129 (Omutunini Omunene awe ko Cipundi)	73
Ehavelo 130 (Oluwa)	74
Ehavelo 131 (Omutumini-Waval)	74
Ehavelo 132 (Ko cipundi co Utumini wo Cilongo)	74
Ehavelo 132 -A (Okupinga Omutumini Omunene Owa vali)	75
Ehavelo 133 (Eameno lya Vatumini Ovakulu)	76
Ehavelo 134 (Oocioonge co Vavateli vo Mutumini)	76
Ehavelo 135 (Eeli lya cilongo)	77
Ehavelo 136 (Eeli Lye Ameno Cilongo)	78
Ehavelo 137 (Ouhunga Wakaputu no Vavateli wo Mutumini)	78
Ehavelo 138 (Eyooloko mo Kuundapa)	79
Ehavelo 139 (Ouhunga wo Pilitica)	79
Ehavelo 140 (Ouhunga Wonkali)	79
OCITYALONGO III	
OMBANGO YO CIMYANGA	
Ehavelo 141 (Etokolo)	80
Ehavelo 142 (Ovanakwa)	80
Ehavelo 143 (Ounongo wo Maholovolo)	80
Ehavelo 144 (Omuvalu wo Vaholovoli)	80
Ehavelo 145 (Mbavetha Okuholovolwa)	81
Ehavelo 146 (Ovahovolwa)	81
Ehavelo 147 (Onkalo yo Manima Ngaetha Okukala ko Undeputatu)	81
Ehavelo 148 (Etameko no Muhangu wo mo Vilinga)	82
Ehavelo 149 (Elundulukmo Vilinga)	82
Ehavelo 150 (Eameno)	83

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

Ehavelo 151 (Ewitho ko Undeputatu ne Pingo)	83
Ehavelo 152 (Okuhamola no Kuwako ko Cipundi)	84
Ehavelo 153 (Epingwa)	84
Ehavelo 154 (Hicitha Okumwaanda)	84
Ehavelo 155 (Elyongido)	85
Ehavelo 156 (Ovanakwa)	85
Ehavelo 157 (Ovyonge)	86
Ehavelo 158 (Ohunga no Othuto)	86
Ehavelo 159 (Etokolo)	86
Ehavelo 160 (Omatha Moutumini)	86
Ehavelo 161 (Omatha Pulitica noutumini)	87
Ehavelo 162 (Okukuyunga)	88
Ehavelo 163 (Odombonge uke odo nkawo)	89
Ehavelo 164 (Ompangu Okutwaapo Ouhunga no Cihopa)	89
Ehavelo 165 (Ohunga no Kuholovola)	90
Ehavelo 166 (Ovitumino)	92
Ehavelo 167 (Owingi wo Vatumini)	92
Ehavelo 168 (Ounongo Mbunako no cilongo)	93
Ehavelo 169 (Eitavelo)	93
Ehavelo 170 (Eitavelo)	93
Ehavelo 171 (Ethonganono)	94
Ehavelo 172 (Ethonganono lyo Vatumini Poluvede Oluthupi)	94
Ehavelo 173 (Etompo ndya Endelete)	95

OCITYALONGO IV

OYONKONO DE HUNGA	95
Ehavelo 174 (Esiliviyi lyo Uhunga)	95
Ehavelo 175 (Ekutuluko)	96
Ehavelo 176 (onjila)	96
Ehavelo 177 (Omatokolo)	97
Ehavelo 178 (Othuto)	97
Ehavelo 179 (Ovakoyethi)	97
Ehavelo 180 (Tribunal Supremo)	98
Ehavelo 181 (Ombonge Yokupikulula Oyompela domukalo wo Cilongo)	98
Ehavelo 182 (Okuyongola)	99
Ehavelo 183 (Ombonge Yokupikulula Oyompela do Mafwalali)	99
Ehavelo 184 (Onjango Onene oyo kupikulula Oyompela)	100
Ehavelo 185 (Outhemba)	101
Ehavelo 186 (Oungundu)	101
Ehavelo 187 (Onkalo)	102
Ehavelo 188 (Odonkono)	102

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

Ehavelo 189 (Ombonge)	102
Ehavelo 190 (Ociwondo Covayanji Maeli)	103
Ehavelo 191 (Omaswalal)	104
Ehavelo 192 [Cadamwamo]	104
Ehavelo 193 (Oumbangji)	104
Ehavelo 194 (Ociho)	104
Ehavelo 195 (Ouhunga)	105
Ehavelo 196 (Eameno)	105
Ehavelo 197 (Eyovo)	105
OMUTWE V	
TANU OVININGA VYOUNGI	105
OCITYALONGO I	
OVIKANDEKELO VYOUNGI	105
Ehavelo 198 (Ouhunga)	105
Ehavelo 198 -A (Mouhunga)	106
Ehavelo 199 (Etungo)	106
Ehavelo 200 (Outhemba)	106
Ehavelo 200 -A (Ombonge)	106
Ehavelo 201 (Ombonge Ompangu)	107
OCITYALONGO II	
EAMENO LYO CILONGO	107
Ehavelo 202 (Eameno lyo Cilongo)	107
Ehavelo 203 (Outhemba ne Ameno)	107
Ehavelo 204 (Ompumbwe)	107
Ehavelo 205 (Ecaelo)	108
OCITYALONGO III	
EAMENO LYO CILONGO NO MASWALALI	108
Ehavelo 206 (Eameno Ocilongo)	108
Ehavelo 207 (Omaswalali Ongola)	108
Ehavelo 208 (Eameno no Vilinga Maswalali)	109
OCITYALONGO IV	
EAMENO MAKAKUNYA OCIOLONGO	109
Ehavelo 209 (Eameno lyo Kutumina)	109
Ehavelo 210 (Omakakunya Ocilongo)	109
OCITYALONGO V	
EAMENO YA NEKWATETHO LYA KAPUTU	109
Ehavelo 211 (Oviholekwa Ameno Kaputu)	109
Ehavelo 212 (Omunkomeho Woveta)	110

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

OCITYALONGO VI	
OMUNANI WO VIKOYA	110
Ehavelo 212 -A (Omunani wo vikoya).....	110
OMUTWE VI	
OMBANGO YOVAMPANGU	111
OCITYALONGO I	
ETHIMBIKO LYO VIHONIKWA	111
Ehavelo 213 (Ovikalo).....	111
Ehavelo 214 (Elitungo).....	111
Ehavelo 215 [Cadamwamo]	112
Ehavelo 216 (Oumbangi)	112
Ehavelo 217 (Okupangula ovampangu wo Cilongo)	112
Ehavelo 218 (Omukalo wo Kuhopa Ovampangu wo Cilongo).....	112
Ehavelo 219 (Okutambeka).....	112
Ehavelo 220 (Omukalo wo Vininga vyo Kupangula Ovampangu)	113
Ehavelo 221 (Oku undapa).....	113
Ehavelo 222 (Elitungo)	113
OCITYALONGO II	
OMBANGO YOVATUMINI WOVITUWO	114
Ehavelo 223 (Ethipaluko).....	114
Ehavelo 224 (Odosova)	114
Ehavelo 225 (Ouhunga)	114
OMUTWE VII	
OKUTHA OKUYUNGA OMUKALO NO VIKANDEKELO	114
OCITYALONGO I	
OKUYUNGA OMUKALO	114
Ehavelo 226 (Ovikalo)	114
Ehavelo 227 (Ouhunga).....	115
Ehavelo 228 (Okuyunga).....	115
Ehavelo 229 (Ouwa wo Kuyunga).....	115
Ehavelo 230 (Outhemba)	116
Ehavelo 231 (Ouwa wo kuyunga me Holamino).....	116
Ehavelo 232 (Hi capenge).....	117
OCITYALONGO II	
OKUYONGOLA KOMUKANDA	117
Ehavelo 233 (Okuyongola).....	117
Ehavelo 234 (Eitavelo)	117
Ehavelo 235 (Ovimpungu).....	117
Ehavelo 236 (Ovimpungu).....	118
Ehavelo 237 (Etokolo)	118

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

OMUTWE VIII

OKUFWITHAPO OKUMANA NOKUPITILILA	118
Ehavelo 238 (Etameko)	118
Ehavelo 239 (Odo Vidila)	119
Ehavelo 240 (Asembeleya Nasionale)	119
Ehavelo 241 (Omutumini Omunene wo Cilongo)	119
Ehavelo 241 -A (Ocimyanga)	119
Ehavelo 242 (Okuvyaleka)	119
Ehavelo 243 (Ovapanguli)	120
Ehavelo 244 (Odonkali)	120

OCINKOPO CA I

EPANDELA LYO CILONGO	121
-----------------------------------	-----

OCINKOPO CA II

OVIHAKO VYO CILONGO	122
----------------------------------	-----

OCINKOPO CA III

OCIIMBO CE HIVILIKO CILONGO	123
--	-----

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

OMAVANJELO

Otwe, ovantu vongola, mena lyo vakwetu ombo vetu kalya komutwe, oyo Ndeputatu ombo vahopwa po cimyanga po mwedi wa tu konkhe me nima olya 2008;

Tuci nawa okutya ocimyanga caetwa noyo citilwe do cilongo cetu ombo valwitha okweeta omukalo omuwa ne yovo, po vitenya 11 mo mwedi wa kayo menima olya 1975, mo ci tenya mwa thimbika oku undapa ocidilikaoco mukanda omunene mo yongano do cilongo oco Ngola, endi da kwatwa mavoko avali mena lya ombenza va handa omukalo omuwa ovo cilongo, no kuyunga ocilongo;

Po kutambula, ocilongo ca tuka po cimyanga oco vengi ya vaendya mo vi dili 158° oco mukanda omunene owe nima olya 1992, pwa pa tuka okulipakaelamu okuhonika no ku vyaleka omukanda omunene owo cilongo oco Ngola;

Tuci nawa pwa pacimanina, okucopa noku vyaleka ocidilika copoupe ya unene nene omukanda ombu ovo ngola waetwa na ci ovengi vo cilongo oco Ngola va undapa poupe;

Okuningya okutya ocilongo opo há citambulwa no vindele, hinde te vaeta eyovo omukalo omuwa ovo cilongo, mbadi no kutunga ongola, oyo vantu okulitea okulihumba ya ocilongo capola ocacili;

Oyongano detu atuhe, ko ntuko yetu no vituwo vyetu vikulitha ocilongo no ku tuwanayika;

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

Kutumbika ovituwo vyetu oviwa vyaco unene ovyo vadiloi – onthanga ya cacili oyo vituwo ya oko oyo angolano va dimbukilwa;

Twelipita ko vituwo ya omuntu no muntu wa humba co mukwavo ya oupanga, okulitwa, okupopya ci cavyuka ya no kutunga;

Twelikwata oupanga okutunga ocilongo ceinya oco kulihumba okulitwa, okuheliyapuluka, oco upanga ya nokutokama ovoli twelipita ko vituwo; ocilongo ocacacili ya no kutunga oco ku humba omunyu, okulitwa, okulipita ko vituwo ya no kuhumbika ovantu;

Nge hatudimbiko okutya omukanda ombu ovo constituição oci dilika embi vyeyathimbikile menima olya 1991, opo peyavyalekelwe oyondunge odo kulipakaelamu no mbango 12/91 no cyonge ceinya oco vengi valuka oku hilivika no ku humbika omukalo wo vantu ya no lumono lwavo, oku pungulula ovipuka ovingi, mbadi, nke ombango yaco amupungululwa vali vimu n.º 23/92;

Ma tutwaako no kufwithapo oviwa vyo yondunge ode yovo, ocilongo okutuminwa no va mpangu no kucitokamika nawa, pwaa omuntu ma popi ci ci ko mbungo yae ngaile pwaa ahanda ongundu yo pulitica yae ayekwa, ovipuka avitepululwa nawa okutya ovininga vy a kaputu avilikalele, okutya ovyo yongundu navyo avilikalele, ovantu mo cilongo ava yekwa okulanda no kulantetha ovipuka vyavo okukulitha olumono, okupakako ovantu no kuveyilikitha, avihe vy a honikwa mo mukanda ombu owo mukalo wo cilongo;

Oku likwatethako, unene no kufwithapo oyondunge do kulihumba no ku humba omukanda ombu, okuningya okutya avihe embi vy a honikwa mo mukanda ovyo ovantu va munikitha, oyongundu ne longo lyaco alihe olyo ngola;

Ya ngaco, no ku langelela no ku humba ceiyna ca undapwa no vakulu vetu ya no vikumba no vadiu ombo vavombya ko vita;

Twahanda okutya oviwa endi vyahandwa no va mpangu vo cilongo lya cacili, ehubilo, okukaa ko yombwa cilangi, ocilongo okupa no komutwe ya no kutunga ocilongo ocipe, oco vengi, oco kuliteelila ya no kupikulula nawa oyo mpela;

Twahanda okutya oyondele ombo ma vayomukwa pahe mbadi ava hanga ocilongo cavyuka ya acikaa po mavoko etu;

Omukanda ombu twavyaleka ombango onene oyo cilongo cetu oco Ngola.

OMUTWE I

OMATHIMBIKO ESHILIVIYO MOKATI KO CILONGO

Ehavelo 1

(Ocilongo oco Ngola)

Ocilongo oco Ngola ca yovoka muni cituminwa no vampangu, unene oku siliviya nawa kuci va handa, cimu vali ci cahandwa okutunga ocilongo ci ca vyuka, oca cacili, oco yongundu oyongi, oco upanga, oce yovo, oco kulitwa no kukulitha ouye.

Ehavelo 2

(Ovatumini Vatha Okupopya cima eli Ocacili)

1. Ocilongo oco Nngola oco yongundu oyongi ne hunga ya ovantu ovo va vanga ci vahanda, oco ca honikwa mo mukanda owo mukalo owo cilongo no mo vidilika ombango, oku yapulula oyo mpela odo yom-Bonge no vatumini oku lipopila, oku tokamika ocilongo, okupopya ci omuntu ahinangela no kuhita mo yongundu, okuvyaleka no ku hilivika oyo mpela daco.
2. Ocilongo oco Ngola cihilivika no kwama oyo mpela ode siliviyo odo vantu, waila muntu umu, vaila ovengi hinde kate no vyonge, ya ci yakula no kweta pokati ko vantu oku lihumba ya no kucopa ovidilika, ovyo datu-Mini ovo cilongo no do vapopi vo yompela, mo yombonge davo ya noyo nkawo, unene no yompela odo muntu no muntu nelongo lyaco alihe.

Ehavelo 3

(Outumini)

1. Ounene wo cilongo, owo kuwanika ocilongo, ya nge ka citepulwa pokati, ovingi vyaco avihe vi po mavoko ovantu, owo eli owo kuvyaleka no kwi-tha povipundi ova tumini mo vininga ovyo cimyanga, endi havihindwaa muntu, muni peke, mo manima no manima, mo vidilika no yondunge oyonkwawo da nyemba mo mukanda owo mukalo wo cilongo, unene okuhopa ovatumini wo cilongo.
2. Kaputu utumina ocilongo oco Ngola ohi yaco aihe, oco ca honikwa mo mukanda owo mukalo wo cilongo, mombango ya no vidilika ovyo

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

vilongo vyo uye, omaande hinde kate ne ulu lyaco avihe embyo ma vituminwa na kaputu.

3. Kaputu utumina tupu ko civeyi oco kutheveka no kukalya popeyi olu-mono ondu lu mohi yongola, no lumono lulwa ko vinyama, ovipa, na ondu halutuku ko vinyama, po nte yo cilongo, ko cilongo oco lumono ya noko hi ahi oyo malumga, ngaci ca honikwa mo mukanda owo mukalo wo cilongo ya nomo mukalo wo uye.

Ehavelo 4

(Ovininga vyo Yonkono do Pulitica)

1. Oyo mpela odo cilongo dikalwa ko mutwe na engu avyalekwa mo cimyanga, pwa omuntu no muntu amyanga okuhopa engu eko mbungo yae, ngaci ca honikwa mo mukanda omunene owo mukalo wo cilongo.
2. Kutupu umu engu nge me lipaka ko cipundi, ca dilikwa okuhangwa muningi oyondunge daco embo, pamu oya no yonkono okuhanda okwila omutumini wo cilongo mukwatwa hinde pe mulangelelwa okuhita mo kaliwoso, mokonda cadilikwa mo mukanda ombu owo mukalo wo cilongo.

Ehavelo 5

(Oku vyukitha Ohika)

1. Ocilongo oco Ngola oceinya mo yongano odo yondimbu no vilongo ovikwavo capwa, ngaci ca honikwa mo mukanda owo cilongo povitenya 11 ovyo mwedi wa kayo menima olya 1975, ocitenya ongola yayovoka po mavoko acikolonya.
2. Oyondunge endi twamana okuhonika pahe po, nge ka di patana oyom-pela oyo nkawo endi ocilongo nge ma cihumbike no vilongo ovikwavo mokati ko uye.
3. Ocilongo oco Ngola ci undapa okupikulula oyo mpela odo mukalo omuwa owo wantu, ce lyanja okutya oyombaka oyonene, oyo vilongo, oyo komuna, ya no ulongo oununu, oco ca honikwa mo mukanda owo mukalo wo cilongo.
4. Oyondunge odo yondimbu odo cilongo, no mukalo owo vilongo endi vya tepuka, pwa vyathimbika okuvitunga nawa pamu no kutya kayile vali ocilongo, unene ko mukalo wa ci nge ocilongo ma cikala, opo cika

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

nawa no ko lumono lwaco, omafwalali, ocifwe co vantu, oyo mpunda no vikwavo avihe vi mo mbango.

1. Ombango ipopya omukalo, okuluka ovilongo no kutunga oyombaka do vilongo vyaco embyo ya no kwongeda ovantu.
6. Ocilongo oco Ngola nge kacitepulwa, nge kacipewa muntu no kupita ovidilika, nge kutupu umu matya mitepulako okalongo ka, ca dilikwa, nge kacipewa muntu ngaile pe okalongo okanunu pamu novipuka ovikwavo vyakalwa komutwe na kaputu.

Ehavelo 6

(Ovatumini Okupakako Ovidilika ya Nokuvihumba)

1. Omukanda ombu twavyaleka ovidilika ovinene oyo cilongo cetu oco Ngola.
2. Kaputu weendya mo vi dilika nya nyemba mo mukanda owo mukalo wo cilongo ya oyondunge daco embo dimo cacili, oku humba no ku humbika oyombango do cilongo.
3. Ovidilika, okulitea no yo mpela oyo nkawo da kaputu, oyombonge odo vatumini mo vilongo ya no da kaputu adihe di humbwaa lumu ko mukanda wo cilongo.

Ehavelo 7

(Ocituwo)

Oyo mpela odo kuhumbika ovituwo kaputu we di humba ya udi nawa, cinene oku hakambakana omukanda wo mukalo wo cilogo no mukalo omuwa owo vantu.

Ehavelo 8

(Omutumini Umu)

Ocilongo oco Ngola icimu pe mo mukalo waco ca humba omukalo wo vilongo endi nya nyemba mongola, po kulitepula, cinene oku humba omukanda wo mukalo wo cilongo no vidilika.

Ehavelo 9

(Ouncitilwe)

1. Okwila ocintilwe yo cilongo opweenya omuntu ayomukwaa mongola pamu noku copa omikanda okwila omumpangu.

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

2. Oncitilwe yo cilongo ondele engu ovoina na he va yomukwaa moonu, ondele olukembe akoywa mo cilongo oco Ngola, pamu ayomukwa ko vilongo vya himba endinya.
3. Ondele olukembe oku koywa mo cilongo oco Ngola nae nge matiwa ocintilwe yo cilongo.
4. Kutupu umu nge matiwa kuupewa omukanda ombu owo ucintilwe wo cilongo oe ngaco wayomukwaa mo ngola.
5. Ovidilika, vina ovikandekelo vyo kutambeka omuntu omikanda vyo ucintilwe no kumwitha omukanda waco ombo.

Ehavelo 10 (Ovatumini Havelipiti)

1. Ocilongo oco Ngola ka cidilike ovikapela ci viyekela ovinga vyavo, ca yapulula nawa okutya ovikapela vilikalele, ya kaputu nae welikalela, oco ca honikwa mombango yo vitumino.
2. Kaputu wamunako ya wa humba ovikapela ovingi mokati ko cilongo vyelikala, ya muni ovo veci ongapi nge mavaeendetha ovinga vyavo, cinene oku humba omukanda owo mukalo wo cilongo ya no vidilika vyo cilongo oco Ngola.
3. Kaputu uyunga ovikapela no vyoonge ovikwavo vipopya ondaka ya huku, hinde kate no poyohika va tungila oyo njuwo daco embo odo kulikwambela, unene oku hakambahana omukanda wo mukalo wo cilongo no vidilika vya kaputu aile ovipuka vyaco embyo vya humba omukanda ombu owo cilongo.

Ehavelo 11 (Ombembwa Nekwatetho lyo Cilongo)

1. Ocilongo oco Ngola ca humba ya ci hilivika ombembwa ya no kutunga, ovinga vya kaputu ya ovantu vaco avehe vena oyo kututa ngaco, oku humba omukanda wo cilongo no vidilika, ya no yombango oyonene mokati ko uye waco auhe, ombembwa ne yakulilo lyo cilongo.
2. Ombembwa unene ya honikwa mo vidilika mo vidilika, ya yieta omukalo omuwa ya no kutunga ocilongo.
3. Eyakulilo lyo cilongo li mo vidilika no vitumino, mo ku humbika ovinga vyaco ovye yakulilo ya no ku fweenika popeyi oholo oyo kutunga

ocilongo, oku fuithapo nawa oyo mpela da kaputu, ya no ku yakula ombo nge mavha handa okweta ovita oma hatapati no ku tunga ocilongo.

Ehavelo 12
(Oukwaleke owo Vilongo)

1. Ocilongo oco Ngola ca humba ya ci fwithapo oyondunge da honikwa mo mukanda owo coonge ceinya oco vilongo vyo mouye no vyo vadiloi ya cininga oupanga no vilongo ovikwavo okwendya mo vikandekelo oupanga no vilongo ovikwavo, no vantu okwithilila mo vikandekelo endi:
 - a)- Oku humba ounene wo cilongo ya neyovo;
 - b)- Ovilongo avihe vina oyo kulihumba pokati;
 - c)- Endi vihandwaa ovantu okulihumbika ya neyovo;
 - d)- Okuteulula ovita ne hepu;
 - e)- Oku humba omukalo omuwa owo vantu;
 - f)- Okuhelipitika po yompela do cilongo ci eli oco vakweni;
 - g)- Oku lipopila ayile pokati no vilongo;
 - h)- Oku hahanda oma hatapati, ova landethi vomapangwe, oku litoya, oku kelenga, oku vaka ovantu ovyo havihandelwe;
 - i)- Oupanga no vantu no kweeta eyovo, okupikulula oyo mpela no kutunga ocilongo.
2. Ocilongo oco Ngola ka cihanda ovantu okulikolonyeka, okuliveta, okulikwata, okulikelenga no kupukulukyapo ovakwavo poupanga.
3. Ocilongo oco Ngola cifwithapo oyondunge odo kuhilivika omukalo wo vantu ovadiloi ovo mo africa ya no kuningya okutya ocilongo cetu aciningi oupanga no vilongo ovikwavo ovyo mo africa opo oulombe wo vituwo vyo vadiloi.
4. Ocilongo oco Ngola ka cihanda mo cilongo cetu amukaa ocikanjo oco mafwalali ovilongo vyo kokula, ovoli cipopila ovilongo ovikwawo pweenya kuna ovita okuningya okutya ovilongo embyo vikae me yovo ya ne yakulilo lya fwapo.

Ehavelo 13
(Ovikandekelo vyo Mouye)

1. Ovikandekelo vyo mouye, vyatambulwa mo mukanda ombu owo mukalo wo cilongo, vyayendya pamu no vikandekelo ovyo vilongo ovyo vadiloi novyo cilongo oco Ngola.
2. Oyondunge ema odo kulitea da honikwa mokati ko uye ocilongo cetu no vikwawo, ondunge yaco ivyalekwa mo mukanda wo vidilika vyo cilongo cetu, pweenya ondunge yaco ivyalekwa mo mukanda owo vidilika oyo cilongo cetu, pweenya ondunge yaco yathimbika oku undapa mokati ko uye hinde kate pwa ocilongo cetu macikatila kwapwa.

Ehavelo 14
(Ocipuka coe Muni Peke)

Kaputu wa humba ya u amina omiba vahanda okuninga oulombe wavo muni, vaila ovengi waila muntu umu, kaputu upopila ovantu vaco ombo mokonda vekulitha olumono no ulombe, unene okwendya mo vidilika ovyo mukanda wo cilongo ya no mo vidilika.

1. Ohi, oya kaputu, ya oe atambeka ovantu ohika, waila omuntu umu pamu ovengi, aile pwaa va handa oku tunga pamu no kulima, oco ca honikwa mo mukanda owo mukalo wo cilongo no mo vidilika.
2. Kaputu wa humba ovantu omiba vatungila mo cilongo cetu ova mpangu unene uveyekela okukaa mo yohika daco, unene okuhumba ovidilika.
3. Ka cipopile okutya ngaile pwa kaputu ahanda oyo hika daco nge ka tam-Bula, muni wo hika kaputu umupa oyombongo pamu no hika onkwavo, oco ca honikwa mo vidilika.

Ehavelo 16
(Olumono Lwomokuti)

Olumono lwo mokuti, caila omaande, caila omawe mohi yo cilongo, me lunga, no mo yohika oyonkwawo danyemba mo ngola auhe upo mavoko akaputu, oe lumu atumina ongapi nge ovantu ma tambula oulombe waco, oco ca honikwa mo mukanda wo cilongo mo vidilika no vikandekelo vyo mouye.

**Ehavelo 17
(Oyongundu)**

1. Oyongundu, mo mukanda ombu owo mukalo wo cilongo no mo vidilika, di lihakana ovantu, okupopya ondunge enji mayipandwa no vantu, pae ovantu ovo vatala ci cavyuka, mbadi avamyanga ko ongundu enji vhanda, muni oyombungo davo odo dihongola omuntu no muntu, oku humba ovidilika vyeyovo lyo cilongo, ovyo kutokamika ocilongo ya no ku lipakaelamu oyondunge.
2. Omukanda wo cilongo ya naci ci undapa oyongundu, vena oyo kuhumba ovidilika endi:
 - a)- Omukalo omuwa ya no kuhumbika ocilongo;
 - b)- Okuninga ongundu acilu kombungo yo muntu peke;
 - c)- Ondunge enji wahanda oku undapa nayo ayeta omukalo omuwa ko vantu;
 - d)- Okuhopa muni o ongundu enji omuntu ahanda;
 - e)- Oku undapa no vivela endi nge ma vyeta eyovo okutwa no komutwe no ku humbika omauta pokati ko mafwalali, omakakwinyi no vakwavo ovokuyunga ocilongo;
 - f)- Ovyonge no kwendetha nawa oyondunge odo kulipakaelamu;
 - g)- Ovantu nge hávapomuka ocifwe ci ca honikwa mo vidilika;
 - h)- Ca dilikwa oku tambula oyombongo, po mavoko ovatumini vovilongo vyahimba endinya pamu no yombonge da kaputu owa vilongo vyo kokuti;
 - i)- Oyombongo endi dalwa me limba lya kaputu dina oyo kuvalulwa nawa pwa da hita.
3. Oyongundu moyo mpela endi da panga dina oyo kupopya ko civeyi:
 - a)- Okuhumbika oyondunge endi da vyuka pokati kongola ya neyovo lyo cilongo;
 - b)- Oku yunga nawa ocilongo;
 - c)- Oku twaako no kupopya oyondunge odo ku tokamika ocilongo;
 - d)- Oku amina ounene wo cilongo ya nokulipakaelamu oyondunge;
 - e)- Oku yunga nawa omukalo omuwa owo vantu;

f)- Oku yeka ovikapela vi undape ovininga vyavo.

4. Oyongundu dina eteku limu pe ko civeyi oca kaputu, oyombonge odoku teetha ovitoola dina oyo ku humba oyo ngundu daco adihe, oco ca van-gwa mo mukanda owo cilongo no mo vidilika.

Ehavelo 18
(Ovidimbu vyo Cilongo)

1. Ovidimbu vyo cilongo oco Ngola pena okutya epanela oyo cilongo, ocihali covipuka ovingi ovyo cilongo, ya nonjongo oyo cilongo.
2. Epanela lyo cilongo, oci hali ocovipuka ovingi ovyo cilongo ya no njongo oyo cilongo, ovidimbu vyo unene ya novye yovo lyo cilongo, ovyo kutokamika ya noku humbika ocilongo oco Ngola avihe vya hum-bikwa po citenya oco ovyo mwedi wa kulu yo menima olya 1975, ngaci ca honikwa mo mukanda owo mukalo wo cilongo owenima olya 1992 ya nomo vikandekelo I, II ya no III mo mukanda wo mukalo wo cilongo.
3. Ovidilika vya popya onjila ya no unongo wa ci ovantu vatokala okuyunga epanela lyo cilongo, oci hali covipuka ovingi ovyo cilongo ya no njongo oyo cilongo.

Ehavelo 19
(Omalaka)

1. Elaka endi lya pakwa mo yombonge do cilongo oco Ngola o putu.
2. Kaputu wapaka ko civalo oku longetha no kutanga omalaka omengi aco ocilongo oco Ngola, nomakwavo oavilongo vya himba endinya.

Ehavelo 20
(Ombala oyo Cilongo oco Ngola)

Ombala onene oyo Cilongo oco Ngola omo Luwanda.

Ehavelo 21

(Oyo mpela endi Datokala Okupikululwa na Kaputu)

Kaputu owo cilongo oco Ngola una oyo kupikulula oyompela endi:

- a)- Okweeta eyovo mo cilongo, okuyunga nawa ocilongo ya nounene wo cilongo;
- b)- Oku fwithapo ehunga, eyovo ya no vikandekelo;

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

- c)- Oku undapa omatango aco aehe okweeta omukalo omuwa pokati ko vantu, okwithilila ko lumono, ko vituwo no vikwavo;
- d)- Okweta omukalo omuwa, onkenda ya no ku humbika oviwa pokati koyo citilwe do cilongo, unene ombenya vanyoka unene ko vakwavo;
- e)- Okupikulula ouhepi;
- f)- Oku humbika oyondunge odo vantu oku hakulwa ocali moyo sipitali;
- g)- Oku humbika oyondunge odo vantu vaco avehe oku tanga no ku honika ocali, oco ca vangwa mo vidilika;
- h)- Oku humbika oyondunge odo vantu mo cilongo oku vetekulya pamu kwendinya avihe vhanda, oku hatoya okutya aye engu omudiloi, aye engu wanyemba ko ngundu paci yo pulitica enya, aye engu ondele engu omunene, no vikwavo vya nyemba ko kutoya;
- i)- Okupaka oyombongo movipuka oviwa endi nge mavitungu, unene oku tangetha ovantu, oku kalya popeyi oyondele opo vavyuka no vadantu, oku tanga, kekongoko, okuthimbika no lumono no ku lukulitha, ya no ko yombonge oyo nkawo endi nge madikulitha ocilongo no mukalo omuwa;
- j)- Oku kwata nawa eyovo ne yakulilo lyo cilongo;
- k)- Oku fwithapo oyondunge odo vakayi no vadiu okulihumba pokati;
- l)- Oku humbika oyondunge odo vantu okulipakaelamu, okuteetha ovantu okutya ondunge yaco enjo yavyuka, mokonda opo nge ma tupikulula oyompela do cilongo;
- m)- Oku humbika oyondunge odo upanga pokati ko vantu mo cilongo okulwa mombanda hinde kate mo helelo, okuyunga nawa ocithumo, olumono lwo mokuti ya noyongano, ovituwo vyo cilongo;
- n)- Okuyunga, okuhilivika ya no kulyepetha nawa omalaka ocilongo oco Ngola atuka me ulu lyo vadiloi, mokonda ahuna oulombe wovituwo, okwehandela okutya ekule, omalaka aco onga ayilikitha ontuko ya okuteetha oyondunge;
- o)- Oku hilivika oyondunge odo kuhandela ociwa ovantu ovo cilongo oco Ngola;
- p)- Oku humbika ondunge oyo kuninga nawa ovipuka, ociwa, ovipuka ovipe, okuninga ovitutila, ovantu vena oyo kuninga ovipuka endi vyakaa nawa, mokati ko yombonge, noko vipuka ovikwawo;
- q)- Ovikwawo endi vi mo mukanda wo cilongo ya nomo vidilika.

**OMUTWE II
OKWITHWA NOKUPEWA OVIKANDEKELO**

**OCITYALONGO I
OMATHIMBIKILO OVINGI**

**Ehavelo 22
(Omuthimbu wo Ungi)**

1. Ovantu avehe velitwe, vena lumu ovikandekelo vimu, kavelipitile mo yondunge da honikwa mo mukanda owo mukalo wo cilongo, ya vena oyo ku kumbililya pamu ngaci ca honikwa mo vidilika.
2. Oyo citilwe do cilongo omba vaka ko vilongo vya himba endinya navo vena lumu ovidilika vimu, kaputu uvekalya popeyi ya navo vena oyo kukumbilila ovikandekelo vya honikwa mo mukanda wo mukalo wo cilongo no mo vidilika.
3. Ovantu avehe vena oyo kuyunga ombunga yavo, okupopila kaputu ya no yombonge oyonkwavo di iwe na kaputu unene okuhumbika oyondunge odo:
 - a)- Okuhumba ovikandekelo vyo vantu, okulihumba pokati, ovituwo ya no mukalo omuwa;
 - b)- Okuhumba ci cahungama mo mukweni, ocipuka co mukweni, ondunge enji ahumbika, ovituwo no ciwa co vengi.

**Ehavelo 23
(Ovikandekelo vyo Kulitwa)**

1. Ovantu avehe velitwe mena lyo mukanda wo mukalo wo cilongo no mo vidilika.
2. Ku tupu umu nge vangwaa ketambo, pamu atiwa engu nge ka hiti mo kaliwoso, pamu atiwa engu pweenu nge heya mokonda yaci eli omudiloi, ocikumba, ontuko yae, mokonda yaci eli ocilema, elaka endi apopya, pwa acitilwa, okapela kae, ongundu, mokonda yaci atanga pamu hatangele, ekambelo lyo yombongo pamu no vininga endi a undapa.

**Ehavelo 24
(Ounene)**

Ounene opweenya omuntu ena omanima 18.

Ehavelo 25
(Ovaenda ya Novatauli)

1. Ovaenda ova vilongo vyo kokuti na ombenza havena vilongo, avehe vena ovikandekelo viveyunga, ya kaputu keveyeka uve amina.
2. Ovaenda ova vilongo vyahimba endinya va dilikwa okuninga ovipuka embi:
 - a)- Okukalya komutwe oyombonge odo unene wo cilongo;
 - b)- Okukaa popeyi oyompela odo cimyang, ngaci ca honikwa mo vidilika;
 - c)- Okuninga oyompela pamu no kukaa mo vimbyula ovyo yongundu;
 - d)- Mo vikandekelo ovyo kuhita mo yongundu, ngaci ca honikwa mo vidilika;
 - e)- Omikanda ovyo kwiva ongapi cipikululwa oyompela do cilongo no vilongo ovikwavo;
 - f)- Okuhita mo mbonge enya oyo mafwalali ocilongo, no moyo makakwinyi ocilongo ya nomo mbonge enya oyo mayakulilo ocilongo;
 - g)- Oku undapa mo yombonge oda kaputu okwila omutumini, ngaci ca honikwa mo vidilika;
 - h)- Ovikandekelo ovikwavo endinya nge mavi udapwa pe no vampangu wo cilongo oco Ngola ngaci ca honikwa mo mukanda owo mukalo wo cilongo nomo vidilika.
3. Ya oyocitilwe do cilongo vakalya ko mutwe ovituwo, vayila vovituwo vyaco pamu vahopa ovituwo vyaco nge mava pewa omukanda ombwinya ovo kuveyekela oku undapa no vituwo, ci nge ovavilongo endinya hamavatambekwa.

Ehavelo 26
(Mokati ko Vipuka endi vina Esiliviyo)

1. Ovikandekelo vye siliviyo embi vya honikwa mo mukanda ombu owo cilongo hakutya pamu ovikwavo embi vya honikwa mo mikanda omi-nene ovyo mokati ko uye mavi sembulwa.
2. Ovikandekelo vyo mukanda wo cilongo embi vya vyuka ya no yompela de siliviyo dina oyo kutangwa no kwiwa nawa opo hadilipiti no yondunge odo mukanda ombwinya owo vikandekelo ovyo kuhumbika oyondunge

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

oyombwa odo vantu, no do mukanda owo kuhilivika tupu ovantu mo África ya nodo kulitea nawa mokati ko uye no cilongo oco Ngola.

3. Oyo mbonge endinya odo kupikulula oyompela pweenya ovantu vatunguna, pena ovidilika vimu ovyo mokati ko uye vidikwapo ngaci ca honikwa ku twalwa nako, ngaile ombo vatanguna ondaka yaco haveyapandele.

Ehavelo 27

(Omutuwo wo Vantu ci Mwatha, Okupopya mokati ko Cilongo)

Omutuwo wa ci ovaantu vatha okuninga, eyovo vyva honikwa ko civeyi oco vikandekelo endi avihe vina oyo kuhumbikwa mokonda vyva vyuka ngaci vyva honikwa mo mukanda wo mukalo wo cilongo, vyva thimbikwa mo vidilika ya oco vyelitewa mokati ko uye.

Ehavelo 28

(Oyonkono Nehunga)

1. Oyondunge endi da vyalekwa mo mukanda wo cilongo da nyemba ku ceinya ovantu vatha okuninga, okupopya avihe vina oyo kupakwa mo mukanda ya vyama oyombonge no vantu va kaputu no yombonge endi heli da kaputu.
2. Kaputu una oyo kuhumbika oyondunge odo kuvyaleka ovidilika ya no vikandekelo ovikwavo endi nge ma vifwithapo ovipuka, oku undapa no yombongo endi di melimba, acitya ko lumono, no kovituwo.

Ehavelo 29

(Ovantu Okutha Okuninga Omahitilo Okupopya Mokati ko Mbonge)

1. Ovantu vaco avehe vena oyo kwenda ko yombonge ema odo kupikulula oyompela pweenya vapengethelwa, ya vena oyo kwaminwa, ombonge ina oyo kupopya ompela yaco aipu, nge kakutiwa kayipopi mokonda engu omuhepi.
2. Ovantu avehe vatha mokati ko vidilika, okuteethwa ovitoola ya nokuhelpula no munongo okupula cimu ceyinya heyi, okupopilwa opo ecidila okupopya no munongo ya no kukalwa popeyi nova amini po kupopya no mbonge.
3. Ovidilika vyva fwapo oku hateetha ovantu ompela haiya pwa.
4. Ovantu avehe pweenya vaninga cimu capenga, oku teethwa ovikambo vyvo vitenya maka kaa po mavoko akaputu.

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

5. Po ku ama ci ovantu vatha okuninga, okupopya ovitumino ipopila ovantu ko mukalo wa ci nge ma cipikulula oyompela onjanga na embi nge ma dipopiwa poupe, okuningya okutya mo vitenya ovinunu ovivi embi nge hamavitungitha ocilongo vipikululwa.

OCITYALONGO II

OKUTHA, OKUYEKWA YA NO VIKANDEKELO VYE SILIVIYO

OCINTIMBU CA I

OKUTHA YA OKUYEKELWA PEKE YA NOVENGI

Ehavelo 30

(Okuhandwa Omunyu)

Kaputu wahumba ya uyunga omunyu wo muntu, nge kayipondokanwa.

Ehavelo 31

(Okuhandwa Okuhumbwa Omuntu no Muntu)

1. Omukalo wo yondunge do muntu, okwiva nawa ovipuka ya no lutu lwo muntu, vina oyo kuhumbwa.
2. Kaputu wahumba ya uyunga omuntu no mukalo wo muntu no muntu.

Ehavelo 32

(Okuhandwa Ombimbu, Okuhasulula ya no Upanga)

1. Ovantu avehe vahandwa lumu ena no kwiwa muni, ouncitilwe wo cilongo, oyondunge oyombwa, ocipala ociwa, ondaka ya nokutheveka ovipuka vyae muni nombunga yae.
2. Ovidiliika vyva popya nawa okwaamina engwinya atombwa ko vipuka vyaco embryo, hahumbilwe okutheveka omukalo wae, oacitya ci atheveka ovantu avecinyanumuna mokati ko vantu, no kupopya ombunga yae.

Ehavelo 33

(Okuhayombela Onganda)

1. Ca dilikwa okuyalula onganda yo mukweni.
2. Kutupu engu nge mahitilile onganda yo mukwavo okukatambula pamu no kukwata muni vonganda heci, oyondunge daco embo nge madi undapwa pe pweenya omukanda wo cilongo wapopya pamu no mo vidilika, omukanda waco a ulu po mavoko omakakwinyii, pamu na

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

pweenya omuntu ahangelelwa ma vaka, po una oyo kukwatwa atwalwa ko mbonge.

3. O vidilika vyapopya ovikandekelo vyaco ongapi omuntu nge makwatwa, mahonikilwa omukanda no mbonge okukatambulwa monganda yae.

Ehavelo 34

(Oku hapita Ovikandekelo vyo Kulitambeka Omikanda)

1. Ca dilikwa okucitulula omukanda watumwa ya no vikwavo endi eli oyokuteetha oyondaka eli odamuni, omikanda, oyotulufoni no vikwavo.
2. Omba cayekwa okuninga ovipuka vyaco embyo ovanene ovo kupikulula oyompela ngaci cahumbikwa mo vidilika, ovo pe vatokala okwikula omukanda heli wavo no yondaka oyonkwavo vali.

Ehavelo 35

(Okuhepula ko mbunga, Pomalukupo, No kuhumbika Oyondele)

1. Ombunga ontanga yesiliviyo oyokutunga ocilongo ina oyo kuyungwa na kaputu, vayila valikupi, vayila oyombalethe omukayi no mudiu vena oyokuyungwa.
2. Ovantu vaco avehe vena oyokukupa no kuninga ombunga ngaci ca honikwa mo mukanda wo cilongo no mo vidilika.
3. Omudiu no mukayivelitha mokati ko mbunga, mo cilongo ya na kukaputu, vena ovikandekelo vimu pe ya vahandwa okuninga oyompela hadilipitile.
4. Ovidilika vya fwapo po kupopya embi ovantu vatokala okweta po lukupo ya noko umbalethe, hinde kate nopo kuliyalá.
5. Mo vidilika vyo cilongo cetu oyondele nge kavayapululwa pokati, ca dilikwa okutoya oyondele ondele hai pe ondele.
6. Okuyunga nawa endi vya handwa oyondele, okwithilila ko kutanga no mukalo omuwa, okufweenika ekongoko, ocithumo ociwa avihe embyo oyondunge datokala oku hilivikwa pokati ko yombunga, ku kaputu ya no mo cilongo.
7. Kaputu po kulikwata oupanga no mbunga ya novengi mo cilongo, uhumbika omukalo omuwa owo vadantu no yondele omatele, noko civeyi oco kufwithapo nawa endi vahanda, okwithilila kokulipakaelamu oyondunge do cilongo, ko lumono, ko mukalo wo cilongo ya no vituwo no kuniga ovyyonge vyavo embi nge ma vikulitha olumono lwo cilongo,

ko cithumo ociwa, ko kutanga, ko kusana ombola ya no do upanga no vyonge ovikwavo mokati ko uye.

Ehavelo 36

(Okuhandwa Olutu Okupola ya no Kuyungwa omuntu no Muntu)

1. Ovantu vaco avehe mo cilongo va handwa okuhumbwa olutu lwae ya no kuyungwa.
2. Kutupu engu adilikwa okwenda ku ahanda, nkiali ma dilikwa naci ca honikwa mo mukanda wo cilongo no mo vidilika.
3. Okuhandwa eyovo lyo kuninga ci omuntu ahanda ya no muntu okuyungwa ovikwavo ovikandekelo embi:
 - a)- Okuhahandwa okuvetwa pamu no kutukanwa no vatumini woyombunge odo cilongo pamu no yombonge heli da kaputu;
 - b)- Okuhahandwa okutukanwa, okuvetwa pamu noku hapewa ehunga, okutekulwa outhoona onya;
 - c)- Okuhandwa lumu nawa omukalo woe ko lutu hinde kate noko yondunge;
 - d)- Okuhandwa okuyungwa ya hinde kate no lutu lwoe;
 - e)- Okuhahandwa okulola omilongo mo lutu lwo muntu hacilwee kombungo yae, okuheelwa noku citulula nawa ounongo waco.

Ehavelo 37

(Okuhandwa okuninga Ohika ya no Yondimbu do hika Yaco)

1. Ovantu vaco avehe pweenya ahanda ohika pamu onganda ka vadilikilwe ya napweenya ahanda okupa omuntu napo kacidilikilwe, oco ca honikwa mo mukanda ombu owo cilongo.
2. Kaputu wahumba ya uyunga oculumbe wo muntu no muntu ya no vikwavo embi vihandwa ovantu wayila umu, pamu ovengi ya no vantu ombenza ve mo vilongo, ya omuntu nge mayithwa pe ohika yaco aile okumu-tambeka oyombongo, oco ca honikwa mo mukanda ombu owo cilongo.
3. Oyombongo embo omuntu ma cunithilwa ci twamba twapopya opo pena ehunga lyo kutambula ohika yo mukweni.
4. Ovipuka embi nge mavitambulwa na kaputu po mavoko ovantu, vyayila ovingi cayila cimu, ovitukutuku ya noyo njuwo ya navimu embi ovantu

va undapa ovisangela, ovipuka vyaco embyo pweenya kaputu evihanda okutya nge mavimana omatakeko ovantu ovengi mo cilongo, okwithilila ko kuyunga ocilongo, okupikulula onjala ya no kweeta ekongoko mokati ko cilongo.

5. Ovidilika nya popya kaya omuntuwo wa ci nge kaputu matambula ovipuka po mavoko ovantu, ngaci twamba twapopya.

Ehavelo 38

(Okuhandwa Okuninga Ovitutila vyo Lumono)

1. Okuthimbika olumono peke ka cidilikilwe, cinene okwendya pe mehunga olyo mukanda wo mukalo wo cilongo no mo vidilika.
2. Ovantu avehe kaputu wevepa onjila yo kuninga ombonge ya no kuninga ovisangela cinene okuhumba ovidilika.
3. Ovidilika vihumbika, vilongetha ya viyunga ovininga ovyo lumono ya naembiinya ovantu vahumbika ko vitutila mo visangela pamu napeke, oyo citilwe do cilongo pamu nova vilongo nya himba endinya, okuningya okutya opo olumono lwo cilongo lupe no komutwe, oku wayaleka olumono no unongo owo yo angolanu na embinya nge ma vyeta ouwa pokati kova undapi.

Ehavelo 39

(Okuhandwa Ocithumo Ociwa)

1. Ovantu avehe vahandwa lumu okumgya pohika pwa pakaa nawa pena ocithumo ociwa ya hapena njaya, ya nokuyunga nawa pohika yaco.
2. Kaputu uhumbika ovikandekelo ovyo kuyunga nawa ocithumo ociwa oco vantu, eholwi omiti ya no vinyama vyo cilongo oco Ngola, okuvivalula nawa, okuvinda nawa pweenya patokala okutungwa oyombonge endinya di kulitha olumono ya no kukwata nawa oulombe ombu umo cilongo, okuningya okutya ocilongo opo citunga nawa ya no kuhumba embi vyahandelwa oyondele ombo mba mava yungu ovipuka vyaco embi.
3. Ovidilika vikwata engu hahumbile oyondunge odo kuhilivika no kuyunga ocithumo ociwa oco vantu.

Ehavelo 40

(Okuyekelwa Okupopya ya noku Teethwa Oyondunge)

1. Ovantu avehe vena oyo kupopya, okuhanapetha ya noku lipakaelamu oyondunge embi vahinangela, ci mavatutu ya naci vahandele, pokati kondaka, okuyilikitha pamu no vikwavo, ya vena vali oyokuteetha, okutelela ya noku teethwa, nge hamavacaelwa noku toywa.
2. Oyondunge embi twamana okupopya ngeni kaadi ithwa ko civalo, pamu adidimbwa.
3. Okuyekelwa okupopya ya noku teetha vina pwama vya cunina, unene okuhandwa okuhilivika nawa omuntu, okupopiwa nawa, okuhumbikwa, ovipuka vyo muntu okuthevekwa nawa ombunga, okuyunga oulele ya nova dantu po kuhapopya pwa pakolela kaputu, oyompela do cilongo oyondunge do va undapi ya no yompela oyonkwavo embi da honikwa mo vidilika ovyo cilongo ovituhi embinge ovantu mavaningi ko civeyi oco kuteetha ovitoola, no kupopya ci cikoyombungo do vantu avihe embryo vilya muni engu apengetha, ngaci ca honikwa mo vidilika.
4. Ovituhi embi ovantu vaninga pokuyekelwa okupopya ci vahanda ya no kuteetha oyondunge omuntu waco oe lumu akwatwa, apulwa nawa, hinde kate ka cikolo okukwatwa, ngaci ca honikwa mo vidilika.
5. Ovantu avehe vayila ovengi pamu omuntu umu, kaputu uveyunga lumu no vidilika okuvyukitha nawa ovininga vyavo, unene okuhandwa okuvekumbulula pamu no kupopya ondaka oyo kucunithilwa ombongo pweenya apengethelwa.

Ehavelo 41

(Okuyekelwa Okuhinangela, Okulikwambela ya no Kutumbika)

1. Okuyekelwa okuhinangela, okuhanda okapela ya no ku likwambela nge ka ci dilikwa muntu.
2. Kutupu engu ma caelwa kuci ahanda, mokonda yaci ahita mo kapela pamu naci ena ondunge apopya yelikalela.
3. Ka cidilikilwe okupatana cimu ci capenga kombungo yo muntu, unene okwendya mo vidilika.
4. Ka cidilikilwe omuntu okupatana ondunge imu enya hapandele, ngaci ca honikwa mo vidilika.

Ehavelo 42
(Okuninga Oyondunge)

1. Ka cidilikilwe omuntu okwila umunongo, okwiva ovipuka, okwila ovo ongundu, okutanga ya no ku teetha oyondunge, ngaile okupopya ovipuka vyaco avihe pamu no kutepula mokonda yo ku haninga omukanda.
2. Ovanongo velikalaela ka vadilikilwe okuninga ovipuka vyavo, okuyilikitha omikanda avo pamu no kwecitulula okwila omengi okweyekela oyo mpinga mo vitenya vya pweenya ovidilika vya vangela.
3. Ovidilika vi amina, ovipuka embi:
 - a)- Okuyunga omuntu melipopila no vakwavo okuhonika omikanda pamu muni ne livulu lyae, ya no kucitulula ondaka yae no cipala, hinde kate noko yondunge odo vituwo, odo kutanga, opulitica ya nodo kupwa elundo;
 - b)- Ovantu ombenya ovo kudita ovipuka, ovo kuhetekela ya naombenya vakalya komutwe ovimbyula ovyo kwamina ova undapi novo kutala nawa oyombonge ema nge ma dikulitha olumono okutya madi vyukitha ovininga.
4. Ovidilika viyunga ombenya vena oyombonge oyone, embi di copa oyo makina oyone okwendetha nawa oyondunge daco okuningya okutya oyomakina daco di undape ya no kuyunga oyomakina daco embo, ovilimbu, ya no mana oyombonge no vikwavo, avihe embyo okuningya okutya omukalo omuwa owo vantu no kukulitha ounongo no lumono lwo cilongo.

Ehavelo 43
(Okuyekelwa Okuhumbika Ovituwo ya no Kutanga)

1. Ka cidilikilwe okudita ondunge enji yavyuka, ounongo, okutanga no unongo wa unene.
2. Oyondunge embo twamana okupopya ko cikandekelo co keulu ma dipopi ko civeyi oca pweenya wahanda okudita cimu, okucitulula ya no ku wayaleka omukanda pamu omukanda wa honika, hinde kate no kuyunga nawa omukanda waco okwila owoe ya noku humbika.

Ehavelo 44
(Okuyekelwa Okuteetha Ovitoola)

1. Ovantu avehe vena oyo kuteethwa ocitoola, ya nge kava teethwa okantimbu, mena lyo kutya ombonge yo cingandi yelipitikapo, cayila ongundu, cayila ovatumini vo cilongo nge ka velipitikepo.
2. Kaputu wahumba ondunge yo muntu no muntu ya no kutya ovantu velipita ko yondunge no ko kumuna, po ku honika ya no poku teetha ovitoola mo yombonge daco.
3. Kaputu ka dilike engwinya ahanda okuninga olupaleyu lwae pamu no viluvyaluvya vyo cilongo cinene okufwapo nawa.
4. Ovidilika vya popya ongapi oyondunge daco odo kuteetha ovitoola ma di endethwa.

Ehavelo 45
(Okuhandwa Okuteetha Ovitoola, Okutambulula
Ko civeyi co yompela do Yongunu)

1. Mo vitenya vyo cimyanga co vatumi vo cilongo, ovatumini vo mo yo municipio ya no pokuhonikwa omukanda ovyo kulitea, ovantu ombo velihonikitha okuhanda okwila ovatumini avehe vena oyo kupopya mo lalyu pamu no mo viluvyaluvya vyo cilongo, ngaci ca humbika omutuwo vo cimyanga no pokulitea, mo mukanda wo cilongo ya no vidilika oco vya humbikwa.
2. Ombo va kalya ko mutwe oyongunu mo mukandi omunene owo cilongo vena oyo kukumbulula ya no kuyakula ondaka enji yapopiwa naomba vakalya komutwe ocilongo, unene ngaci ovidilika vya vanga.

Ehavelo 46
(Okuyekelwa Okutunga, Okwenda enda ya Nokukelipaketha)

1. Omuntu no muntu engu akaa mo cilongo oco Ngola nge kaadilikwa okutunga onjuwo, muni pweenya ahopa no mbungo yae matungu onganda yae, nkiali nge ma caelwa pweenya aninga cimu ceinya ovidilika vyacaela no mukanda wo cilongo, po opo nge ma tiwa hadiluka, haendaenda unene mokonda yo kuyunga ocithumo ociwa ya no mukalo omuwa owo cilongo.

2. Nge kutupu engu ma caelwa okulwa mo cilongo oco Ngola ya no kucuna, ya ondunge enjo nge kayipatanitha ovikandekelo embinya vyahungama mo vantu okuhumba embi nya dilikwa.

Ehavelo 47

(Okuyekelwa Okupatanitha Cimu ya Nokulyongeda)

1. Ovantu avehe pweenya vena cimu vatonda, kava dilikilwe okulyongeda okupopya ci vahanda ko vipala vyo vantu, cinene okupopya no mbembwa, ahamavaningi oma uta, ya nge kavakevelele oku honikilwa omukanda ombu ma upopi okutya kelyongedeni mokati ko vidilika.
2. Ovyonge vyo kuningwa popeyi no yombonge, embyo ovantu vena oyo kuteetha ombonge, ovatumini omba va kalyaa komutwe ocilongo, ngaci ovidilika nya vanga.

Ehavelo 48

(Okuyekelwa Okuninga Ovisangela)

1. Ovantu vena muni peke okuninga ovisangela, nge hamavakevele oku yekelwa no mbonge, cinene oku lyongeda nawa okwendya mo vikan-dekelo vyo yondunge do vengi ya no mo vidilika.
2. Ovyonge vyo visangela vitwaako no vininga vyavo, nge ka vipitwa komutwe noyo mbonge da kaputu, ya nge ka diyapululwa pamu ovininga vyavo avi iki omapito, nkiali nge mayile pwa pena cimu oci dilika.
3. Kutupu umu nge ma hindwa okuninga ocisangela pamu no kukenge-lelwa okutya ngatu undape pamu.
4. Kaputu wa dilika ovisangela embinya vina oyondunge oyombi, ovyo kuhahumba ovidilika vyo cilongo, ovimbyula ovyo kweta ehandu pokati ko vantu, okutanguna, okulitoya okuhanda okukaa po vipundi omanima nomanima, na ombenya ovo kuhanda okuninga omafwalali avo, oma kakwinyi no vikwavo.

Ehavelo 49

(Okuyekelwa Okuninga Ovyonge vyo ma unongo ya novyo Yombonge)

1. Ovanongo vaco avehe ovo ku undapa ku kaputu na ombenya va undapa mo yombonge davo muni kava dilikilwe okutokama va uyikye pamu

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

okupatanitha no kukumba omukalo omuwa unene kwembinya va twaako no ku undapa.

2. Ovyonge vyaco embyo ovyo va undapi velikalaela ya okuhumbika oyondunge do kulipakaeamu ya ne yovo lyo cilongo ko civeyi ca kaputu ngaci ovidilika vya vanga.
3. Ovikandekelo vyo mukalo wo vyonge vyo vanongo nge ka vikambakana oyondunge odo mukanda wo mukalo wo cilongo ya na embi vya handwa ovantu no vidilika.

Ehavelo 50 **(Okuyekelwa oku Patanitha)**

1. Ka cidilikilwe ova undapi okutunga ombonge oyo kwamina ko visuka vyavo ko muntu no muntu pamu ovoyovengi ko vininga no kulitea.
2. Ovyonge embinya ovyo ku amina ovisuka vyo va undapi ya no kweeta omukalo omuwa pokati ko vantu, unene embinya nge ma vihilivike ovikandekelo vye siliviyo lyo vantu ya no vilongo no vilongo okutala olumono lwa cacili, ngaci cahumbika ovidilika.
3. Ovidilika, onjila yo ku hongola pamu okuvyukitha nawa ovininga pamu okuyapulula ci eli ocikanjo namu catuka.

Ehavelo 51 **(Okutaninia Ocoe ya Omutomini Anyimipo)**

1. Ova undapi vena oyokutanguna okupopya ociwa ci vahanda.
2. Omutomini ngeni halovola okuyumana, pae pohika yaco po atya miiki omapito, pamu okuningya wina okuhinda onjaya pamu olutangu, opo ovininga havipa no komutwe, pamu acaealye kokula ova undapi vacune ko yonganda po hapo.
3. Ovidilika vilongetha nawa nawa ongapi atokala okuninga pwa macinki-didwa ko vininga, na ci atokala okuninga ngomu undapi, pwa macunine pokati pamu okunyaapala ko vininga.

Ehavelo 52 **(Okupopila Oyombonge do Cilongo)**

1. Omuntu no muntu una oyokuhandwa lumu okupopila oyombonge do cilongo ya no yompela dimu oda kaputu mena lyo vanene vemu omba

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

vahopwa ya no kuhandwa oku teethwa embi nge mavitungu ocilongo, ngaci cahumbikwa mo mukanda wo cilongo.

2. Omuntu no muntu una oyo kuhumba ovidilika ya no kukumbilila ci macivanga ovanene ombo vapakwa ko vipundi, ngaci capopya omukanda wo cilongo ya no kuhumba o vidilika ocidilika, okuyeka omuntu okwenda enda ka cidilikilwe.

Ehavelo 53

(Okuhita po Vipundi vyo Yombonge do Cilongo)

1. Omuntu no muntu ngeni ka caelwa, wafwapo ya welitha no vakwavo ko kuhita no kukalya komutwe oyombonge odo cilongo, ngaci ca honikwa mo mukanda owo mukalo wo cilongo.
2. Kutupu engu maci nkidiwa ko vininga, vyae, pweenya ma undapa, ko unongo wae pamu oke lao lyae okupewa cimu pokati kovakwavo ngaci ca honikwa ko mukanda ombwinya owo cilongo.
3. Ngo pangulwa pokati ko vakweni, ocidilika cei maci sumbuka poku vyukitha okuningya okutya upangulwe ko vipala vyo vantu aha mayile pethitu pamu no lutangu.

Ehavelo 54

(Okuhandwa Ocimyanga)

1. Omuntu engu atuuukitha kaya omanima ekwinyi ne pandu tatu ngeni mahopwa ya pamu ahopo omukwavo, pwa ya pocililola okuhopa ocipundi ko vininga akaa matwaako hinde apingwavo pwa ma ka cunithila ngaci ca honikwa mo mukanda wo cilongo.
2. Po kumyanga pamu oku hopa, omuntu makaa peke ka cililongethwa, oco ci yilikitha ountu.
3. Ovinga ovyo kuhandwa okumyanga viko mbungo yo muntu no muntu ya nge kaci hindwa muntu okuhopa capopya okutya uncitilwe yo cilongo.

Ehavelo 55

(Kukanayinwa Okuninga Empungila)

1. Engu ahanda maningi empungila lyae, muni ayile omutumini, cinene okwendya mo yondunge odo mukanda no mo vidilika.
2. Engu ahanda mataenda epandela a hopa, omukanda oco wapopya.

**OCINTIMBU CA II
VYAHANDWA YA NO KUYEKELWA OVIPUKA VYE SILIVIYO**

**Ehavelo 56
(Ouwa vo Cilongo)**

1. Ovantu avehe veci lumu okutya ouwa wo muntu ka cinkididwa, okulyenda lumu nawa, kwafwapo okulinyangela, okutanga pamu, oyombuto no yombuto, ombebwa, ounpangu no kuvingwa nawa ngaci ca honikwa mo mukanda.
2. Ovatumini avehe nga vahumbe no kupakako ceinya ca undapwa okufwithapo nawa ovikandekelo vyo mukanda wo cilingo.

**Ehavelo 57
(Okuthinikwa Keyovo, noko Theto)**

1. Ocidiлиka ngeni ma cipitikepo pwa mwelitea a citepulula ngaci mwetea pokati, okuningya eyumu, okufwithapo omukalo omuwa ovo vantu no vikandekelo vyo mukanda wo mukalo wo cilongo.
2. Ondunge yaco enji oyokulenga ondunge ya cacili hamayidimbukwa pahe okutya, oku liyakula pamu okusembula ondunge onkulu.

**Ehavelo 58
(Okutetwa pamu Okutepulwa endi Watha,
Okuyekelwa ya Nokuhumbikwa)**

1. Omuntu oku caelwa okwenda ku ahanda, ya no kuninga oviae opweenya pe kuna ovita, pamu napweenya kuna ouvela ombu wakuyitha ovatumini, ngaci ca honikwa mo mukanda wo mukalo wo cilongo ya no mo vidilika.
2. Pohika, kovita noku taatwa, opwa capopiwa no vatumini wo cilongo pwa mwa lewa pamu noku cinkididwa no vakweni oma hatapati pamu eya li mo vita.
3. Po ku pangula omukalo vo vita, no vantu okwombya pantu pamu, ya no kuteetha ovantu oyodunge daco embo, avihe vi vyalekwa lumu pe pweenya kaputu ahanda okweta omukalo omuwa pokati ko vantu, okuyunga oviwa vyovengi, okuhumba ovikandekelo ovyoku heliveta ya vina oyokuhawayala unene, ahamavyende onkando okuningya okutya oyombonge di undape nawa.

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

4. Ondaka yokutya ocilongo maci ombye pomukalo owo vita, pomukalo owo kuhaendaenda, pamu no njanga, ipopiwa no vanene wo cilongo, ovo vavanga ovidilika moinya ovantu mavva endeles okuningya okutya oyombonge di undape.
5. Omukalo wo vita, owo njanga, no vikwavo nge kavyiyono oyondunge embi:
 - a)- Okuhumba ovikandekelo ovyo mukanda wo cilongo ko civeyi oco ku undapetha oyombonge odo unene wo cilongo;
 - b)- Okuhumbika embi vyatokalwa ya no ku hahumba ovanene ombo ovidilika ma viveyungu;
 - c)- Okuhandwa omunyu, okuhumba omukalo wo muntu ya noko ntuko yae;
 - d)- Ounongo wo muntu ya no uncitilwe;
 - e)- Okuhacunitha kethina ci ovidilika vya vanga kaya;
 - f)- Okuhanda okutya ombo vaninga ovituhi vaninge ova amini;
 - g)- Okuyeka ovantu vahinangele ci vahanda ya no kukelikwabelya kokapela vahanda.
6. Ovidilika vya popya ovikandekelo ovyo mukalo wo vita, owo vantu okuhaendaenda ya no mukalo wo njanga.

Ehavelo 59

(Ca dilikwa Okuleka Omuntu mena lyo Cituhi Aninga)

Ca dilikwa okuleka omuntu mokonda yo cituhi cimu aninga.

Ehavelo 60

(Ca dilikwa Okuveta ya Nokutekula Omuntu Onya)

Kutupu engu nge matiwa ngavetwe, pamu atiwa ngakolonyekwe no vininga vya kola, eteku lyonya, eteku endi heli lya muntu.

Ehavelo 61

(Ovituhi vya kolako Unene)

Kuna ovituhi vimu havipangwa na muntu embi vya kolako unene nge omuntu hámaevelwa pamu atiwa musimbu ompela mayipopi nga kaombye hani ko nganda, okukatambula ca honikwa mo mukanda ovo vidilika ombu u undapa novo kupikulula oyompela:

- a)- Ovituhi ovinene ovyo kudipaa ovantu ovengi ca honikwa mo vidilika;

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

b)- Ovituhi embi ovidilika vy a popya.

Ehavelo 62

(Okuhacunitha ondaka oyo Kwevelwa)

Pweenya omuntu umu aevelwa wa evelwa lumu, nge kapakaa vali okutya nku pa dimbwa omukanda wo cingandi, avihe embyo vy a humbikwa mo vidilika.

Ehavelo 63

(Eteku Lyoyonkwatwa no Yonjayi)

Ovantu vaco avehe ombla va dilikwa okwenda enda vena oyo kuteethwa, mo citenya makwatwa pamu pweenya ahita mo kaliwoso, maheelwa ci aninga naci nge hamaningi okwithilila ko:

- a)*- Okuyilikithwa omukanda ombu wemukana wa honikwa no mbonge, ngaci capopya ovidilikai, nkwal nge ka yilikithwa pe omukanda ombu we mukana pweenya ahangelelwa akwatwa po ukeho maningi;
- b)*- Okuteethwa ku mave kutwala;
- c)*- Okuteetha ombunga ya no mwamini wae ci aninga, naci makwatelwa ya naku matwalwa;
- d)*- Una oyo kupangula engu nge me mwamine no kukalya popeyi omikanda vyae mokati ko mbonge;
- e)*- Una oyo kupopya hani no mwamini wae poupe, nga aninga eli co apopya no mbonge;
- f)*- Oku cinyima hani ya ahamaipopipo ondaka na imu pamu apopi pe pweenya omwamini wae eya;
- g)*- Oku hapopya oyondaka endi nge hamadikuyovola;
- h)*- Okutwalwa ko munene ovo kupikulula oyompela mokati ko mbonge engu makapopya okutya ompela ye muyovola pamu ye mulya mokati kovitenya vy a humbikwa mo vidilika;
- i)*- Okupopyaa me laka endi matee pamu apaningi engu mapitia oyondaka.

Ehavelo 64

(Okuhavingwa Okwendaenda)

1. Okudilika omuntu okwenda enda nge maile pe pweenya ovidilika vy a vanga.

2. Omakakwinyi pamu no vimbyula ovikwavo ovyo mbonge vena pe oyokukwata omuntu pweenya omukanda wo mukalo wo cilongo wapo-pya ya no mo vidilika, pweenya omuntu ahangelelwa maningi ocituhi pamu nokuya no mukanda ovo kumukwata wa honikwa no mbonge.

Ehavelo 65
(Onako Yomanima)

1. Engu aninga ocituhi oe anakelwa omanima makaa mo kaliwoso, mo kaliwoso ngeni kaamuhiti engu hena cituhi nacimu.
2. Kutupu engu ngeni ma nakelwa omanima mo kaliwoso hena ci aninga, nkwalii ngeni mayile pweenya ena lyae lya yudakya pompela imu yapenga no kungaa una cimu aholeka, oyondunge daco adihe dina oyo kuhonikwa mo cidilika co vidilika.
3. Ngeni omuntu ka nakelwa omanima, pamu atiwa ngakwatwe okwimbya mo kaliwoso, nkwalii nge mayile pweenya ovidilika vya vanga.
4. Kutupu engu ngeni ma nakelwa ovikandekelo ovinene okupomukitha pweenya ovidilika vya vanga, okuningya okutya opo havimukolele unene.
5. Kutupu engu ngeni ompela yae mayipopi omambimbi avali mo cituhi cimu pe ci aningile.
6. Ovantu ombo vahitithwa mo kaliwoso ne hunga lyavo, vena oyokutan-guna pamu avapewa oyombongo mena lya ci ahitile mo kaliwoso nku hena ci aninga.

Ehavelo 66
(Onako Yomanima Onga Ovantu Vatokala
Okukaa mo kaliwoso Nokuyungwa)

1. Kutupu engu ngeni mapakwa mo kaliwoso pamu akwatwa oku caelwa kwembi nkunge aninga ahama nakelwa omanima onga makaa mo kaliwoso.
2. Oyonkwatwa ombo vatiwa ngaveci ombye hani pohika yo cingandi opo havahomboka, ombo navo vena vimu ngeni hama va caelwa vina esiliyiyo, nkwalii ngaile pweenya ovidilika vyaco vye likwata naci aninga.

Ehavelo 67
(Oyondunge ya Novituhi)

1. Kutupu engu ngeni maombye po mavoko ombonge, akwatwa, pamu apulwa, nge mayile pe pweenya ovidilika vya vanga, ya avehe ombenya ve po mavoko ombonge ka vadilikilwe okuninga ova amini, okuhon-doloka no mpela yae okwitwala komapito omakwavo no kupopilwa.
2. Musimbu ompela mayipopi ovantu vaco avehe vatiwa lumu vetupu ci veyi hinde kate mapamunika umu atiwa utupu ehunga yapae mahiti mo kaliwoso.
3. Omuntu engu ahungwa okuninga ocituhi una oyo kupangula engu ngeni me mwamine, engu me mukalye popeyi mo citenya ompela yae mayipopi, engu eyi nawa ci ci undapa ovidilika no vikandekelo vyayo avihe ka vadilikilwe.
4. Ovantu omba va hungwa okuninga ovituhi ve po mavoko ombonge ka vadilikilwa okutambula ovaenda unene ova amini vavo, ombunga, omapanga ya no vakwavo ovakwa vikapela ya muni vena oyokulipaka- lamu cinene okuhapondokana ci ca honikwa po vikandekelo vya 3 me havelo 194.
5. Omba vahungwa okuninga ovituhi pamu no yonkwatwa havena va amini mokonda yekambo lyo yombongo vena oyokupopilwa, ngaci cavanga ovidilika, vena oyokupopilwa okwendetha ompela yavo.
6. Omuntu no muntu engu anakelwa omanima mo kaliwoso una oyo kupo-pya pweenya ayuwaa ketambo, ka cidilikilwe ngaci cavanga ovidilika.

Ehavelo 68
(Okuhahanda Okutekulwa Onya no mbonge)

1. Ovantu avehe vena oyokwenda ko mbonge okuhanda okutya vateethwa nawa, pweenya kuna umu elipakako mokonda yaci eli omutumini, pweenya omuntu wakwatwa hona ci waninga, okukalilya oyonteva mokati ko mbonge mokonda yeteku lyaco endyo.
2. Oyondunge daco embo tango limu di endethwa na engu akwatwa ocali pamu nge madi endethwa na umu pe epocikolo amuna okutya kuna umu atekulwa onya.
3. Ovidilika vya vanga ongapi oyondunge daco datokala okwendethwa.

Ehavelo 69

(Okuhahada Okutya Ovitenya vya ila Ovingi mo kaliwoso)

1. Ovantu avehe vena oyoku kapula ko mbonge okuningya okutya vateethwe avihe embinya vya honikwa mo mukanda wae, pamu nomo makina enya oyo kuhonika, opepi mapaka cunina ompela yae, pamu no kukumba ko mbonge vahondolole mo mukanda vimu embinya havi vyukile, ngaci ca honikwa mo vidilika ya naembinya vihumbikwa na kaputu.
2. Ca dilikwa okuhonika omama ovantu ongenya emo mukanda ahilivika oyondunge odo pulítica, anyemba ko mikanda vyo kutangwa pamu no mukalo wo vyonge, ekolelo lyo vikapela, okuhita mo yo ongundu pamu nokwaamina ova undapi, ontuko yovantu ya navimu embinya nge hamavi suululwa ovyo vantu okuhanda okutya oko vatojelwa.
3. Ca dilikwa okutambula omama pamu no vihonikwa vyoomuni, pamu no kutambeka ovihonikwa omama ovantu kwombenza va undapa ko yombonge de likalaela nkiali ngaile pweenya ca honikwa mo vidilika pamu ombonge oyo ivanga.
4. Oyondunge daco embi odo kukapula ocitenya, di hilivikwa nawa na engu afwapo ngaci twamba twapopya kaya.

Ehavelo 70

(Okutumakamitha ya no Kutaata)

1. Ca dilikwa okutaata ovampangu vo cilongo oco Ngola okutuka kombanda hinde kate mohelelo yo cilongo.
2. Ca dilikwa okutaata omweenda owa vilongo vya himba endinya mokonda yo yompela do cilongo pamu okutuminwa okupondwa no cilongo kuuma alwa, okuvetwa unene mena lyo kutya ocilongo cae oco catumina.
3. Oyombonge oyonene odo kupikulula oyompela odo cilongo oco Ngola dii nawa, ku ceyinya vatokala oku undapa naci hava tokalye okuninga.
4. Ombonge oyo pe ngeni maipopi pamu okutumina ya no kuvidilukitha pamu no kuyeka omwenda okutunga ompangu mo cilongo pamu no cilongo ku vakamba okukaholama, aile pweenya ahanda okutya omukanda waco u olele, ngaci ca honikwa mo vidilika.
5. Ovidilika vya popya ovikandekelo moinya ovantu nge mavateda ayile pweenya vahanda kaputu ahanda okutaata ovaenda vahimba endinya.

Ehavelo 71
(Ocilongo oco Maholamino)

1. Pena o hika kuma ovantu vaco avehe, unene ovaenda nge mavahom-bokele, aile pweenya vahitwa no mahatapati ko cilongo cavo, pamu ovifwanga nge ka dilikwa okulomkokya ko vilongo vyo kokuti.
2. Ovidilika vya vanga ovidilika ovyyovaenda ombo koyavo vali no vipundi vyakola.

Ehavelo 72
**(Ompela Yahandwa Okupopiwa po Uhunga
Napweenya ya Vyukila)**

Ovantu avehe vahandelwa ompela enji ipopiwa po uhunga, onjanga ya aihungama mo vidilika no vidilika.

Ehavelo 73
(Okuhandwa Okukumba, Okulipopila Nokukelipyko Vantu)

Omuntu no muntu una oyo kupopya ko cae, peke pamu avayle ovengi, oku suulula ceinya ca penga, okuningya okutya opo ahumbika ovipuka vyae embinya vya nyemba mo mukanda wo cilongo, oku vehela ci haci kalye nawa, mo vitenya ovinunu acitalwa nawa no mbonge.

Ehavelo 74
(Okuhandwa Oyonkono Dovengi)

Omuntu no muntu, peke pamu na pweenya emo visangela embinya vina oyondunge vyado muni, vena oyo kulipopila okupikulula oyompela mokati ko yombonge, okwendya mo vidilika vya humbikwa mo vidilika, embi vyatonda oyondunge odo kuhahumba ombonge oyekongoko, oulombe vo cilongo, oyongano ya no vituwo, ocithumo ociwa ya no mukalo omuwa, okwaamina ombo valendetha ovipuka havi fwepo nawa, okweta ehunga pokati ko yombonge no vipuka ovikwavo embi eli ovyo vengi.

Ehavelo 75
**(Ocikele ca Kaputu ya no Vantu Ovakwavo
Velikwata Oupanga mo Cilongo)**

1. Kaputu ya no vantu ovakwavo velikwata oupanga mo cilongo vena onkenda ya va humbwa lumu kwembinya vaninga ya na vimu embi vya holama viningwa no yombonge embi vakalya ko mutwe, ovanene ya nova undapi, okwendya mo vi dilika ovyo cilongo.

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

2. Omba ma vaningi ovituhi vena onkali ya ovidilika vina oyo kuvelonga nawa.

OCITYALONGO III OKUHANDA YA NO CIKELE OCO LUMONO, OCO MUKALO OMUWA YA NO VITUWO

Chavelo 76 (Okuhandwa oku Undapa)

1. Ovantu vaco avehe vahanda ya vahandwa lumu oku undapa.
2. Ova undapi vena oyo kulongwa ounongo, vena oyo kuthetwa nawa, okuthuwa, okuthuva, okuyungwa, okuhandelwa ouhila mokati ko vininga, ngaci ca honikwa mo vidilika.
3. Po kuhumbika oyondunge daco embo odo vantu oku handelwa ovininga, kaputu una ocikele ci:
 - a)- Okuhumbika oyondunge odo kweta vali oyombonge embi madi eta ovinga;
 - b)- Ovantu avehe vena oyo kulitwa, pokuyeva noku pangula ombo vahandwa ko vininga, opo hapa ningi umu me lipopile okutya mbatondwa pamu mbatoywa;
 - c)- Oku tanga osikola, no kutanga unene okunonganuka ovipuka, no kuhumba ovininga oviwa ovyo va undapi.
4. Oku hayithwa mo vininga hona ci wa ninga ca dilikwa, po ngaco engu apaka omuntu mo vinga una oyo kumuthita, ngaci ca honikwa mo vidilika ovyo cilongo.

Chavelo 77 (Ekongoko no Mukalo Omuwa)

1. Kaputu weeta ya uhumbika oyondunge odo mukalo omuwa, ehaku ya no uhila, avihe embyo okuhadwa omukalo omuwa pokati ko yondele, pweenya va yomukwa, pweenya mava sembulwa, povilema, ko umbwale noko vipuka ovikwavo embinya ngeni mavi itha omuntu ounongo noku undapa, ngaci ca honikwa mo vidilika.
2. Po kufweenika popeyi oyondunge ode kongoko no uhila, kaputu una ocikele ci:

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

- a)- Okutwala no komutwe ya no kukwatetha omukalo omuwa ko mbonge oye kongoko, ocilongo acihe;
 - b)- Okulima nawa, okwanja nawa, okulandetha ya no kupaka nawa ovihembya ko vilima ya no yompela oyonkwavo ode haku;
 - c)- Okupa oyonkono okupopila ombenya va undapa ko civeyi oco kutandula ovantu ovo mauvela omanene, okuvepa ounongo unene ko mbonge enya oyekongoko.
3. Ounongo wo muntu ya novo visangela ko civeyi oce kongoko, viyunga ya vikwatethako omukalo omuwa kaputu ukalyaa popei ovininga vyaco embyo ngaci ca humbikwa mo vidilika.

Ehavelo 78 (Endi Vihandelwa Omulye)

- 1. Omulandi, omulye pwa malanda oyondya una oyo kuvitala okutya vyakaa nawa, una oyo kuteethwa, omukalo wo yondya daco embo ouwa nouvi wado.
- 2. Omulye una oyo kuteethwa pwa pateywa oyondya endi malanda ya naku datuka ouwa nouvi wado, ya ngaile pwea oyondya daco hadi kalye nawa, una oyo ku cunithilwa oyombongo.
- 3. Okuwayaleka ondaka okuteetha cima mulandetha oyondunge embo divangwa no vitumino, cadilikwa okuteetha ovipuka mulandetha pe thitu, pamu no kupopya ci mulandetha honaco pamu kaci vyukile.
- 4. Ovidilika vyamina ovalandi no valye ya iyunga omukalo omuwa owo vanту.

Ehavelo 79 (Okuhandwa Elongetho, Ovituko ya no Mbunje)

- 1. Kaputu ufwithapo oyondunge okuningya okutya ovantu avehe veiyive okutanga, okulongwa, ovituko ya no mbunje, no kuhanda lumu okutya ovantu avehe ovo vimbyula vyelikalaela vahumbike oyondunge embi ngaci ovidilika vya vanga.
- 2. Kaputu uhilivika oyondunge odo unongo no kwiva ovipuka.
- 3. Ovinginga ovyo vantu okuninga ovisangela ko civeyi oco kulongetha, kovituko ya noko mbunje avihe embyo mena lyaci ovidilika vya vanga.

**Ehavelo 80
(Oulele)**

1. Ondele uhandwa lumu okukaa nawa okukalwaa popeyi no mbunga, ne longo ya na kaputu, ombo avehe vena oyo kulikwatethako ko mukalo omuwa owo ndele okuningya okutya opo hatondwa, okutekulwa onya, oku toywa pokati ko mbunga no yombonge oyo nkawo.
2. Ounongo kaputu atwaako no ku undapa oyo ku humbika omukalo omuwa owo yombunga, ko kutanga ya noke kongoko okuningya okutya ondele opo akaa nawa, ekulye pohika papola nawa, ko yondunge, ko lutu ya noko cituwo.
3. Kaputu ufwithapo oyondunge odo kuyunga no kuhumbika nawa ondele engu eli omuthoona, ocilema, engu atondwa mo cilongo pamu no pokati ko mbunga.
4. Kaputu una omukanda ombwinya owo kuhava oyondele, oku vehumbika ya no ku vetwala kovohe ya no kuvekalya popeyi opo vekula nawa.
5. Ca dilikwa, mo vidilika, oku undapetha oyondele ombo nge mavatiwa vemo sikola okutanga.

**Ehavelo 81
(Ovadantu nova Kaintona)**

1. Ovadantu vahumbikwa nawa okupikulula oyompela davo olumono, omukalo omuwa ya no vituwo okwithilila ko:
 - a)- Kelongetho, okulongethwa oma ujis ya noko vituwo;
 - b)- Okumuna ovininga, ko ku undapa ya noko mbonge enya oyo kuthevaka oyombongo odo va undapi;
 - c)- Okumuna onganda;
 - d)- Kelongetho oku koleka omathipa ya ko mbunj;
 - e)- Okupwa elundo mo citenya omuntu hama undapa.
2. Okuningya okutya oyondunge endo diko cikandekelo twa mana okupopya opo di pakwa ko civalo, ovidilka yahonika ovikandekelo ovyo ku kulitha oyompela daco endo odo vantu.
3. Oyompela odo vadantu dina oyo kuhilivika oyondunge odo kutwala noko mutwe omukalo omuwa, okufwithapo nawa ovadantu vakalye

popeyi oyo mbonge no kuvepaka mo yombonge, okusuka no kukulitha oyosanjala odo cilongo.

4. Kaputu, po kulikwata oukwaleke no yombunga, oyo sikola, oyombonge, ovyonge vyo kuteetha oyondunge, ovisangela embi vihilivika ovituwo ya no vimbyula ovikwavo vya nyemba ko kukulitha ovituwo, uhilivika ya upopila ovyonge vyo vadantu okutwaako no yompela ya no ukwaleke no vimbyula ovikwavo ovyo vadantu mokati ko uye.

Ehavelo 82
(Oukulupi)

1. Ovantu oyombwale nova kulukadi vahandwa okutya nge vaninga olumono lwafwapo, ombunga ya no nganda onamunyu, ovantu vaco avehe ya no yombunga vena oyo kuvehumba, okuhevetekula onya noku vesembula.
2. Oyondunge odo kuhumbika oyombwale ovikandekelo vyaco vya thimbikya lumu ko mukalo omuwa, olumono, ovituwo avihe embi ngeni ma vyeta ouwa pokati ko yombwale nova kulukadi, okwithilila ko vantu vaco avehe okulipopila ko yondunge daco.

Ehavelo 83
(Ovantu Ovilema)

1. Ovilema vena oyo kuhumbwa mokonda ovantu ngo vakwavo omba heli vilema vena ovidilika vyelitha novyo vakwavo omba heli vilema ovikan ekelo navyo vyelitha, ngaci cahumbikwa mo mukanda wo cilongo , ovoli kuna vamu ombenya ovipuka vimu hama vadili mokonda yaci vatepuka ko yondunge pamu havena yonkono.
2. Kaputu wa humbika oyondunge mokati ko cilongo odo kuyunga, okukalya popeyi okuvepopila noyo mbunga davo ya noku ve yilikitha cimu ci vetateke okwendaenda mokati ko cilongo.
3. Kaputu wahumbika oyondunge odo kulondola ovantu okuhevetoya, ehumbilo ya no nkenda na ombenya eli ovilema.
4. Kaputu uhumbika okupopila elongetho olyo vilema ya no ma ujis ujis pokati kavo.

Ehavelo 84

(Omafwalali Omakulu nova Amini vo Cilongo)

1. Ovantu omba valwile okuyovola ocilongo, ovakulu ova amini vo cilongo, omba pahe pweenu eli ovilema mena lyaci veyali omafwalali pamu omakakwinyi, ya no yondele vavo vena oyo kupopilwa no kuhumbwa na kaputu ya nelongo, ngaci ca honikwa mo mukanda wo cilongo no mo vidilika.
2. Ocikele ca kaputu okuhumbika oyondunge odo kufwenika popeyi ko mukalo omuwa, ko lumono ya no vituwo vyo vantu vaco ombo twamba twapopya okuveyunga, okuvepaka ko civalo ya noku kwata nawa oyongano embi veya ningile.

Ehavelo 85

(Okuhandwa Onganda no Mukalo Omuwa)

Ovantu avehe vahandwa okuninga onganda ya no mukalo omuwa.

Ehavelo 86

(Oyoncitolwe do Cilongo ko Vilongo Ovikwavo)

Kaputu upa oyonkono oyongi ovyo yoncitolwe do cilongo cetu ko vilongo ovikwavo ya utwaako okupopya navo, ko vituwo ya no upanga no cilongo cavo onkenda no vakwavo ombenya vatunga ompangu pamu vatwaako no kuhilivika ongola, ovituwo ya noyo ngano do cilongo oco Ngola.

Ehavelo 87

(Oulombe wo Yongano do Cilongo, Ovitupo ya no unongo)

1. Ovantu no yosanjala do cilongo cetu vena oyo kuhumba, okupaka ko civalo okuholeka ovituwo vyavo, omalaka ya no unongo.
2. Kaputu uhumbika ya upa oyonkono okuholeka ya no unongo owo yoncitolwe do cilongo.

Ehavelo 88

(Ocikele co kupopila)

Ovantu avehe vena ocikele co kupopila ko matateko ocilongo ya no vakwavo, ayile pweenya wanga olumono lwekula ya okwithilila ko yombongo embinya omuntu ayeka elisimu ku kaputu mena lyo vidilikai.

**OMUTWE III
OMUKALO WO LUMONO, OYOMBONGO YA OKUYUNGA**

**OCITYALONGO I
OVIKANDEKELO OVYOUNGI**

**Ehavelo 89
(Ovikandekelo vye siliviyo)**

1. Omukalo ya no kuvyukitha oyompela odo lumono oyondunge da nyemba ko vokandekelo ya nokutkwa ko lumono lwo vengi, okuhumbika ovininga, okuhumbika ovantu ya no yompela da vyuka mo cilongo, okwendya mo vikandekelo embi:
 - a)- Ocikele ca kaputu okuyukitha oyondunge odo lumono ya no kukalya ko mutwe okukulitha olumono lwo cilongo no upanga, ngaci ca honikwa mo mukanda wo cilongo no mo vidilika;
 - b)- Ka cidilikilwe omuntu okuthimbika no lumono ya no kuninga ombonge enya ngeni mayihititha ova undapi, cinene okwendya mo yondunge do mo vidilika;
 - c)- Okuninga ovitutila, mena lyo vikandekelo ya okulipomba okutya engu malandetha engu nae malandetha, mo yondunge ne humbilo, ngaci cahumbika ovidilika;
 - d)- Ehumbilo ya nokuyunga ondingoso yo muntu no muntu;
 - e)- Ovininga ovyo ulombe mo cilongo;
 - f)- Okupikulula oyondunge odo kulitoya ya no kulipita ko mukalo omuwa;
 - g)- Okulipakaelamu oyompela odo mukalo omuwa;
 - h)- Okweta omukalo omuwa ko valye ya no cithumo ociwa.
2. Ounongo ya no mukalo wa ci kaputu nge ma pikulula oyompela daco endi da honikwa mo vidilika.

**Ehavelo 90
(Ouhunga wo Yompela do Cilongo)**

Kaputu uhumika oyondunge odo kutunga nawa okwithilila ko:

- a)- Okwanjelwa oulombe no ku hapunga unene ovahepi ovo vatha okupewa pamu ovathoona;
- b)- Oku hatomba ovanene, okuvehumba no kuvepakako ceinya ma vapopi ngaile ko mpela ko uye waco auhe onkenda;

- c)- Okutomba, okupewa no mukweni ko cipuka cae muni ko cali cae muni;
- d)- Okupungulula oku undapa okupe, no kukala, no vituwo ovivi ovyo kutombola ovakweni;
- e)- Po kupewa pamu epinga ovantu avehe nga veye va katambule pwa ovipuka vyatuka ko yonkono, ko vininga nya umu pamu ko vengi.

**Ehavelo 91
(Okupanga)**

1. Ovatumini wo cilongo poupe vapaga hani, pae avathimbike oku undapa okutwaa no ko mutwe ocilongo, okwitha ounongo mo mpango yaco enjo, ngaci ca popya omukanda wo cilongo ya no mo vidilika vyaco oco nge hamakusembulwa ondunge enji ya lulikwa ke havelo 14.º mo mukanda ombu owo cilongo.
2. Cipangwa tupu okuningya okutya ocilongo opo cikula ya no kuham-bukitha ovantu, ovantu avehe vamune oulombe wo cilongo, okweta ocithumo ociwa pokati ko vantu ya no mukalo omuwa owo vantu avehe.
3. Ovidilika ovyo vivyukitha ci catha okuningwa.

**Ehavelo 92
(Oyombonge do Lumono)**

1. Kaputu wo cilongo watavela kondaka yokutya ovininga nga vikake pokati ko vantu, okwithilila ko nya kaputu ya no malombe ongenya a undapa peke okulikwata oupanga ya ovantu avehe kaputu una oyo kuveyunga ngaci capopya ovidilika.
2. Kaputu uci ya u amina ombenza va lima mokati ko yosanjala, ngaci ca honikwa mo mukanda wo cilongo ya no mo vidilika ya navimu nya nyemba mo vituwo vyetu.

**Ehavelo 93
(Ohika yo Vengi)**

1. Ohika enji i holekwaa ovengi iila oyo vatumini okuningyamu ovininga vyo vatumini ovanene vaco ya vaendethe nawa ovininga vyavo.
2. Ovidilika ovyo vivanga ongapi oyodunge daco endi datokala okuningwa okupanga, omukalo wa ngaci ovantu nge mava anja olumono.

Ehavelo 94
(Ovima vyo Vatumini)

Oulombe wa kaputu ya naombenza una ovantu ovengi wiwe no vantu ovengi, ngaci ca honikwa mo mukanda wo cilongo ya no mo vidilika.

Ehavelo 95
(Ovyo ku iwa no Vengi)

1. Ovipuka vyo ku iwa no vengi:

- a)- Omaande kohi yeheke, elunga naci ci melunga, no madiva omanene, omaande omo mpupa, ya no vilambi vyaco avihe;
 - b)- Oulombe owo vipuka embi vina omunyu na embi havina munyu kohi ye heke, no pohika ombwa;
 - c)- No peulu lyo cilongo cetu;
 - d)- Omawe oyombongo, povitivi vyo makuyu ongenya oehaku, omilungu, oyombwaa, oyohi endi delitha, ya naendi tutunga navyo oyongan-ganda detu;
 - e)- Oyonjila do vitukutuku ya nodo vengi, ovilaya, ko cila co malupulanu, ko vi yaukilo vyo vitukutuku eliňga olyo mboyo;
 - f)- Kontyaa kelunga, ya nohi yaco;
 - g)- Po yohika pweenya pa dilikwa oku coka omiti vyaco okuningya okutya opo ovantu vaninga ocithumo ociwa, po yo paliki ya noyohika oyomwa endi nge ma ditekula ovipako vyo mokuti;
 - h)- Oku humbawo ohika enji ipopeyi no vilaya ya pweenya pa thikila omalupulanu, ngaci vya citululwa nawa mo vidilika;
 - i)- Kuninga ohika iningwa lumu pe omafwalali;
 - j)- Okuhumba ovintululu ya noyo njuwo ema da holeka ovipuka embi eli oviwa vyo cilongo, ngaci vya humbikwa mo vidilika;
 - k)- Ovikwawo embi vya honikwa mo vidilika pamu vi iwe no uye waco auhe.
2. Oco vengi kacina muni, nge kaa cipewa muntu, cina oyokwombya lumu pwa cakala.
3. Ovidilika vikalya popeyi vilongetha onjila yo kuhumba oulombe pamu ovima vyo vengi ya aku yilikwa engu ma kankamapo no vantu vaco avapangulwa ombo ma vahongolele ovakwavo poku ongolola no ku anjela ovakwavo.

Ehavelo 96
(Ocipuka Ehako)

Ehako oulombe ombwinya ngeni hama utuminwa no vengi pamu no vatumi wo cilongo, oco ca honikwa ko mukanda wo cilongo, okutya omuntu uyikwa okuninga ci ahanda nombungo yae, cinene okwendya mo vidilika.

Ehavelo 97
(Okuhacunitha ko Vikandekelo vyo Kutambula Oulombe)

Avihe embi vya honikwa mo mukanda owo cilongo ko civeyi oco kutambula oulombe wa engu apengetha vina oyokuhumikwa ngaci capopya o vidilika oyokutambula ovipuka, ya nge haco makusembulwa ovidilika ovikwavo ovyo yombonge da kaputu okukaa po mavoko omalombe ongenya va undapa okutwaa no komutwe ocilongo cetu.

Ehavelo 98
(Ohika yo Kutumba)

1. Ohika ituminwa no vanene wo cilongo, oko ya nyemba, yapae ovatumbi vovipako, novo kuhada okutunga oyo njuwo davo ngei ma vapewa, cinene okuhayona ci ca honikwa ke havelo 3.º mo mukanda ombu.
2. Kaputu wahumbika oyondunge oda ombenza vahanda ovipuka omahako unene ohika, cinene okuhapomuka ko vidilika.
3. Kaputu okutambeka ohika ehako, ya no kwanjela una pe oyokutambeka ovampangu vo cilongo, unene okwendya mo yondunge odo vidilika.

OCITYALONGO II
OMUKALO WO YOMBONGO YA NOKUYUNGA

Ehavelo 99
(Omukalo wo Yombongo)

1. Oyombongo ocipuka cimu ocinene deya lumu okweta omukalo omuwa, okutanga, okupikilula ovipuka, okuyuga ya diningilwa emuna opo dicidila okutunga ocilongo cafwapo ko lumono, ngaci cahumbikwa mo mukanda wo cilongo ya no mo vidilika.
2. Okuyunga nawa oyombongo, no mbonge oyo kutaa nawa cei maci ende ovipuka cikalwa popeyi no mbonge omukanda wo cilongo no mo vidilika.

Ehavelo 100
(Ombango Oyo cilongo oco Ngola)

1. Ombango Oyo cilongo oco Ngola ombango onene yaco oyo cilongo oco Ngola ina ocikele oco kukwatethako nawa onako yo vipuka okuningya okutya opo ombongo yo cilongo cetu iholekwe ya no kuhilivikwa ya no kukulitha olumono, ngaci ca honikwa mo mukanda wo cilongo ya no mo vidilika.
2. Ombango oyo Cilongo oco Ngola oyo eli oyo kuvanga ongapi ovantu ma va undapa no yombongo ya noku di citulula, itwaako no unene ya no yonkono yado muni peke, ngaci ca vangwa mo mukanda wo cilongo no mo vidilika.
3. Omumutumini owo Mbango Oyo cilongo oco Ngola uvyalekwa ya upakwa ko cipundi no Mutumini omunene owo Cilongo, unene pweenya eli-paka-elamu no mbonge enya oyo vidilikaa vyo cilongo, ngaci cavangwa mo mukanda wo cilongo no mo vidilika, oku hadimbapo onjila enji:
 - a)- Okuciteelela hani engu ma pakwa ko cipundi ovo ku ithanwa no Mutumini owo Cilongo;
 - b)- Okuteelela engu matataulwa okutya ma vyalekwa kumanwa nomukanda ombu mwahonikwa oyondunge oda omba vamyanga kweyaco, ngaci ca honikwa mo vidilika;
 - c)- Omumutumini wo Cilongo oe ena ocikele ocokuteta ompela oyoku-vyaleka engu matumine ombango.
4. Ovatumini omba ma vakalye popeyi omumutumini owo mbango oyo Cilongo oco Ngola, avehe va vyalekwa no mutumini wo cilongo, omana aco aetwa no mutumini owo Mbango oyo Cilongo oco Ngola.
5. Omumutumini owo Mbango Oyo cilongo oco Ngola utuma, omanima aco aehe, ko mutumini wo cilongo ya noko mbonge oyo vidilikaa oyo cilongo, omukanda ombu muna oyondunge odaci ovininga ovyo lumono ma vyende, ya oco ena vimu nge hamapopi eli pe ovyyavo ovyo va undapi wo mbango, muna vimu ovyo kuyungwavo no vidilika ngaci omukanda wo cilongo wa lulika ya no mo vidilika.

Ehavelo 101
(Okuyunga Oyombonge)

Okukalya popyi ovipuka okuningya okutya oyombongo endi di undapa na kaputu no vimbyula ovikwavo mo cilongo, di pikulule omatareko ya no kukulitha olumono lwo cilongo ya noku anja nawa oulombe wo cilongo.

Ehavelo 102
(Elisimu)

1. Omalisimu ena oyo kuvyalekwa mo vidilika, enji ipopya ongapi omuntu atokala okuyeka, ouwa wa ci elisimu lyeta mokati ko cilongo naomba mavaya yeka elisimu.
2. Ovikandekelo vye lisimu nge kavyolele, nkiali nge mayile pweenya kuna vimu vyapenga, avipopile vali unene ombenza vatokala okuyeka.
3. Okuhumbika oyondunge odo malisimu aila mokati ko vilongo, aila pweenya vatambula oyombongo daco, avihe vi vyalekwa mo vidilika.

Ehavelo 103
(Oviyambaelwa Vyelikalela)

1. Eteku, okucitulula ya no kumana oviyambaelwa vi likalele ovyo yombonge da kaputu, endi da honikwa mo vidilika vyo cilongo ngaci capopya omukanda owo kupikulula oyompela.
2. Oviyambaelwa endinya vya nyemba mo mpela oyo kukwatethako ova unapi, no makulipopila ko vininga endi eli vya nyemba mo yombonge oda kaputu, mokwedya mo vikadekelo ovya ombenza havanyembye ku kaputu, ya no yonkwavo endi di mo vidilika, avihe vya humbikwa mo vidilika endi.

Ehavelo 104
(Oyombongo endi Kaputu a Undapa Nado)

1. Oyombongo endi kaputu a undapa nado omanima aco aehe aila ompango oyaceiyna kaputu atokala oku undapa mokati ko cilongo menima pweinya ma likapwila, avihe embyo vya honikwa mo mukanda owo kuhumbika oyompela do cilongo okwithilila momanda hinde kate mo helelo.
2. Oyombongo endi kaputu a undapa nado nge kadilipiti, munyemba embinya avihe kaputu anyanga mo yombonge, ya vatala embinya velipakaelamu naembinya vyatiwa nga vi undapwe, menima ne nima, mo yombonge daco adihe, embi da humbikwa na kaputu, elimba endi halinyembye

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

ku kaputu ya no mbonge enya oyokutheveka oyombongo do va undapi ovakulu ya omukanda waco una oyokucopwa nawa okuningya okutya avihe embi vyapangwa oku undapwa mokati kenima vithetwe.

3. Oyomongo embi kaputu a undapa nado mokati kenima nke muna tupu oyombongo embinya kaputu atokala okupaka mo vininga embinya ovyo kuhopa ovatumini ovo mo yo municipio ovampangu, ngaci capopya ovidilika.
4. Ovidilika vya lulika kaya ovikandekelo ovyo kuhumbika, oku yilikitha, okufwithapo, oku udapa, noku kalya popeyi ya okuyuga nawa oyombonge endi kaputu a undapa nado mokati kenima.
5. Okuthimbika oku undapa noyo mbongo da kaputu ca tokala okuhumba ovikandekelo ovyo kuvyukitha ovininga, okutumina nawa ya no kutya engu apengetha apulwa athiti ya oyonduge daco embo dikalwa popeyi no mbonge enya oyo kucopa ovidilika noku vivyaleka ya na enya oyo kupo-pya oyompela odo cifwe co yombongo da undapa mokati ko yombonge.

OMUTWE IV OMUKALO WO MBANGO YA KAPUTU

OCITYALONGO I OMUTHIMBU WO VINGI

Ehavelo 105 (Ovipuka ovyo unene wo Cilongo)

1. Ocilongo ci humbwa ko vipuka okutya omutumini wo cilongo, ombonge enya oyo kucopa ovidilika noku vi vyaaaleka ya noyomboge odo kupo-pitha oyompela.
2. Okulonga, omukalo, okwiva ovipuka ya naci oyombonge odo unene wo cilongo da tokala oku undapa ovikandekelo vyaco vi mo mukanda wo mukalo wo cilongo.
3. Ovipuka embi ovyo unene wo cilongo vina oyokuhumba oyondunge odo yombonge oyo nkawo ya nge kadiwanaike oyompela ngaci ca honikwa mo mukanda wo mukalo wo cilongo.

Ehavelo 106

**(Okuluka Omutumini wo Cilongo ya noyo Ndeputatu owo
Mbonge enya oyo kucopa Ovidilika vyo Cilongo)**

Omutumini wo Cilongo ya noyo Ndeputatu odo mobnge enya oyo kucopa ovidilika vyo cilongo valukwa povipundi okwithilila po cimyanga ocovengi, cavyuka, mokati ko manima no manima, ngaci cahumbikwa mo mukanda ombu ya no mo vidilika.

Ehavelo 107

(Ovininga vyo Cimyanga vina oyo Kulikalela)

Ovininga vyo cimyanga vyeendethwa no mbonge imu yelikalela nge hamayikalwa komutwe na kaputu, ovikandekelo vyaco, okwithilila ko cifwe ocomanima onga ovantu vatokala okukaa po cipundi, omukalo, ovimbyula embi vi undapamu, oku undapa, oku pewa ya no kwiva ovipuka avihe vya copwa mo vidilika.

Ehavelo 107 -A

(Ocihonika oco Cimyanga)

1. Ocihonika oco cimyanga ka cidilikwe muntu ya kuna ombonge imu enya yendetha ovininga vyaco, ya oyombonge oyonkwavo oda kaputu kadidilikilwe okupopila okwendetha oyondunge daco, ngaci ca humbikwa mo vidilika.
2. Ko vilongo vya himba endinya ocihonika oco cimyanga cina oyokutalwa nawa okutya cakaa nawa unene okuya okumunika pohika yaco, pwa nke hacikeyapo ocimyanga, po vimbyula embinyavi undapa oku pikulula oyompela do cilongo oco Ngola ngaci ca honikwa mo mukanda wo mukalo wo cilongo ya no mo vidilika.

OCITYALONGO II
OMBANGO YOCIMBYULA CO VATUMINI

OCINTIMBU CA I
OMUTUMINI WO CILONGO

Ehavelo 108

(Ounene wa Kaputu ya Naendi Atokala oku Undapa)

1. Omutumini wo Cilongo oco Ngola omunene wo cilongo, oe atumina ocimbyula oco vakwavo ya ukalya komutwe omafwalali ocilongo oco Ngola.
2. Omutumini wo cilongo oe akalaya komutwe oyompela delikala, uvatelwa no mutumini wa vali, ovokukalya komutwe oyomonge do cilongo navo vakalya popeyi no vahoniki vakaputu unene pwa va kaapo.
3. Ovo kukalya komutwe oyombonge do cilongo ya no vakwavo vali vatalwa nova honiki va kaputu ko vininga embinya va udapa.
4. Omutumini wo Cilongo uhumiaka ya uhilivika oyondunge do upanga mokati ko cilongo, eyovo, ounene wo cilongo ya ku uyilikitha ocilongo moonu noko vilongo vya himba endinya.
5. Omutumini wo Cilongo wa humba ya u amina omukanda wo cilongo, uhumbika o vidiliaka yo cilongo ya noyo mpela ema delitewa ko vilongo vya himba endinya, uhumbika ya ufwithapo oyodunge do yombonge da kaputu oku undapa nawa.

Ehavelo 109

(Ocimyanga)

1. Mo cilongo engu ahopwa okwila omutumini wo cilongo oengu apakwa mo mukanda poupe, mokati ko cilongo, mo ngundu pamu no mo cimbyula co ngundu unene enji yapangulwa ko cimyanga, ngaci cavangwa ko mahavelo 143.º mo mukanda ombu owo mukalo wo cilongo.
2. Ya omuntu waco engo apakwa poupe mo mukanda udimbukwa nao menya ma vamyanga, mo mukanda waco owo cihopa.

Ehavelo 110

(Okuhopwa, Okuhahopwa ya Noku Caelwa)

1. Omba nge mavahopwa po cipundi oco kutumina ocilongo omba vayomukwa mo ngola, avanigi omanima omakakwinyi atatu na atanu,

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

avakaa mo cilongo omanima ekwinyi ya ahamavaningi cituhi na cimu akaa mo mbembwa, afupo nawa ko yondunge.

2. Ombo ngeni hamavahopwa ngeni mayile ombenya:
 - a)- Vena omikanda ovyo ucitilwe wavilongo vy a himba endinya;
 - b)- Ombenya veyali kaya ovatumini wo cilongo veyaningile omanima ekwinyi po cipundi;
 - c)- Ovatumini wo cilongo veyalwile po cipundi mokonda yokuninga ocituhi cimu, pamu no kulovola;
 - d)- Ovatumini ombo vaponininwe pokati okutumina;
 - e)- Ovantu ombo vaningile ovituhi avanakelwa omanima atatu pamu avapomuka okukaa mo kaliwoso;
 - f)- Ombo ngeni hamavecidiili.
3. Ombo vadilikwa ko cilitenga ocokutumina ocilongo mo nkando nke va undapa ko yombonge endi:
 - a)- Ovokupikulula oyompela ko civeyi oco vituhi ya no yompela oyonkwawo odo cilongo;
 - b)- Ovanene ovo mbonge oyo mukalo wo cilongo ya na enya oyokutala oyombongo ema kaputu a undapa nado okutya madi undapa ine ka di undapa;
 - c)- Ovokuhumbika oyondunge okupopya nawa oyompela do cilongo ya novo ko mulungu wae;
 - d)- Ocimbyula oca ombenya va undapa mo mbonge enya oyo cimyanga havanyembye kukaputu;
 - e)- Omafwalali ya no cimbyula ocovatumini oco makakwinyii.

Ehavelo 111 (Okuliheteka)

1. Pwa wahanda okwila omutumini pamu omuhongoli owo Ngola, oyongundu adihe madeta engu da pangula ongundu no ya ovantu vaco ombo vena oyokuninga oheteko engu mahopua pokati kawo, oe maile omuhongoli owo Ngola.
2. Po cilitengapo okuhanda okwila omutumini wo cilongo ngaci ca honikwa ko cikandekelo twamana okupopya papondola okumunika ombo moyo ngundu havemu cinene okwila omumpangu.

Ehavelo 112
(Ocitenya oco Cimyanga)

1. Po kupangulwa ocimyanga kaputu una oyo kuteetha elongo diva diva mo vitenya omakuinyi omwovi nke ovitenya vyaco haviyeyapo ovyo mutumini wo cilongo noyo Ndeputadu okulwa po cipundi.
2. Pokumyanga, makucikambele hani omuedi umu onkhando omutumi hey a tula ovininga, pohika yaco pahumbikwa ocikandekelo 2 me havelo 128.º ya no 3 me havelo 132.º, unene ocimyanga omo mwedi wa kakwenye, metango ovitenya omutumini ma vipuko okukalya ko mutwe ocilongo, no yo Ndeputatu odo Cilongo ngaci cahumbikwa mo vidilika.

OCINTIMBU CA II
OCIFWE COMANIMA, OKUVYALEKWA YA NO KUPINGA

Ehavelo 113
(Ocifwe comanima)

1. Omutumini wo cilongo una oyokutumina omanima atanu, opamu makaa omanima atanu matumine okuthimbulya ocitenya a tumbikwa hinde akacunia pocitenya mapingwa no mukwavo, engu a pangula pahe.
2. Ya upondola okukaapo tuvali pamu omambimbi avali.

Ehavelo 114
(Okutumbikwa)

1. Omutumini wo Cilongo utumbikwa no mutumini owo mbonge onene-nene oyo kuhumika ovidilika ovyo mukalo wo cilongo.
2. Okuthimbika okutumina aila pwa papita ovitenya ekuinyi navitanu okuthimbulya pwenya apangulwa ko cimyanga.
3. Okuhopa omutumini wo cilongo oco Ngola ci iwe no cyonge ocinene oco mbomge enya oyo kucopa ovidilika vyo cilongo noku vivyaaleka.

Ehavelo 115
(Okwana)

Mo citenya co kutumbika, omutumini wo cilongo oco Ngola, upaka ocikanda co kuvoko okulumiwoko ko mukanda omunene owo mukalo wo cilongo ya athimbike oku ana okutya:

Ami (elitumbula ena lyae alihe), okuthimbulya pahe mba ana okukaa kwange: Okufwithapo oyompela endi mba hanga ya nopocipundi mapakwa.

Okwendya mo vikandekelo ya no kuheela ovantu vafwithepo ovikandekelo embi nya nyemba mo mukanda wo mukalo wo cilongo oco Ngola ya noyo vidilika do cilongo.

Okuhumbika eyovo lye cilongo, ounene, okutokamika ocilongo ya no kuhumbika omukalo wo cilongo.

okwaamina no kuhilivika ombembwa ya no yondunge do kulipakaelamu okuhe-litahataha, omukalo omuwa ya noyo citilwe do cilongo okutunga nawa.

Ehavelo 116
(Okulovola Okutumina)

Omutuni wo Cilongo pwa aholowola upondola okuheela ovakuawo mo ocioonge ocinene mo mbonge enya oyo kucopa ovidilika vyo cilongo no ku teetha ombonge onenene yoco oyo mo cilongo.

Ehavelo 116-A
(Okwendetha Oyompela pwa Enima olyo
Kutumina Malipuko)

1. Mo vitenya embinya ovyo kupopya endinya nya nyemba ko cimyanga ya na pweenya ovatu valalya okuvyaleka omutumini engu ahopwa ko cimyanga, omutumini engu atwako no kutumina nge kavanga oyompela oyonene odo cilongo, una oyo kuhumba engu avyalekwa okuingya okutya omukwavo ngo athimbika oku undapa ahamaponwa na vimu embi avanga.
2. Ngaile pweenya kuna cimu cakuyitha unene, omutumini wo cilongo engu akalya komutwe ocilongo una vimu embinya ngeni ma vanga oco ahumba ondaka enji yamba yapopiwa poupe, ngaci ca honikwa mo mukanda wo mukalo wo cilongo.
3. Ovidilika muni nya vanga kaya ovitenya, ngaci ngeni maci endethwa oyondunge daco embo odaci omutumini engu amba po cipundi matam-beke ocipundi omutumini omupe owo cilongo.

**OCINTIMBU CA III
TATU OUNONGO**

Ehavelo 117

(Endi vya Thevekwa mo Mukanda)

Ounene wo Mutumini wo cilongo watumbikwa mo mukanda ombu.

Ehavelo 118

(Okuteetha Ocilongo)

Omutumini wo Cilongo uteetha elongo, po kuthimbika ovindondi ovyo mbonge enya oyo kuhumbika ovidilika vyo cilongo, mokati ko mbonge yaco oyo cilongo okupopya ko mukalo wo cilongo ya na embinyavya undapwa naembi havi undapelwe okuningya okutya vapikulule omatasteko no kweeta omukalo omuwa pokati ko yoncitolwe do cilongo no kutunga ocilongo.

Ehavelo 119

(Endi vyatha oku undapa Omutumini wo Cilongo)

Omutumini wo cilongo watha okuninga ovipuka embi:

- a)- Okunaka ocitenya oco kuhopa omutumini wo cilongo ya no kuhopa ombenya ngeni ma vatamine moyo municipio, ngaci ca humbikwa mo mukanda wo cilongo no mo vidilika;
- b)- Okuteetha oyondunge odo mukalo wo cilongo mo mbonge oyo kucopa ovidilika vyo cilongo;
- c)- Okulikwata oukwaleke no mbonge enya oyo kufwithapo oyondunge odo mukalo wo cilongo no kuhumbika oyondunge odo kukalya popeyi ombenya ma vahanda okupengetha ya no kuhilivika embinya vilitewa ko vilongo vya himba endinya, na embinya ngeni hamavyeta ociwa, ngaci ca honikwa mo mukanda wo cilongo;
- d)- Okuvyaleka ya no kwitha po cipundi ovatumini voyombonge, ovaho-niki vo yombonge ya no vatumiini vavali ovo yombonge;
- e)- Okuvyaleka ya no kwitha po cipundi ovatumini vo yombonge, ovaho-niki vo yombonge ya no vatumiini vavali ovoyombonge;
- f)- Okuvyaleka omunene owo mbonge enya oyo kupikulula oyompela odo vakole wo cilongo, ovo komulungo wae ya no vakwavo ombo va undapa mo mbonge yaco enjo, ombo vaetwa no cimbyula ocaombenya ovokupikulula oyompela do cilongo;

- g)- Okuvyaleka omutumini owo mbonge oyo kupikulula oyompela odombonge unene oyombongo endi di undapa mokati ko yombonge oda kaputu, omutumini瓦vali ovo mbonge yaco ya no vakwavo, ngaci ca honikwa mo mukanda wo cilongo;
- h)- Okuvyaleka omutumini wo vatumini omutumini wa vali ya no vakwavo ovo mbonge onene oyo kupikulula oyompela odo mafwalali;
- i)- Okuvyaleka ya no kwitha po cipundi omunene ovo kutala pwa pena ovituhi mo cilongo, ovatumini vavalis ovo mbonge yaco enjo, no vokutala pwa pena ovituhi mo mafwalali ocilongo no yombonge oyonkwavo ya ondaka yaco ilwa po vengi omenya ovo kupopitha oyompela do cilongo;
- j)- Okuvyaleka ya no kwitha po cipundi ovatumini ovo yombaka do cilongo ya no vatumini vavalis;
- k)- Okuvyaleka ya no kwitha po cipundi ovatumini ya no vatumini vavalis ovo mbango oyo cilongo oco Ngola ngaci ca honikwa mo mukanda wo mukalo wo cilongo no mo vidilika;
- l)- Okunaka ocitenya oco kuhonika omikanda ovyo kulitea, ngaci ca honikwa mo mukanda wo cilongo ya no mo vidilika;
- m)- Okuteetha ocilongo omukalo wo vita ya okweta ombembwa, po kulipakaelamu no mbonge enya oyo kucopa ovidilika;
- n)- Okwevela ombo vaninga ovituhi;
- o)- Okuteetha ondaka mo cilongo pweenya ocilongo cina ehululu;
- p)- Okuteetha ovanthu omukalo omuvi owo cilongo monjuwo enya oyo kucopa ovidilika;
- q)- Okutambeka omikanda pokati ko vantu ombenza va undapa unene mo cilongo okuyamba ngaci capopya ovidilika;
- r)- Okuvyaleketha ovidilika vyo cilongo no mukanda wo cilongo;
- s)- Okukalya komutwe onjango oyo mutumini wo cilongo;
- t)- Okuvyaleka ocimbyula oco njango oca ombo vakalya komutwe oyombonge odo kupikulula oyompela do cilongo, ngaci ca honikwa mo mukanda wo cilongo;
- u)- Okuninga ocimbyula oca ombenza mavehemupakaelamu oyondunge odo kuvyukitha cilongo ya novo kuyunga nawa cilongo;
- v)- Okupikulula oyompela oyonkwavo ngaci capopiwa mo mukanda wo mukalo wo cilongo.

Ehavelo 120

(Endi Vyatokala Oku Undapa Omumutumi Wo Cilongo)

Omutumini Wo Cilongo, nke epocipundi una oyo ku undapa oyondunge embi:

- a)- Okupanga no kukalya komutwe oyompela do cilongo, ngaci capopya omukanda wo cilongo;
- b)- Okupanga omukalo wa ci ma cituminwa ocilongo acihe;
- c)- Okutambeka omukanda mo mbonge oyo kucopa ovindilika vyo cilongo oyombongo endi ma undapa nado mokati kenima;
- d)- Okukalya Komutwe ovininga embi nya nyemba Kukaputu, ovyo ma kakwiny, okuhumbika no kukalya komutwe oyombonge no kuninga oupanga no yombonge embi hadinyembye kukaputu;
- e)- Okuhonika omukanda wa ci macikala ocimbyula oco yombonge da kaputu;
- f)- Okuanaka ocifwe ya nomana ovatumini wo yombonge, oyoministu, oyo sekeletalui yano vakwavo;
- g)- Okunaka omukanda wo yondunge daci oyoministu vatokala okukala ya no kupanda omukanda wocoonge oco vatumini wo yombonge;
- h)- Okukumba ombonge oyo kucopa ovidilika vyo cilongo, iyeke okuvyaleka ovidilika;
- i)- Okuvyaleka ovidilika endi nya copwa no mbonge enya oyo kucopa ovidilika;
- j)- Okuhanda okutya atambeke mo mbonge oyoku copa ovidilika oyo vidilika, endi ngeni ma ditungu ocilongo;
- k)- Okwithana ovatumini omba vakalya komutwe oyombonge ya no kuhonika mo mukanda ci mavelipakaelemu;
- l)- Okukalya komutwe oyompela odo mutumini wa vali owo cilongo, ovatumini omba vakalya komutwe oyombonge ya no vatumini owo yombaka odo cilongo oco Ngola;
- m)- Okupanga ya no kuhumbika oyo vidilika embi ma vitungitha ocilongo.

Ehavelo 121

(Endi ngeni ma vi Udapwa mo mbonge Yovilongo vyo Kokuti)

Ko vilongo nya himba embinyaomutumini wo cilongo una oyo kwendetha oyompela embi:

- a)- Okupopya no kuhumika oyompela embi kaputu ma pikulula ko vilongo vya himba embinya;
- b)- Okuyilikitha ka putu ko vilongo vya himba endinya;
- c)- Okucanga omikanda ya no kuvyaleka oyondunge endi velipakaelamu no vakwavo unene no vilongo vya himba endinya, okulitea ko yompela di likalaela;
- d)- Okupaka po vipundi ya no kwitha po vipundi ovatumini wo kupikulula oyompela do cilongo oco Ngola ko vilongo vya himba endinya;
- e)- Okutambula no kutambeka omikanda ombenya vapikulula oyompela oda vilongo vya himba endinya mo cilongo cetu.

Ehavelo 122

(Ounene wo Mutumini musimbu Akalya Komutwe Omafwalali no makakwinyi Ocilongo)

Omutumini wo cilongo pweenya akalya komutwe omakakwinyii no mafwalali ocilongo oco Ngola uvanga ovipuka emibi:

- a)- Okukalya komutwe oyompela odo mafwalali ocilongo oco Ngola;
- b)- Okukalya komutwe ovimbyula ovyo mafwalali ocilongo oco Ngola pwa mo cilongo muna ovita;
- c)- Okupaka po cipundi no kwitha ocipundi omutumini omonene owo mafwalali ocilongo oco Ngola ya no wa vali, oyondunge daco udihiliwika pweenya velipakaelamu no cimbyula oca ombenya va yunga ocilongo;
- d)- Okupaka po vipundi ya no kwitha po vipundi ovatumini ovakwavo ko vipundi vye likalaela pokati ko makakwinyi ocilongo oco Ngola, unene pweenya velipakaelamu novo kuyunga ocilongo cetu;
- e)- Okutumbika ya no kuvyaleka, ya no kwitha ovipundi ovatumini ovanene mo cimbyula oco mafwalali ocilongo oco Ngola, unene pwa elipakaelamu no cimbyula oco kuyunga ocilongo;
- f)- Okupaka po cipundi ya no kwitha ocipundi omutumini wo makakwinyi ocilongo ya na vavalu tupu owo kutumiwna ovimbyula ovyo makakwinyi ocilongo, oco atelela kaya ovakwavo;
- g)- Okutambeka ovipundi no kwitha po vipundi ovatumini ombenya vakalya komutwe ovimbyula vyelikalaela mo cikanjo oco makakwinyi ocilongo, pweenya velipakaelamu novimbyula ovyo kuyunga nawa ocilongo;

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

- h)*- Okutambeka ovipundi okuvyaleka, ya no kwitha ovipundi ovatumini ovanene vakalya komutwe ovimbyula ovyo makakwinyi ocilongo, unene pwa velitea na ombenza vayunga ocilongo;
- i)*- Okutambeka ovipundi okuvyaleka, ya no kwitha ovipundi ovatumini ovanene vakalya komutwe ovimbyula owo makakwinyi ocilongo, unene pwa velitea na ombenza vayunga ocilongo;
- j)*- Okuyamba omikanda ovyo kupandula cima ca undapwa no mafwalali ya nomakakwinyii ocilongo cetu.

Ehavelo 123

(Ounene owe Kwatetho lyo cilongo)

CKo civeyi oce kwatetho lyo cilongo omutumini omunene wo cilongo wa pondola okuvanga oyondunge endi:

- a)*- Okupanga no kukalya komutwe oyompela do cilongo, ngaci capopya omukanda wo cilongo;
- b)*- Okuvanga, okuyilikitha onjila ya no kuhumbika oyondunge ondaceiyna ngeni macivyukitha ombonge yaco enjo oyekwatetho lyo cilongo;
- c)*- Okutavela ko mpango oyokutala nawa ekwatetho lyo cilongo ya no kumana ompela oyokwikula vali ovininga ya no kutya oyombonge endinya odo mafwalali ocilongo, omakakwinyii ocilongo ya no yombonge oyo nkawo ode kwatetho lyo cilongo di undape;
- d)*- Okukonga ya no kukalya komutwe ocoonge oce kwatetho lyo cilongo;
- e)*- Okuhepula no cikanjo oco mafwalali ocilongo okuningya okutya vaendye mo vikandekelo ovyo mbonge yaco enjo, omakakwinyiocilongo ya no yombonge ode kwatetho lya kaputu omukanda wo cilongo ya no yombonge odo kulipakaelamu mo cilongo.

Ehavelo 124

(Okuteetha Elongo Ovidilika vyo Cilongo)

1. Omutumini wo cilongo oe ateetha elongo ko vidilika embi vyatwilwa mo mbonge yaco enjo mo vitenya omakwinyi atatu pweenya apewa omukanda waco.
2. Mokati ko vitenya omakwinyi atatu, omutumini wo cilongo ngaile pweenya amuna cimu mo mukanda waco hacivukile upondola okucunitha ko mbonge yaco vapungulule ondaka yaco pamu okuvyukitha vali nawa.

3. Ngaile pweenya ondaka yaco haipandelwe no cimbyula ocingi ocoyo Ndeputatu, omutumini wo cilongo una oyokutavela no kuteetha elongo omukanda waco movikambo ovitenya ekwinyi na vitatu okwithilila metango atambula omukanda waco.
4. Monkando ovitenya vyaco embi twapopya haviyapwa, omutumini wo cilongo upondola okukumba ko mbonge enya oyo kupikulula oyompela odo mukalo wo cilongo vapungulule vimu embindi ha vikalye nawa mo vidilika embi nya twilwa mo mbonge oyo kutwila ovidilika.

Ehavelo 125
(Omukalo wo Vininga)

1. Pweenya omutumini ma undapa uvanga ovidilika vyo vatumini wo cilongo, uvanga ovidilika nya nyemba kovatumini haditenine, omikanda muna oyondunge endi madivanga ongapi ocilongo macende, dipakwa mo mukanda owo kuhumbika no kuvyaleka avihe embi kaputu ahilivika.
2. Oyondunge endi adihe danyemba ko mutumini wo cilongo ngaci ca honikwa ko vikandekelo endi e) i) Pe havelo 120.º mo mukanda ombu.
3. Oyondunge endi nado danyemba mwendinya vivangwa mo mutumini wo cilongo ngaci ca honikwa kehavelo 126.º.
4. Oyondunge endi nado danyemba kwendi vi undapwa no mutumini wo cilongo ngaci ca honikwa ko vikandekelo embi a); d); f); g); h); i); j); K); l); m); n); o); p); q); t); ya no u) ke havelo 119.º kovikandekelo g) ya no m) ke havelo 120.º, kovikandekelo d) Kehavelo 121.º. Kovikandekelo endi c); d); e); f); g); h); ya j) kehavelo 122.º; avihe nya nyemba mo mukanda wo mukalo wo cilongo.
5. Ovinga vyo mutumini wo cilongo embi vye muhungama okukalya komutwe ocimbyula oco mafwalali ocilongo ya havihonikilwe ko vikan-dekelo ovikwawo, cimu vali okukalya komutwe oyombonge okuyilikitha onjila, okutumina ya no kumana omikanda ngo mutumini ovo mafwalali ocilongo.
6. Omutumini wo cilongo okuvanga oyompela delikalaela ovipuka vimu vye muhungama.

Ehavelo 126

(Oyompela odo Vidilika Omuundu)

1. Omutumini wo cilongo upondola okuvanga ovidilika vimu omuundu, metango mamuyudaka cimu mo cilongo ce hulilika ovantu cina esilivyo, oyo vidilika daco embo adiile odo kwaamina omukalo omuwa owo vengi, ya ondunge yaco enjo iteetha ombonge enya oyo kucopa ovidilika vyo cilongo, enjo ombonge ayifwithapo nawa okupungulula okwila ovidilika vyo cilongo.
2. Oyondunge daco embo divangwa no mutumini wo cilongo omu undu dina oyonkono do vidilika.
3. Omutumini wo cilongo nge ka vyaleke oyo vidilika omuundu ko civeyi:
 - a)- Ocoyondunge endi ngeni madihumbikwa mo mbonge enya oyo kucopa no kuvyaleka ovidilika;
 - b)- Ko yombonge endi di undapwa na kaputu.
4. Ovidilika embi vya copwa kaya no mboge oyo kuvyaleka ovidilika ma dikevele omutumini ateethe elongo.
5. Ovidilika embinya omutumini wo cilongo ahumbika omuundu dina oyoku undapa omatango omakwinyi epandu, ovitenya vyaco embyo ngo vya pwako napo ko civalo kadikako vali, nkiali ngeni maditwako noku undapa pweenya ombonge enya oyo kucopa ovidilika yapungulula ondunge yaco okwhilivika okwila ovidilika.
6. Ovitena embyo omakwinyi epandu vilawa okwithilila mo citenya omu-tumini wo cilongo apopya oyondunge odovidilika okuviteetha ocilongo, okuvipaka mo mukanda umu owehumbiko lyo cilongo.
7. Oyondunge daco embo di vangwa no mutumini wo cilongo odo kuhumbika ovidilika omu undu dipondola ovitenya vyaco okuwanaikwa vali omatango omakwinyi epandu, aile pwa ombonge enya oyo kucopa ovidilika haiyamana oku uyika no kuhumbika vali oyondunge oyonkwavo danyemba ko vitenya vyeyanakelwe poupe.
8. Ngeni kaavihonikwa mo mukanda, ovidilika endi vyeyalovolelwe mo mbonge enya oyo kuhilivika ya no kuvyaleka ovidilika vyo cilongo pamu omatango onga anakelwe apwako.

**OCINTIMBU CA IV
EMBI OMUTUMINI ATHA, OKU UNDAPA PWA
AHANDA OKULWA PO CIPUNDI**

**Ehavelo 127
(Onkali)**

1. Omutumini omunene owo Cilongo, haacihe hyaninga citha okuhiywa uke, nkhai a ndaa wanangi ocivi soka himaciyonene, hi macisilike tumo wayono onkali onene mo cilongo, yo noho amahavetwa mo citumino ce diminepo odonkali.
2. Ya nyahoka omutumini omunene wo cilongo aelicindi navi nyahoka ciyulikitha okutya ocikando ocitivali, kapondola uke okuhavelwa mo cimyanga ovatumini ovanene vocilongo.
3. Ya apapiti omanima atano okuda po muwo mbwa atuminine ne mbwa awa ko cipundi opo atha okuya ko mpangu onene yo mapito omale opo akakoyethwe acihe soka hi ayonena ocilongo.

**Ehavelo 128
(Okuwako ne okwithako ko cipundi Co
vatumini omunene wo Cilongo)**

1. Mo vidilika omutumini omunene owo cilongo andaa ulwete okutya pena odo ntamanana, upondola, okuyetha ocipundi soka, okuyanja oubangui kongada onene oyo maeli no matokolo etungo cilongo okutya kamahala uke okunana ovyo cilongo.
2. Omutunini omunene owo cilongo andaa kamahala uke okuundapa utha okuheela onganda onene yomaeli etungo cilongo, moule womatango omilongo omwoovi opo ihiye uke ocimyango co mahovolo.
3. Moule womatango ngoka aehe, omutumini omunene owo cilongo ngwaadi ko cipundi utha okuundapa katee omukwavo ngoka ngumahowololwua meya okuninga ovininga embi vitwaako, hinde kate omutumini wo cilongo ma vyalekwa po cimyanga.
4. Okuliitha ko cipundi, kacihavelwa mo citumino 116 yo vidilika ovipe ovyo cilongo, mena lyo kutya oye omwene nguhamala uke.

Ehavelo 129
(Omutunini Omunene awe ko Cipundi)

1. Omutumini wo cilongo wuiithwa vala ko utumini aayone odankali hendi:
 - a)- Okuyonena ocilongo ne okucilalula;
 - b)- Okukengelela, nokulandetha no mauvi aehe ngaenako no cilongo soka;
 - c)- Andaa wayundu, andaa walemana ne wavele konutwe, hayaluka;
 - d)- Andaa weliholekele onkali yaca njaa yonene thiimbo aheya londa ko cipundi;
 - e)- Andaa odonkali odo ningi, ne umonetha ovantu ovihuna, na acihe soka ocivi hihacithi movidilika vyo cilongo.
2. Omutumini omunene wo cilongo noho upondola okuda ko cipundi andaa wayono hinyahi:
 - a)- Aayonene ovidilika vyo uthemba nouhunga novidilika;
 - b)- Aayonene ovidilika vyocipundi ce ameno lyo cilongo;
 - c)- Aayonene ovidilika vyo vilinga avihe mbyoka mbya tokolwa mo vidilika vyo vipundi mbilili nambilili.
3. Yaa andaa onganda onene yodo mpangu, opo itokole omatokolo ngoka itha okuliwitha, ko citumino co tete momukanda hembu movitopolwa, a), b) nomo e) mo dovidila embi ndaa tuwapo ko vidila, nji popya ko mbinga yomutumini omunene wo cilongo.
4. Acihe soka citalwa nawa ko cilei co kunaka omutumini omunene owo cilongo mo citumino 1 nomo 2 mo citopolwa c) nomo d), c) mo vidila 1 nomo 2 ye Ehavelo hendi.
5. Omatokolo ngoka aehe opala omutumine omunene utha okuliwitha kovitumino hembi:
 - a)- Onganda onene oyomaeli etungo ocilongo itha okuiwa no kulituraapo mwacihe soka hi mavatokola yelongo ndunge ko mutumini ngoka;
 - b)- Petha okukala odo Ndeputatu mbamavavatele ombinga ndyoka;
 - c)- Mena lyo kutya etokolo ndioka ombedi onene petha uke noho okukala odo Ndeputatu 2 ne 3 ndi undapela ko mbinga onene oyo dompela nahimakoyethwa monganda ndyoka onene oyo dompela yoo cili havatala okutya onkali ndyoka ya dilikwa mo vidila vyotjilongo.

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

6. Okuda mpoka acihe soka citha okuningwa moule womatango(120) ethele no milongo vivali ahaeyapita.

Ehavelo 130

(Oluwa)

1. Pena olivede lwomutumini omunene andaa wamono oviponga hembi:
 - a)- Tutha okuliwitha ko citumino ce havelo 116;
 - b)- Aayundu;
 - c)- Aatataatwa;
 - d)- Andaa walemana, wayaluka komutwe;
 - e)- Andaa omunene walovola okunana ocilongo.
2. Ya opo viningwe mbyoka avihe onganda yo vidilika ko do mpangu, pokukevela etokolo eyele ndyoka vetha okuthongonona ehavelo lyo mo vidila hembi ovyo cilongo.

Ehavelo 131

(Omutumini-Wavali)

1. Omumutumini omunene owa vali omuntu omupeha wo mutumini omunene wo cilongo opo, emuvatele mo vilinga vye tungo cilongo.
2. Cihopwa omumutumini wavali, omuntu omuti vali mo mutete wo vahopwa avehe opala ocimyango, co dongundu do pulitica, yaa ngoka oye maundapethako omumutumini omunene wocilongo masi ounongo utha okuliwitha ke havelo 143.
3. Omumutumini wavali uvatela omumutumini omunene owo cilongo povilinga avihe kocila cocilongo okukalelapo omunenewe, ya nakese cimo soka andaa omumutumini omunene meli yava ca.
4. Me havelo lyo cilongo muna omyaano mbilikambulila mo vidilika 110., 111., 113., 114., 115., 116., 127., 129., 130., 132., nomo 137., yovitumino vyo maeli ocilongo, mo citumino 116. ipopya okutya pena okusonekwa omukanda ko mutumini omunene.

Ehavelo 132

(Ko cipundi co Utumini wo Cilongo)

1. Omumutumini omunene wo cilongo, ngwa holovolwa andaa, wa withwako ko cipundi, polovede lwe papringwa no mutumini omunene owa vali mo

cilongo, katee omanima ngoka atano maanda, kapena himacimukambula mocipala okunana elongo mena lyo kutya ovidila opo vili ale.

2. [Cadimwamo].
3. Andaa ovatumini mboka vavali okutya omutumini omunene no mutivali, polutho lwavo paya omutumini wo Asembeleia Nasyonale haya tumina ocilongo masi mo ule wo matango ethele no milongo vivali petha okuningwa omaholovolo omutimini omunene owo cilongo pamo no mupehawe.
4. Ya andaa na hengu ngu aholovolwa una odonkali, divadiva thiimbo aheya aana polutho lwe patuwa omutumini wавали, atumine ocilongo. andaa naye una onkankali ndaningile thiimbo aheyanakwa.
5. Ya andaa pamoneka epuko kuvo avevali, divadiva o Asembeleia Nasionale ina oyo kuhovola podo Ndeputatu ne modo ngundu uke odo nkawo do pulitica ngu una omatha opo aile omutumini omunene owo cilongo.
6. Ombonge onene oyo kunaka odo mbonge, pa vidilika ina oyokutala nawa okutya odonkali hendi onkalilila, ne haco opo patokolwe mbi mavi kambulile mehalo ndyadiko.

Ehavelo 132-A

(Okupinga Omumini Omunene Owa vali)

1. Olivede lwo mutumini wa vali mocilongo, upingwa okulihavela movidilika vyotete mbi twadi okupopya okutya uholovolwe vala motete ko dongudu odo nkawo do pulitica odonene no donunu ndemuhovolele ya okutya omutumini omunene wa vali owo cilongo upondola okutongola uke umo, ngumapingi po lutho lwe, kumo uke nodo Ndeputatu, ndi ma diholovolwa mo mpangu ya kese cilongo po lutho lwe, okuteelela ovimbyula ovingi ovyo cilongo no Mutumini owo Cilongo engu epo cipundi.
2. Andaa pena hi caanda omutimini wавали owo cilongo ngwa hopwa, tete aheyayona, ongundu onene yopolitica pamo nodo ngundu odonunu, vena oyokuhovola uke umo nguhena ovitateka oye anakuva.
3. Ombonge oyo kufwithilapo odo mpela no nkalo yo cilongo, oyo ina okuholovola ngu mapingi po mpangu ndyoka.

Ehavelo 133
(Eameno lyo Vatumini Ovakulu)

1. Ovatumini ovanene ovo cilongo vakulu, vena eameno ngo lyo vayandyi mayele ocilongo me havelo.
2. Mo do mpumbwe do cilongo okuhilivika ovatumini ovanene ovakulu, vena eameno:
 - a)- Vena Okupewa Onganda yae;
 - b)- EVena Okupewa Ovayungi vavo;
 - c)- Vena Okupewa Etukutuku lyae;
 - d)- Vena Okupewa Ovaundapi vavo;
 - e)- Vena Okupewa uke ovikwavo mbi nako nodo mpumbwe davo.
3. Ovidilika vina outhemba kovatumini ovanene ovocilongo andaa ko cipundi kadileko nodonkali, no pa vidilika vyo mukanda hembu.

OCINTIMBU CA V
OYOMBONGE ENDI DIVATELA OMUTUMINI WO CILONGO

Ehavelo 134
(Oocioonge co Vavateli vo Mutumini)

1. Ocoonge codoministu, owingi wovatumini mbavakambulithako omutumini omunene owo cilongo okunana ocilongo.
2. Ocoonge soka cikalelwapo komutwe no mutumini omunene ne omutumini owivali ne ngwa yulikwa okukalelapo mboka ovanene mbavakambula navi ya mukala odoministu no vapeha vavo ovanene ova kaputu.
3. Odokapitiya ovanene vakaputu novapeha vodo ministu navo vapondola okuhiywa mocoonge soka.
4. Mo coonge soka co doministu mupondolwa okutokolwa:
 - a)- Onaampe vetha okutokola ko mbinga yo pulitica, no maunongo omakwavo;
 - b)- Omaunongo aehe ngaenako no vidilika mbimavahala havepakula ko Asembeleia Nasionale;
 - c)- Omaeli okuholovola omutumini wo wo cilongo;
 - d)- Okulitwilamo omaeli onaampe vetha okutunga;
 - e)- Omutumini omunene wo cilongo opo atweepo nawa odo;

- f)- Omatombo novilongo vyo kocila vitha vala okwitavelwa andaa ciadi ko mutumini wo cilongo waitavele;
 - g)- Okutompola onaampe, ovilinga avihembyoka maviningwa ko mutu- mini omunene owo cilongo vitha okweendavi;
 - h)- No vilinga uke vimo avihe mbyoka mbinavinongwa ko mutumini omunene owo cilongo okutya vitha okweendavi.
5. Ondunge aihe nji mainongwa kodoministu eitha okupandula ko mutu- mini omunene.

Ehavelo 135
(Eeli lyo cilongo)

- 1. Eeli lyo cilongo soka cavathwa ale pavidilka vyo uye, okutya yoo cili kaputu oyetha okutambulako owa mboka.
- 2. Eeli nenge ocoonge soka co cilongo cinanwa ko mutumini omunene owo cilongo ya mutha uke okukala omutumini omunene owo cilongo ya mutha uke okukala ovakwavo hemba:
 - a)- Omutumini wa vali owo cilongo;
 - b)- Omunene owonganda yo maeli etungo cilongo owo Asenbeleya Nasionale;
 - c)- [Cadimwamo];
 - d)- Omutumini omunene wo cilongo movidilika vyo do mpela do cilongo;
 - e)- Ovatumini ovanene vo cilongo ovakulu, mba havayonene hivali koutumini;
 - f)- Ovatumini ovanene vodo ngundu odonene do pulitica ndi hadithi odakaputu, novakwako uke mbamavautu opulitica masi yoo veyiwe ale mo Asembeleia Nasionale;
 - g)- Ovatumini omulongo na vatano mbavahololwa ko mutumini omu- nene wo cilongo opo ve mukambulitheko moule wo manima ngaeli ko cipundi, masi avayono kaci pwida okuvetaatamo mo vilinga mbyoka apingithepo vamo.
- 3. Mo maeli ngamahalwa atokolwe omutumini omunene wo cilongo upon- dola okuhiya ovatumini ovanene vomo cilongo cetu opo veye vakale petokolo ndyoka.
- 4. Ovatumini ovayanje mayele ko mutumini omunene owo cilongo, vena eameno pa vidilika vyo cilongo.

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

5. Ondunge yo vayanje mayele ocilongo itokolwa pa vidilika yo mutumini omunene owo cilongo.

Ehavelo 136 (Eeli Lye Ameno Cilongo)

1. Eeli lye ameno cilongo ocipanda ocinene hi caamena ocilongo movi-pundi avihe ovyo cilongo cetu kondunge yomafwalali, kondunge yo makakwinya ocilongo, koviholekwa vyo cilongo naavihe mbiinako novidilika vye ameno lye cilongo.
2. Ocoonge cipanda ce ameno lye cilongo cikalelwapo ko mutumini omunene owo cilongo ye coongwa novantu hemba:
 - a)- Omutumini omunene owa vali wo cilongo;
 - b)- Omutumini wonganda yo Asembeleia Nasionale;
 - c)- Omutumini omunene owo yombonge oyokufwithilapo oyompela do mukalo wo cilongo;
 - d)- Omutumini omunene owo yombonge oyombonge do cilongo;
 - e)- Omutumini omunene wo mbonge yo vikoya;
 - f)- Odo ministu adihe novatumini uke vamo ovanene mbavaholovolwa ko mutumini omunene owo cilongo okutya yoo vetha okukala mo coonge soka;
 - g)- Nova tumini mbavakongwa vakale mo coonge soka.
3. Ya ondunge ndyoka nounongo auhe wo cipanda ce ameno lye cilongo okutokolwa komutumi omunene owo cilongo.

OCINTIMBU CA VI OUHUNGA, KELUPULO LYO VILINGA NOCIHO CO VAVATELI VO MUTUMINI OMUNENE DE PANGELO, NODOKAPITIYA DA KAPUTU

Ehavelo 137 (Ouhunga Wakaputu no Vavateli wo Mutumini)

Mo vilinga vya kaputu omunene wo cilongo, pamo nodo ministu novau-ndapi avehe ovanene mbavahavelwa mombonge ya kaputu omatokolo etha oku liwithwa mo vidilika ovinene ovyo cilongo.

Ehavelo 138
(Eyooloko mo Kuundapa)

1. Ovilinga vyo do ministu da kaputu, vyo do ministu, ovyo do seketalu cilongo, nodo sekeletaliu da kaputu novapeha vodo ministu pena elunduluko pamo nodo Ndeputatu novo mbonge yo mapito omale novo vilinga avihe mbi amena owingi welongo alihe lyo cilongo.
2. Ovatumini mboka avehe kava pondola okuundapa podo mpangu hendi:
 - a)- Okulilundika ovininga vya kaputu ne mbi havithi ovya kaputu, nkwai onda vala ovyondongetho nomaunongo omathonganono mondongetho;
 - b)- Ovilinga avihe mbiinako nodo mbonge uke dimo oda kaputu nadihathi oda kaputu po malandethelo na avihe ne mona lyo cilongo;
 - c)- Kese ocilinga hica tantwa mo vidilika vya kaputu.

Ehavelo 139
(Ouhunga wo Pulitica)

Omutumini omunene owa vali wo cilongo, nodo ministu da kaputu vena ethiminiko pa pulitica nomaunongo aehe nga mavatele omuutumini omunene wo cilongo.

Ehavelo 140
(Ouhunga Wonkali)

1. Ovatumini avehe mba twadi po kupopya avayono onkali yontumba ko cila nomo kati kovilinga vetha okukoyetwa mo mbonge onene oyo vikoya.
2. Ya ovatumini mboka avehe avadi pokukoyethwa, onkali haileme ne ponkali mpoka vahupulwa vena oyo ku aselwa omanima 2 ne okukapita komutwe mo kaliwoso.

**OCITYALONGO III
OMBANGO YO CIMYANGA**

**OCINTIMBU CA I
ETOKOLO, ETUNGO, OUHUNGA NE HOLOVOLO**

**Ehavelo 141
(Etokolo)**

1. O Asembeleia Nasionale elao enene lyo maeli no matokolo ocilongo co Ngola.
2. O Asembeleia Nasionale onganda onene nji undapela avihe mbi nako nelongo lyo wingi mo vidilika avihe vya kaputu. Onganda onene oyo maeli iyulikitha elitungo lyo va Angola avehe okutya acihe soka hi cinaca no vidilika vyo kunana ocilongo.

**Ehavelo 142
(Ovanakwa)**

O Asembeleya Nasionale, inakwa nodo Ndeputatu do cilongo mba vahovolwa no kunakwa pavidila vyo cilongo.

**Ehavelo 143
(Ounongo wo Maholovolo)**

1. Omuntu ngu holovolwa ko Undeputatu ongu una omanima omulongo nepandutatu okuya noko mutwe, ngukala, mokati noko cila co cilongo cetu.
2. Odonndeputatu di holovolwa movalu mbwaa pumbwa, moule womanima atano okuliwitha ko vidila.

**Ehavelo 144
(Omuvalu wo Vaholovoli)**

1. Pokuholovola odonndeputatu ciningwa ovikando vivali okutya mutha ociwondo cotete mwapumbwa vangapi, ya no mo vilongo avihe vivyo cilongo mutha ukwithwa kanunu katee macihulo omavalu mbu mahalwa.
2. Opo pa holovolwa odo Ndeputatu matokolwa ovidilika hembi:
a)- Omuvalu wotete we ethele nomilongo vitatu mo mbonge aihe onene ndyili ko cipundi, mbaveli mokati no ko vilongo vyo kocila;

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

b)- Yaa modo mpangu uke odo nkawo do cilongo okuda mombonge onene muholovolwa vatano mukese cilongo.

Ehavelo 145 (Mbavetha Okuholovolwa)

1. Ovantu mbaha vetha okuholovolwa ko Undeputatu hovomba:
 - a)**- Mbavali mo kaliwoso oule wonanima atatu;
 - b)**- Mbavaholovolelwé ale ko undeputatu cau havaanya ne havadiko kuvo ovene ko undeputatu;
 - c)**- Mbenya mba hamaveciulu.
2. Noho uke Ku caelwa ko Undeputatu mo Asembeleia Nasionale ovantu hembenya andaa vaundapa modo mbonge hendi:
 - a)**- Ovatumini avehe vodo mbonge do mapito omale;
 - b)**- Ovatumini avehe ovombonge yo vikoya;
 - c)**- Ovatumini vovatumini vo vikoya novapeha vavo;
 - d)**- Ovatumini avehe vo mbonge yo maholovolo ngahaethi oa kaputu;
 - e)**- Omafwalali naavehe mo cidilika soka.
3. Ovatumini avehe vo mbonge yo maholovolo ngoka.

Ehavelo 146 (Ovaholovolwa)

1. Ovaholovolwa vanakwa kodo ngundu odonene nodo pokati do pulitica ndi madiutula ne omuntu omupe ngumahala okuhita anane ongundu ndyoka, pa vidilika vyo cilongo.
2. Avehe mbamavahavelwa mo cimyangó vetha okukala nongundu yo pulitica nomuvalu wovantu omayovi atano ne omayovi atano nomathele atano nomathele atano, iya omathele atano ne omathele atano nomilongo tano mukese cilongo.

OCINTIMBU CA II OCITIVALI OVITUMINO VYO NDEPUTATU

Ehavelo 147 (Onkalo yo Manima Ngaetha Okukala ko Undeputatu)

Oyo Ndeputatu oyombangi de longo alihe lyo cilongo cetu po do mpangu adihe mpa daholovolwa.

Ehavelo 148

(Etameko no Muhangu wo mo Vilinga)

1. Ocilinga codo Ndeputatu, ci ithilila etango lya tete lya coonge ca tete hi ciningilwa mo Asembeleya Nasionale. Okuda mo cimyang, hacipu etango lya hunina lya cimyang ocitivali, hapena ouvi nangandi.
2. Ondunge yo kuwedamo, no kwithamo odo Ndeputatu mo Asembeleya Nasionale cida movidilika vyomaeli no matokolo ocilongo.

Ehavelo 149

(Elunduluko mo Vilinga)

1. Ovilinga vyo undeputatu kaviliyeleke vyelipona pamo novyo vatumini hemba:
 - a)- No mutumini omunene wo cilongo no mutumini omunene wa vali owo cilingo;
 - b)- No ministu yakaputu, no ministu, seketalii da kaputu no vapeha vodo ministu (ovatumini mbaelili nambaelili mocilinga ca kaputu);
 - c)- No mbangi yo cilongo cetu ko vilongo vyo kocila;
 - d)- No vatumini ovanene ovo yombonge oyo kupikula oyompela;
 - e)- Ovatumini vovidila pamo novapeha vado;
 - f)- Avehe ovatumini ovanene ova yandyi mayele kombonge yo vikoya nombonge ye ameno outhemba, wo muntu;
 - g)- Govenatole, no mupehawne novatumini uke ovakwavo avehe ovo vilinga vya kaputu mo citopulwa ne mocilongo;
 - h)- Ovatumini vo vidilika mompangu kese yo cilongo cetu;
 - i)- Ovatumini vo do mbonge, nomaunongo aehe ngamatala nokuyunga hi cinako no vilinga via kaputu, ovinene novinunu.
2. Noho uke ovilinga vyo undeputatu haco ngo vyo:
 - a)- Ovilinga vya kaputu mbi thutwa vyodo mbonge ndilili na ndilili;
 - b)- Oku undapa uke noko mo vilinga vyodo mbonge di kalelapo ovantu oku undapa mo vilinga ovikwavo ovya kaputu, mbi makumbu ombongo;
 - c)- Mo vilinga vyo vikoya, mbi vatela odongendi omalombe ovipindi mokati noko cila co cilongo;

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

- d)- Ovilinga mbimavi ku aanda oku undapa mo Asembeleia Nasionale, kakele kovilinga vyo pulitica na avihe mbioka mbyaa nakwa mo Asembeleia Nasionale.
- e)- Mo cilinga hicinako no maholovolo;
- f)- Mo vilinga ovikwavo mbye lipona no vyo unndeputatu.
3. Ovilinga avihe oviwa mbya undapa aheya nakwa ovyo vimuholovoletha okuyla onndeputatu.

Ehavelo 150 (Eameno)

1. Odondeputatu, vena eameno enene movidilika ya kavapondola oku andwa no vilinga vyokukoya novioonge uke vyomikalo omikwavo.
2. Odo Ndeputatu kadipondola okupuhilwa okumukambula ko nkali ya aca nkhai andaa wa hupulwa amayono, iya cau opo etha okukambulwa okutuwa mo kaliwoso ouli manima 2, masi andaa haco soka tete, apena okamutoto kontumba tete, thiimbo aheyakambulwa cina okuyanjwa oubangui ko Asembeleya Nasionale.
3. Ya cau onkali ayatalwa nawa okutya wa hupulwa amayono, u aselwa okukapita pomanima 2, ocoonge ocinene co Asembeleya Nasionale vena oku ongana havatokola ondeputatu ngoka hanyekwa ouwa mboka auhe haithuwako ko unndeputatu opo ovikoya vitwikile ocilinga cavyo.

Ehavelo 151 (Ewitho ko Undeputatu ne Pingo)

1. Ondeputatu iithwa vala ko cipundi ayayono odonkali hendi:
 - a)- Ko vilinga vya kaputu mbye lipona novyo undeputatu, mo vidilika vyo cilongo;
 - b)- Odompela ndikapitila oule wo matango omilongo omwoovi;
 - c)- Okukala ko vilongo vyo kocila omatango ngaa kapita po milongo omwoovovi;
 - d)- Aena onkali nja kapita pomanima 2.
2. Apehe apena odo nkali ngandoka ondeputatu ina oyo kupingwa ko cipundi molovede olu thupi, masi haci havelwa mo citumino 153. co vidilika vyo cilongo movintimbu 2 nomo 3.

Ehavelo 152
(Okuhamola no Kuwako ko Cipundi)

1. Ondeputatu andaa kamaihala okuundapa ipondola okukumba opo ahamai undaupa uke.
2. Ondeputatu ida vala ko cipundi andaa ya yono odonkali hendi:
 - a)- Andaa wa yono ne kena mayele kaemuholovetha pa vidilika vyo cilongo;
 - b)- Aapitilile omuvalu wo matango okukambela ko vyonge mbyaa aselwa movidilika vyo cilongo;
 - c)- Utha okuliweda mongundu yo pulitica nje lipona nahendyi mwaadi;
 - d)- Andaa wayona ovykando ovingi mbya nakwa mo vidilika vyo Asembeleya Nasionale;
 - e)- Andaa modonkali ndoka ndili me havelo 153. mo vitumino, c), d) nomo e) mo vidila 1;
 - f)- Ku pondola okuhita monganda ndyoka ahokongelwe ya hoyo vala hokala pohi, mo Asembeleya Nasionale.

Ehavelo 153
(Epingwa)

1. Patuwa Ondeputatu ompe po lutho lwa umo andaa pena ouvi hembu:
 - a)- Aa kumbu kuye omwene okutya kamahala uke;
 - b)- Ayono odonkali domo citumino 152. movidilika n 2 vyo cilongo, b);
 - c)- Aayono onkali okupita po manima avali 2;
 - d)- Oulema;
 - e)- Aayundu.
2. Nguma pingi polutho ndoka hoyongunya nguli momutete we landulathano lyo ngundu ndyoka yo pulitica opo aninge Ondeputatu, ciningwa modo ngundu odonene ne odonunu.
3. Ya andaa mongundu yo cilongo soka kapenaca umo ngumalandulako, kacina manene papondola okukala vala.

Ehavelo 154
(Hicitha Okumwaanda)

Odo Ndeputatu mba veli meti lyo vilinga kapondola okuhita modo mbonge do vikoya:

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

- a)- Odo Neputatu kadipondola okwamena odo ngundu uke dimo, pa vidilika vyo vikoya mongundu yavo;
- b)- Ondeputatu kai pondola, okuila kapitiya kodo ngundu odo nkawo, nkwai andaa wayanjelwa epitiko ko Asembeleya Nasionale;
- c)- Ondeputatu kaipondola okukalelapo odo ngundu da kaputu, okutya naye avatele owingi una okuyanjelwa edililo kukaputu;
- d)- Ondeputatu kaipondola okukala po dompangu dovipindi.

OCINTIMBU CA III ELYONGEDO NOUHUNGA

Ehavelo 155 (Elyongido)

Elyongendo nouhunga womokati ko Asembeleya Nasionale ye citalwa pa vidilika vyo cilongo.

Ehavelo 156 (Ovanakwa)

1. Ocipanda, ongundu onene yovana mayele nji hai anda, poluvede keshe lwo mahovolo, mo Asembeleya Nasionale:
 - a)- Nji haipata nanda kutiwa ovilinga vya pata;
 - b)- Okwithilila andaa omanima omahovolo aponoka naandaa kaeyapomoka;
 - c)- Mo vidilika uke odo ovikwavo nda nakwa movidilika vyo maeli ocilongo.
2. Ongundu njikalela mo vyoonge avihe inanwa, ko mutumini omunene wo Asembeleya Nasionale ye mukala ova tumini hemba:
 - a)- Omutumini omunene owa vali wo Asembeleya Nasionale;
 - b)- Odoseketaliu;
 - c)- Omutumini wodo ngundu do pulitica;
 - d)- Omutumini vodo ngundu do vyoonge vyo vilinga;
 - e)- Omutumini vodo ngundu do vanane maeli ovilinga;
 - f)- Omutumini we ngundwa lyo vikumba;
 - g)- Odo Ndeputatu omulongo nava vali oolupongo.
3. Ya noho mongundu henji mukala uke hemba:

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

- a)- Okuundapa ouhunga auhe wo Asembeleya Nasionale mbunako nakese Ondeputatu;
 - b)- Okutwapo ouhunga auhe mbunako nakese coonge;
 - c)- Okuhiya Odo Ndeputatu avehe andaa pena ocoonge hi caaendelele;
 - d)- Okulandula no kuthonganona nawa ovyoonge avihe mbiningwa kodo ngundu peke peke ndikalelapo ocilinga soka mo Asembeleya Nasionale.
4. Ongundu nji haipata hita, ina oyokukevela katee enima uke ekwavo lyo pulitica mali patuluka mo Asembeleya Nasionale.

Ehavelo 157 (Ovyonge)

1. Ovyoonge viningwa vitano ne momanima ngoka atano ovetayo hunga wo kunana ocilongo pa pulitica.
2. Kese ocoonge cenima lyo pulitica yo kunana ocilongo itamekwa mo maango 15 omwedi wa mutunga mbula kenima ye cikala enimo limo, hacitetuka ya ha ci ulululwa mo matango nga aselwa ko mbonge yo vidilika.
3. Ovyoonge mbyoka avihe vyva sukithwa mena lyo kutya ovyo uhunga no kunana no kutanga ocilongo.

Ehavelo 158 (Ohunga no Othuto)

Ombonge yo vidilika ipondola okuunda pa no Ndeputatu 1/5 cida okutya ngoka ngweya eili ocintimbu paci.

Ehavelo 159 (Etokolo)

Omatokolo aningwa ko cinkopo ocinene codo Ndeputatu, mba vavathwa moocioonge soka, ya andaa haco andaa kwaya oveta yo maeli etungo ocilongo.

OCINTIMBU CA IV OUNOGO

Ehavelo 160 (Omatha Moutumini)

Ombonge yo vidilika, mo vilinga vyayo ina outhemba wo:

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

- a)- Okucopa ovidilika vyo ku undapa mokati kayo;
- b)- Okuholovola, odo Ndeputatu ndili mo coonge soka, omutmini omunene nomupehawe, oseketalieu ye no vakwavo uke mba ma vatele ovyoonge vyeende no komutwe;
- c)- Okunaka odo ngundu ndi makalele, nodo ngundu ndi mayungu no kuthonganona ocilinga soka;
- d)- Okulitwaapo mo vilinga avihe mbi mavinana ocilinga soka.

Ehavelo 161 **(Omatha Politica noutumini)**

Mo utumini nomo pulitica ombonge yo vidilika ina outhemba okutola hinyahi:

- a)- Okulundulula omaeli nga anakwa mo mukanda hembu owo maeli etungo cilongo;
- b)- Okwitavela omaeli aehe omawa kakevele vala ngenya nga dilikwa ko vidilika koveta mo mutumini omunene owo cilongo;
- c)- Okwaamena omaeli no matokolo ngama ningwa ko mutumini omunene owo cilongo andaa mbya atokolwa ale ye hatya mavilundululwa uke modo ndunge adihe poveta;
- d)- Okuthonganona nawa omawa ngama atwako poveta molovede oluthupi kandaa mavi anywa ne mavi itavelwe poveta yo mutumini omunene owo cilongo;
- e)- Okupandula omaeli nga mavatele ombongo nja nakwa opola okuvatela ocilongo;
- f)- Okutwaapo omaeli nga mavatele ocilongo okukula, paveta yo maeli ekulo cilongo;
- g)- Okutwaapo ondunge yediminepo lyo do nkali no mauwa uke omakwavo nga ngoka;
- h)- Omutumini omunene owo cilongo andaa pena ouvi waca wo maelema ouye una oyo kutokola divadiva elendi mali ama elongo lye;
- i)- Omutumini omune owo cilongo ukala no nkenda no lwembya kovitaneyovo;
- j)- Okutwilamo amayele omutumini omunene wo cilongo koviwa vyo ko vilongo vyokocila no cilongo cetu opo vitukambulithako okukula;

- k)- Okutambulako omaeli aehe omawa ngamaula, okutunga omatombo omawa, pamo mo vilongo vyocila cilongo cetu, okupimpa oma unongo, noho andaa pena ocipito ocilongo cetu naco haci, okuyunga nawa ovimpungu vyo cilongo cetu no valalanganda vo cilongo cetu, naavihe mbinako ne ameno na unene mo cidilika co mafwalali;
- l)- Tutha okutantuka kocivi, omaunongo nga matoto ociwa no civi, no uwa mbumatwike no uye auhe;
- m)- Okutantula ouvi auhe mbu maukuminine omutumini omunene owo cilongo paveta yomaeli etungo cilongo no mahavelo 127 nomo 129;
- n)- Okuundapa ouwa mbwa nakwa pa vidilika yomaeli ocilongo;

Ehavelo 162
(Okukuyunga)

1. Ombonge oyo kucopa ovidilika, ina oyokuyunga:
 - a)- Avihe embi nya nyemba ko kufwithapo ovidilika no kwendyamu;
 - b)- Okutambula no kutala nawa oyombongo endi kaputu aundapa nado ya noyo mbonge oyo nkawo oda kaputu ku ceinya ovidilika vyo cilongo nya popya, okuningya okutya vikalwe popeyi no mukanda ombu mauhonikwa no mbonge enya oyo kuvalula avihe embi eli ovya kaputu mokati ko vidilika vyaco avihe;
 - c)- Okuthonganona oubangui mbu mayande ko mbinga yovita, yociwa nocivi koma elema ouye kevatelo enenene;
 - d)- Okutwaapo oma unongo nga mavatele emona lya cilongo cetu okutya maciciwa hatuundikwa odo mbongo ko vilongo vyo kocila masi ongele njoka ahamaipula ovihohela, ya ongele njoka kaipondola okupitilila enima limo, itha okuthutwa aihe vihavelwa mo veta yo cilongo;
 - e)- Okutwaapo elandulathano ndi malitala acihe soka ocivi hi macikambakanova ovidila vyo cidilika co mutumini wo cilongo okutya hi catokolwa cilandulwa ne cakulama;
 - f)- Okutambula avihe mbinako no mbongo ya kaputu nja undapethwa moule wo medi vitatu, okutya yaundapethwa vi;
 - g)- Okuminga ovyoonge mbimavitwako nokuteelela odo ngundu ndatuwapo mo mbonge yo vidilika, okulitulamo omayele pamo nodo ministu, odo omutumini omunene wo cilongo no vatumini uke vamo avehe okuunda pela pamo no mutumini omunene owo cilongo;

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

- h)*- Oku ama omayelete po vidilika mbi thongonona odo mbonge da kaputu ya vimo uke andaa kaputu omunene wo cilongo pamo no mapito omale.
2. Omaunongo okuyunga ko mbinga ya kaputu ocicho ocinene okutwaako no cilinga ce mo Asembeleia Nacional e, o pulitica mo vilinga.
 3. Ombonge yo vidilika kese enima iyongola ombonge nja undapethwa ku kaputu ocicho cawo oule wonamina ngoka ngaeli ko cipundi.
 4. Ocitudumino hitwadi pokupopya kacityaele, okuyongola ombongo aihe nja nakelwe opala okuvatela oclongo, ya ciningwa mo vitumino no veta yo cilongo.

Ehavelo 163 **(Odombonge uke odo nkawo)**

1. Ko mbinga yo mbonge uke odo nkawo, etakolo lida ko mbonge yo vidilika:
 - a)*- Okuholovola ovatumini vo mbonge oyo vikoya hilapo odo mpela, mo veta yo cilongo;
 - b)*- Okuholovola odombangi do vikoya vaile ovanamayele ko vatumini ovanene vo cidilika co mapito omale;
 - c)*- Okuholovola omutumini omunene ko co vidilika co kupikulula oyompela nomupili wae;
 - d)*- Okuholovola ovatumini mba vakalelepo ombonge yo maholovolo nodo veta dayo;
 - e)*- Okuholovola uke ovatumini vamo mba mavatele odo mpumbwe odo nkawo ndimadi nakwa ko mbonge yo vidilika.
2. Ombonge yo vidilika ina outhemba, okuyanjelwa oulonga mbwa undapwa moule wenima alihe odo mbonge henji ombonge onene oyodo mpela, ocipundi ocinene combongo, modo mbonge de pangelo ko mbinga yo maholovolo.

Ehavelo 164 **(Ompangu Okutwaapo Ouhunga no Cihopa)**

Ombonge yo kucopa ovidilika itwaapo ohunga auhe neameno kese oncitunga cilongo itha okuningulula omukanda wo ntumba awe ukeketha, upondola okukaninga uke omukanda:

- a)- Andaa, wakeketha no kulundula omukanda wou ncitwa cilongo;
- b)- Outhemba, ne ameno ko do ncitwa ocilongo;
- c)- Pena okukala nocinho no muntu na avihe oviwa mbi amena onkalo yo muntu;
- d)- Omahovolo kelongo alihe lyo vatumini, naavehe ovo yombonge, ndi naka oveta yo cilongo;
- e)- Okunaka, odoveta do nkalamwenyo neameno, no uwa wo cilongo;
- f)- Ounongo auhe wa amena kese ompango yo do sova;
- g)- Oveta;
- h)- Okutwaapo ovitumino nouhunga auhe mbu amena odo vidilika vyo mapito omale;
- i)- Ovitumino avihe vye ameno lyo cilongo;
- j)- Ovitumino avihe, mbi twaapo ondonetho yo ma swalali, ne ameno alihe pala ocilongo;
- k)- Ovitumino vyo vita, vyo mpangu aihe novyo elema kese ndya uluka mo cilongo;
- l)- Odo ngundu peke ndi hadithi oda kaputu, omahangano nga elitwaapo oku undapela elongo ya nodo ngundu do pulitica;
- m)- Ovitumino vyo vihako vyo cilongo;
- n)- Ovitumino vyo vipito vye hiviliko no vikwa uke;
- o)- Owa wonkalo yo vantu;
- p)- Okutokola ovimpungu vye lunga lyetu pokati no vilongo ovilanganocetu na avihe vyo mamona.

Ehavelo 165
(Ohunga no Kuholovola)

1. Ombonge yo vidilika mo uhunga wo maholovolo inavala okutumina andaa ya yambelwa edililo hendi kukaputu mo mwaano hembu:
 - a)- Ovitumino mbi amena ovilinga vya kaputu, modo mbonge, odo veta de ameno omu undapi wepangelo naavihe mbinako no cilinga ce pangelo;
 - b)- Ovitumino vyo yombonge dakaputu, vyodo sikola odonetho yo pambanda noho uke nodo ngundu ndelinga ocisangela;

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

- c)- Ohunga nodonjuwo da kaputu mokati no kocila covilongo ovinene ovyo cilongo cetu;
 - d)- Ohunga noma unongo othuto yonganda onene yo cilongo cetu;
 - e)- Ohunga noma unongo odo mbango mo cilongo cetu;
 - f)- Ohunga noma unongo emona okutya mali ningwavi;
 - g)- Ovitumino mbi ma viamene emona nomatungo akaputu, masi nga hayanjelwe mo cilongo;
 - h)- Ovitumino mbi mavyamene odoveta nodo nganda dodo lalyu do cididimbe;
 - i)- Ohunga weameno moco vidilika ce ndongetho, cekongoko ko mwenyo ne vatelo alihe ko uwa wo muntu;
 - j)- Ocinakwa himacivatele ombongo onaampe mayendethwa mo cilongo;
 - k)- Etokolo lya kaputu ko mbinga ye ameno lyo mamona andino namuhuka;
 - l)- Ovitumino vyo naampe elongo litha okuundapetha omamona, okohiyehike noouye auhe wo cilongo cetu;
 - m)- Okunonga nteto noviwa vya kaputu vina;
 - n)- Ovitumino mbi ma vyamene emona lya kaputu mbya yanjelwa ne ndyatungilwa elongo;
 - o)- Okunonga omatokolo nga maanene othuto ye lilimo po no vihohela uke ovikwavo mbi mavatele epangelo likule;
 - p)- Ovitumino mbi ma vyamene ovimpungu nouthewe wo cilongo;
 - q)- Ovitumino mbi mavi amene emona lyo makuti nombepo nji thuumwa komuntu no ko cipako kese;
 - r)- Ovitumino mbi mavyamene onaampe utha okukala no kuti ko uye;
 - s)- Ovitumino mbi mavi amene omafwalali;
 - t)- Ovitumino mbi mavitala ko nkali kese njimainingwa mo cilongo.
2. Ombonge yo vidilika ina outhemba wo ma unongo ovilinga monganda njoka, kumo nangenya nga ulwa ko mutumini omunene owo cilongo mo vitumino vyo cilongo.

**OCINTIMBU CA V
OCILINGA COVETA**

Ehavelo 166

(Ovitumino)

1. Ombonge yo vidilika no unongo wayo, ko vilinga vyo do veta do ku thongonona emikalo vyo cilongo, odo veta do vitumino avihe mbi ma viyanja oma unongo aehe okunana ocilongo.
2. Ombonge yo vidilika noho oma unongo ovilinga:
 - a)- Ovitumino vyoveta okuhavelwa mo veta 161 mo citopolwa;
 - b)- Ovitumino vyo kunana ocilongo mo citopolwa a) cehavelo 160 ya no movitopolwa d), f), g), e h) vye havelo 164;
 - c)- Ovitumino vyo maeli movitopolwa i) nomo j) mehavelo 164 nomovitopolwa a), b), e), f), l), p), q) nomo r) nomo ndunge yotete (1) yehavelo 165 adihe monukanda hembu;
 - d)- Ovitumino uke ovikwavo mbinaka nokuli havela momawa aehe etumino omo mbonge yo vidilika paveta yo cilongo;
 - e)- Ovitumino kovatumini paveta yo citopolwa c) ce ehavelo 161;
 - f)- Omatokolo, no vilinga movitopolwa b) no c) vye havelo 160.º no movitopolwa g), h), i), j), k), l) nomo m) mehavelo 161 noho uke movipolwa b), c) e d) mehavelo 162 noho uke mocipolwa a), b), c), d) nomo e) mehavelo 163 ko mbinga ya mbinako no vilinga vyo pulitica oku hamavilikambulile mo mukanda hembu.

Ehavelo 167

(Owingi wo Vatumini)

1. Ouhunga no vatumini cipondolwa okukalelwapo kodo Ndeputatu, kodo ngundu dodo ngundu mo pulitica noko mutumini omunene owo cilongo.
2. Ovatumini wo cidilika co vikoya noveta aihe oyo mapito omale vapondola okuyanja omaeli no matokolo ko mbonge njoka.
3. Noho uke po ma unongo omanene nodo ngundu do Ndeputatu ndinana odo nkawo.
4. Cithongononwa nawa oveta yovatumini kwaavihe mbi ningwa ko mutumini omune owo cilongo.

5. Ovantu vamouke nokovanongo mbavena omaeli ngamatungu ocilongo, vapondola okuliweda, havatokola eyele lyo ntumba havelipakula mo mbonge yo vidili, opo yo itokole paveta yo cilongo.
6. Ombongo nji maivatele ocilongo enima hendi, kai pondolwa okutolwa menima hendi, nkhai andaa peya cimo co maelema, ya cau haciwedelwa uke kombongo njanakwa ye ameno cilongo.

Ehavelo 168

(Ounongo Mbunako no cilongo)

1. Ounongo mbunako no cilongo ipondola okusokwa Omutumini wo Cilongo, ko yo Ndeputatu ntano ya nokodo ngundu dodo Ndeputatu.
2. Ciwedwa nomatha omaeli nga yanjwa nodo Ndeputatu kumo no cinkopo co vanakomeho vodo ngundu do Ndeputatu.
3. Cadilikwa oku undapa mbi havinakelwe mo vidila vyo maeli etungo cilongo.

Ehavelo 169

(Eitavelo)

1. Ounongo mbu tokolwa mo vidili vitavelwa kodo Ndeputatu 2/3 mba vaombo po coonge soka.
2. Ounongo mo vitumino vyo veta vipandula andaa ciningi codo Ndeputatu dapandula eeli ndyoka.
3. Ounongo mo vitumino vyo veta vipandulwa vala eeli ile etokolo ndya popiwa, ciningi codo Ndeputatu da pandula, ya omuvalu hau pitilile ocinkopo codo Ndeputatu ndi havelwa mo mbonge yokucopa ovidili.

Ehavelo 170

(Eitavelo)

1. Odoveta ndi tokola ovatumini ditha okwila ondikindiki, hadikulamene poule wado.
2. Ovidili vyo ovatumini kadi pondola okuundapethwa tumo vala, aha-mapamo ouvi wo hinnya kepuko.
3. Ovidili mbyahulamomatokolo henga:
 - a)- Oluvede okwaanda;
 - b)- Oluvede lwokutumina no luvede lwokukala ko Utumini wo Cilongo.

4. Odoveta ndinakwa mo citumino combonge njiivatela ocilongo, okuliwitha kusoka hicitala no kwamena ocilongo okutya omuwo maupu menima paci ekuhava no kulandula nawa elisimu.

Ehavelo 171
(Ethonganono)

1. Omatokolo ovitumino nga nakwa ko mutumini omunene wo cilongo amo tite haeyatokolwa, ayandiwa mo momawoko odo Ndeputatu 10 ya hapakevelwa moule wo matango 30 opo ci vyatekwe mo wingi welongo.
2. Omatokolo odoveta ngatokolwa ko mutumini omunene owo cilongo opala okuhonganona no kulundula.
3. Avyapandulwa mbyoka mbyanongwa ko mutumini omunene, andaa mavi pakulwa, mo mbonge yo vidilika opo vithonganonwe uke nawa ya andaa kacipandulilwe haci anywa, acihe ile ocinkopo, citalululwa uke nawa.
4. Ya etokolo ndikolo ndyoka alya anywa pakapita omatango omilongo vikwana na atano (45) Okuvelela ombonge yo vidilika etokole ne iyande oulonga okutya yoo lwapandula ne katupandulile ya ngaciningwe hinyahi.
5. Iya andaa ombonge yo vidilika ya pandula ondunge ye tokolo lyo mutumini omukanda mboka kaupondola okuhawa mo coonge co citumino hehi.
6. Ounongo mboka owokuthonganona omaeli outumini wo mutumini omunene omawa masi polovedelumo andaa momuwo mbuvakumbu, ombonge yo kucopa ovidilika hamaitambula oule wo vyonge vitano menima.

Ehavelo 172
(Ethonganono lyo Vatumini Polovede Oluthupi)

1. Omutumini omunene owo cilongo aanakwa ko cipundi moule womatango 10 utha okuyanja oulonga mbumahalele okuundapela elongo muhopo.
2. Etonganono ndyoka liningwa vala ko do Ndeputatu omulongo (10) andaa momuvalu mba twaponoka etokolo lyo ulonga wo mutumini omunene kau pakulilwe mo Asembeleya Nasionale.

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

3. Ethonganongo lyovitumino nodovidila mbitokolwa komumini omunene oclongo, cikalundulululwa ovidila mo pulitica ne haici anywa ko Asembeleya Nasionale.
4. O Asembeleya nasioanale mayaanya etokolo ndiadi komutumini omunene owo cilongo, kutya cau okwithilila mpoka mpalyanakelwa kalikahawa uke mo vidila katee mavakaithana neele limo mo coonge ocikwavo.
5. Ciningwa ethonganono mo vidila ke eele ndyaa nakwa komutumini omunene owo cilongo katalulula nawa eele ndyvapewa ye ahamatan-tuka ehavelo hicalandula eele hendi.

Ehavelo 173 (Etompo ndya Endelete)

1. Etokolo lyo mutumini omunene wocilongo, lyo do nndeputatu omulongo no dongundu odonkwo ndikalelapo ovyyonge, Asembeleia Nasionale ipondola okutokola divadiva eyele ndya nongwa.
2. O Asembeleia Nasionale ipondola, okukumba Odo Neputatu (10) ne odongundu dodongundu dopulitica ndikalepo odo nkawo okutya ditokole eyele ndyanongwa.
3. Ya adaitavelwa omutumini omunene ouwe Asembeleya Nasionale matha olcuitavela divadiva hapena olcuvela ulce ulce elcolo lyodo Ndeputatu.

OCITYALONGO IV OYONKONO DE HUNGA

OCINTIMBU CA I OVIKANDEKELO VYOUNGI

Ehavelo 174 (Esiliviyo lyo Uhunga)

1. Odombonge do vikoya odo mpangu ndina outhemba opala okukoyetha ovantu.
2. Ya mo vikoya moka ombonge de eameno komu kambulwa noko-mukam-buli opo ha mapakala ouvi masi yo haveliwitha kwaa acihe pamo.
3. Odembonge odihe odehakaputu dina oyo okuundapela kumo nomboge yomapitomale, mo vilinga vyayo polovede aluhe avaithanwa ko mbonge yo vikoya.

4. Ovidila yamena ovitumino vyaco avihe mbinako nodo nkali, naavihe pa vidilika vyeameno cilongo, elandulathano nomatha mokuundapa kwayo.
5. Odomnbangi odenene odo vikoya kadipandola okwanya onkali yontumba nja kolwa konbonge yomapitomale okutya kapena ombonge nji maivatele ovikoya mbyoka.

Ehavelo 175

(Ekutuluko)

Mokuundapa kwado odombonge do mapito omale nodo vikoya, vena okukala avakutuluka havaundapa kuvo ovene ahamavaandwa kuhinya ca totwa mo vidila yo cilongo.

Ehavelo 176

(onjila)

1. Odombonge odo mapitomale mocoonge co Ngola ombonge oyombonge odo cilongo, ombonge oyokupikulula oyompela odomukalo owo cilongo ombonge okutala ombonge yakaputu okutya ya undapetwa ci nombonge onene oyo mafwalali.
2. Onkalo yaco njoka ewa elandulathano muliundapela kovikoya:
 - a)- Ovikoya mbyutwa kombonge onene yokoya, ndikalewapo nodomboge odonkwavo odvikoya;
 - b)- Ovikoya oyomafwalali ye cita okukethelua mombonge vyo cilongo ne no mpangu popedimpla akala.
3. Ovikoya mbyoka vipondola okwila ovyombonge yo vilunga uyepanjelo, ovyelisimu ne ovyokuyunge ovilinga vya kaputu, havikalelwapo no catumwa wombonge onene oyo vikoya.
4. Noho uke dipondolwa okunakwa ombonge yo vikoya vyo donkali do melunga.
5. Cidila kaciningua movete yo cilongo cetu olokuhinda ku ove omunene onkalo yoye oyo vikoya.

**Ehavelo 177
(Omatokolo)**

1. Odombonge odonene odo vikoya diamene omawa ovidilika nga nakuwa mo vidila yo cilongo, okuyandja cameno kungu yonenwa nohkali ku ngwayono, na avihe mbi mavyamene ovilinga vye pangela.
2. Omatoko omoyombonge do vikoya ena oyo kwila pala kese muntu ngwa yona kapene munena kapena mumunu.
3. Ovidila etokola ovikoya avihe mbinako nakese nkaly, ya hai abele kese umo komkali metilye.

**Ehavelo 178
(Othuto)**

Othuto yodombonge dovikova diundapa vala pa vidilika yonaunongo ovikoya okupopya hinya kombongo ndyi vapumbwa kocilei soka.

**Ehavelo 179
(Ovakoyethi)**

1. Ovakoyeti vakaputu vaundapa kuvo ovene vena evililo lyoku undapa acihe soka mabi vena olwuedela mo vidila yomali ocilongo.
2. Ovakoyeti kavandahilauka, kaivathwa ko cipundi ngovatumini uke vamo, ciningwa pa vidilika yomaeli ocilongo.
3. Ovakayothi havo vanonga etokolo lyo manima onkali ngamo aselwa soka thida kovitumina vyo veta.
4. Ovakoyethi va kaputu kavapuhilwa okuve kambulwa nkhai andaa onkali yaco yathonganonwa nawa ne wahupalwa amayono cau utha okwaselwa omanima ovali mo kaliwoso.
5. Ovakoyeti vakaputu kavapondola uke okuundapa ovilinga ovikwavo ovya kaputu ne mbihavithi ovya kaputu, kakele vala kokulongetha osikola nomaunongo uke omo okuthonganona ounongono owo sikola kombinga yocilei soka.
6. Ovakoyethi va kaputu kavapondola okuhita mo pulitica ni no kanunui.
7. Kova koyethi vakaputu kuyanjelwa outhemba wokwonga odongundu do vaundapi vocilei soka masi vacaelwa kavapondola okuyumana na kaputu okuliyela okukalanja no sela mo mapandavanda.

8. Ovakayethi vepangelo polovede oluthupi vena oyo kutalwa nawa nawa andaa mava undapavi okutya vena ovykalo oviwa, acihe soka ocilinga co mbonge onene yo vayanji mayele ombonge onene oyo vikoya.
9. Ovakoyethi mboka avehe mbenya mbavahulitha omanima omilongo epanduvali (70) yahivilikwa no mpande okuya mo penjela okuka thuvapo.

**OCINTIMBU CA II
OHOMBONGE**

Ehavelo 180

(Ombonge Yokupikulula Oyompela do Vatumini)

1. Ombonge oyo yombonge do cilongo oyo ili kaina ko omapitomale aehe ko do nkali daco adihe.
2. Ovakoyethi ovayanji omayele ombonge onene donge vahopwa ko mutumini omunene owo cilongo, masi tete vetha okuholovolwa kombonge onene oyomapito omale, mbavei okutya omuntu nguka watanga teipi.
3. Omutumini omunene owo mbonge oyodo mbonge odo cilongo no mutumini, wавали оwo cilongo vakanakwa ko mutumini omunene owo cilongo ya vaila 3 mba vaholovolwa 2/3 kovakoyethi vayanji omayele.
4. Omukoyethi omunene wombonge oyombonge odo cilongo nomupehawe va undapa omanima epanduvali apapiti omanima ngoka hapaholovolwa uke vamo.
5. Ovilinga mbyoka, nova undapi nelitungu alihe olyo cilinga soka co mbonge oyo mbonge odo cilongo dilikambulila mo veta yo cilongo.

Ehavelo 181

(Ombonge Yokupikulula Oyompela domukalo wo Cilongo)

1. Ombonge oyokufwithapo odo mpela odo omukalo owo cilongo, oyo itwaapo ovitumino vyaco avihe mbya nakwa mo mukanda hembu.
2. Ombonge oyokufwithapo odo mpela odo mukalo omuwa wo cilongo itwaapo no ciho hehi:
 - a)- Okutala acihe himaceende mo cilongo;
 - b)- Okutala avihe mbi maviyanja omaeli etungo cilongo;
 - c)- Okutala nawa avihe mbinako ouye, koco vidilika co vikoya, comaholovolo, no pulitica nji ma itungu ocilongo cetu paveta yo cilongo;

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

- d)- Okutala nawanawa avihe mbinako no matokolo kodo mbonge, okutya haciya anywa;
- e)- Okutala avihe mbi matungu oveta yodo veta okutya ndatokolwa mayeende nawa ngo hiyanakwa ae.
3. Ombonge oyombonge cilongo ikalelwa po novakoyethi ovanene 11:
- a)- Ovakoyethi vakwana, mbava hopwa komutumini omunene owo cilongo kumo ya no mutumini omunene owombonge oyo vikoya;
 - b)- Ovakoyethi vakuvala mba vahololovwa mo mbonge yo vidilika, apandulalwa kodo Ndeputetu 2/3 kumo no mutumini omunene owo mbonge yo vikoya;
 - c)- Ovakoyethi vavali mbahololovwa adinkopo oyombonge yo vayandi mayele ombonge yo vikoya;
 - d)- Omukoyethi umo opala okuvatela eameno lyo cilongo paveta yo cilongo.
4. Ovakoyethi vombonge odoyombonge vetha vala oku undapa omanima epanduvali havadiko ko cipundi kavapondola uke olufwo olutivali, ya vena eameno enene okuliyeleka nodo mbonge uke odo nkawavo.

Ehavelo 182 (Okuyongola)

1. Ombonge onene oyo kuyongola ombongo yepangelo okutya ya undapwa ci, ombonge ndilandula no kuyongola avihe mbinako no mbonge yakaputu mo vilinga vyo mpangu aihe mpaya yayanjelwe.
2. Omutumini omunene owombonge njoka pamo novapehave ovehe va hololovwa ko mutumini omunene owo cilongo, ya mukala uke vamo mba vatanga namba hatangele omapito omale, ya oku undapa ocikando cimo oule womanima epanduvali.
3. Iya omukalo mbuvena oyokuundapa adinakwa paveta yo cilongo.

Ehavelo 183 (Ombonge Yokupikulula Oyompela do Mafwalali)

1. Ombonge onenene yo vikoya vyo maswalali ombonge onene okukapita odombonge odonunu odo maswalali.
2. Ombonge njoka inakwa ko mutumini omunene, komupeha we, kovayethi uke ovayanji mayele vo mbonge onene oyovakoyethi oyo maswalali,

vanakwo ko mutumini omunene owo cilongo kumo novakoyethi ovane nene omaswalali.

3. Iya ociwondo soka acihe, cinakwa mo mbonge onene ovikoya vyo maswalali nja nakwa mo vidilika.

Ehavelo 184

(Onjango Onene oyo kupikulula Oyompela)

1. Onjango onenene oyo kupikulula oyompela ocooonge cimu ocovanongo vokuvukitha ehunga lyo cilongo ya vena oyoku undapa ovininga embi:
 - a)- Okutwaapo ovitumino avihe mbinako mbyoka;
 - b)- Okuholovola ovatumini ovanene kovikoya paveta yo cilongo;
 - c)- Okutwaapo ovantu vodo ngundu, ovana mayele, ovayungi kuhi maci ende mo mbonge njoka;
 - d)- Okuholovola mba mavaile ovapanguli ovanene novapehe vavo mo mbonge ndoka;
 - e)- Okuholovola okuvenakela podo mpangu mpa mava undapele, okuvededela omatha nomaeli nganakwako paveta yo cilongo;
 - f)- Okuholovola mb amavaulu okuhita mo cimyanga opo vapa uke ko vipundi ovikwavo owo mbonge njoka, veci ule okukala mo mbonge nja undapelwe oule wanyima;
 - g)- Okuyanja omaeli nga enako no mbonge ndapumbwa mo mbonge ndoka, opo kaputu eiwe okutyuocingapi hi casukithwa ko mbonge;
 - h)- Okuyunga noyongola ombongo nja undapelwa modo mbonge odonunu odo vikoya;
 - i)- Okutwapo noku ungula odo mpangu mpumbwe ndapumbwa modo mbonge njoka kova undapi naavihe mbya hepwa.
2. Co vayanji mayele cika ocooonge ocinene, cikalelwapo kovanani hemba:
 - a)- Odombangi do vikoya ndatu jndikalelapo omutumini omunene owo cilongo ya na umo owomapito omale;
 - b)- Odombangi do vikoya mbano ndeya okukalepo ombonge yo vidilika;
 - c)- Ovakoyethi ovanene omulongo mba vaholovolwa ko mbonge onene odo yompela.
3. Ovakoyeti ovanene ovo mbonge ovoyombonge odo cilongo, ovo mbonge oyokuyongola ombongo nja undapelwa mo cilongo, mo mbonge yo

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

vikoya oyo maswalali vakongwa opo vakale mo coonge soka, vayanjelwa ondaka masi kapondola okuyela omunwe okuhopha.

4. Olutho lwo ciwondo soka ovayanje mayele cilikambulila mo veta 2 mocitopolwa a), b) nomo c) yo manima atano havaningi uke ocihopa ocikando cimo, ya vetha okuliwitha paveta.
5. Mbenya mba kambulithako ovatumini ovanene ovo mbonge njoka navo vena outhemba ngowo vakoyethi ovanene vombonge njoka.

OCINTIMBU CA III EAMINO LYO YOMBONGE DO CILONGO

Ehavelo 185 (Outhemba)

1. Ombonge onene oyoku amena omapito omale ocilongo cetu, ombonge aihe mbi mavivatele elongo alihe, modo veta ndanakwa kukaputu.
2. Ombonge onene oyo kuvatela elongo alihe ina outhemba okuvatela acihe codo mpumbwe nditunga elongo.
3. Ovatumini ovanene ko mbonge yetungo ne ameno cilongo okukala nocaho kodo veta.

Ehavelo 186 (Oungundu)

Ko mbonge onene njivatela odo mpumbwe de longo, vena oyo kukalepo no kutokola mbi nako nodo nkali paveta yo cilongo naunene:

- a)- Okukalepo kaputu podo mbonge do mapito omale;
- b)- Okundapela emona lyo vilema, lyodondele na mba haveipo;
- c)- Okweta oma unongo nga enako ne aselo lyakese nkali;
- d)- Okwamena odo mpumbwe ndimaditungu elongo;
- e)- Okuweda ounongo womatokolo mo vikoya;
- f)- Okunana nawa oma unongo nga ma amene odonjali, ndi hamadi-sosele ovantu mo cidili ka comapito omale, poveta.

**Ehavelo 187
(Onkalo)**

1. Edilikilondi amena onkalo ye wedelo mo vilinga, cina oyo kukevelela pomuvo wakaputu okutya ovantu oyo kulilola vatalwe ounongo, ya acihe soka vena oyo kulihavela mo veta yo cilongo.
2. Ya mo mbonge onene oyomapito omale opo uhite oku undapa, cikevelwa, vakumbe havahala okutya omuntu nguka watanga hitila meti hendi ndya nakwa paveta yoku amena elongo alihe.
3. Ovatumini ovanene ovo mbonge njoka kavadilwa ovikando ovingi podo mpangu davo odo vilinga, okukalekwa pohi kavapuhilwa okumutaate mo vilinga, ne kese hinya hi macimwitha mo vilinga cininguwa paveta nakwa mo vitumino vyo cipundi soka.
4. Ovatumini ovanene ovo mbonge yo vikoya kelongo, navo kavapuhilwa vala okutya okambedi kontumba haithwa mo vilinga maitwako hangala tuu ngu ma undapa.

**Ehavelo 188
(Odonkono)**

Ovatumini ovanene ko mbonge yo vikoya kwameno elongo, kava kambulililwa vala nyahoka okuvetukulikila tete ci thongononwa nawa omutoto mboka ne aahupulwa amayono, okaliwoso ke kakapondola okupitila omanima 2.

**Ehavelo 189
(Ombonge)**

1. Ombonge onene mothilongo oyo mapito omale omuti omune mbukalepo kaputu naunene mocilu codonkali, me ameno ovangi apehe pena vale oyo kukala eameno ndimalitapula omanima omakalawoso.
2. Ombonge onene mo cilongo oyomapito omale ina uvothuto paveta yo cilongo.
3. Modo mbonge do mapito omale odonenene kodonkwavo, oyomapito omale ocinenene covayanji maeli kelongo alihe no mbonge yo vikoya vyo maswalali.
4. Omutumini omunene owo mbonge oyomapito omale koco vidilika cokwaama elongo alihe pamo naavehe mba mave mukambulithako

ocilinga soka, vanakwa ko mutumini omunene owo cilongo, masi eele lida konene no ciwondo co vayanji mayele kelongo alihe ya olutho lwavo lukala omenina atano opolulunduluwe ocikando cimo.

5. Ovatumini ovativali vo cidilika soka kumo novo mbonge yomapito omale onene ke ameno lye longo, kumo ocidilika copombanda, kumo nom-bonge yodombonge odo cilongo, kumo no mbonge onene oyokuyunga ombongo mo cilongo nodo mbonge uke odonkwavo odo nene, avehe vahavelwa nomutete umo owo mapito omale.
6. Ovapeha vamboka mbatwadi pokupopya va vanakwa ko mutumini omu-nene owo cilongo masi ule lida kociwondo covayanji mayele kelongo alihe lyo cilongo, mo vitumino mbyaa nakwa paveta.
7. Kese kehulilo lyenima paningwa ethonganono ndi malinigwa ko mbonge onenene oyo vikoya mo cilongo okupakula ko mbonge yokucopa ovi-dilika no ko do mbonge uke odonkuwo odo mapito omale.

Ehavelo 190
(Ociwondo Covayanji Maeli)

1. Ociwondo ocinene covayandi maeli kelongo alihe, ombonge ndi yunga omaunongo aehe omo cidilika comapito omale.
2. Ociwondo ocinene covayandi maeli kelongo alihe, ovo vatokola hinyahi: Okutaka, onaanaka, okuvyaleka, okumwithe po mpangu hendi okumu-twa uke pokwavo maavihe mbinako nondunge njoka.
3. Ociwondo ocinene cinene covayandi maeli ocidilika ce ameno kelongo alihe, cikalelwapo ko mutumini omunene owo mbonge ndoka mo cyonge moka mukala uke ovatumini hemba:
 - a)- Ovatumini ovativali vo cidilika oco omapito omale ocilongo;
 - b)- Ovatumini mbava holovolwa ko mbonge ye ameno lye longo;
 - c)- Ovatumini mbavatumwa ko mutumini omunene owo cilongo;
 - d)- Ovatumini mba vaholovolwa ko mbonge yo kucopa ovidilika.
4. Ovatumini owo ciwondo ocinene cidavandi maeli co mapito omale navo omanima avo ko utumini vakalako omanima atano mo citumino hehi po vitopolwa b), c) no d) paveta yo cilongo.

Ehavelo 191
(Omaswalal)

1. Ombonge onene ko cidilika co maswalaly oyo ili omutima omunene wo cidilika co maswalali aehe mo cilongo, ya ocilinga cayo okuyunga no kuthongono nawa avihe mbi ma viningwa ko maswalali aehe mbi mavingwa 1 komakakunya aehe na awihe mbinako ne ameno lyo cilongo, okutwaapo elanduthano paveta yo cilongo.
2. Ovilinga avihe vyo mbonge njoka yo vikoya ko maswalali viliwithe koveta yo cilongo.

OCINTIMBU CA IV
OYOMBONGE DE SILIVIYO KEHUNGA

Ehavelo 192
[Cadimwamo]

Ehavelo 193
(Oumbangi)

1. Ovikoya ombonge, Oumbangi koveta yo vikoya.
2. Ombangi yo vikoya omuntu ngu katelepo onkali mo cilongo podo mpangu nodo mpangu, okwendela mo vitumino vyo mapito omale.
3. ombonge onene oyokuhunga odombangi do vikoya dina okuyunga avehe mba va undapa ocilinga okuvelandula nawa apehe mpa va undapela.

Ehavelo 194
(Ociho)

1. Mo vilinga vyo do mbangi do vikoya paveta vena eameno kukaputu ko vilinga vyavo masi ye ahamatantuka mo veta yo cilongo.
2. Cidila omukanda wo mbangi yo vikoya ka upuhilwa, ye noho aena hiyayono pena okuthongononwa nawa opo patakolwe onkali nj aselwa mo lwe tokolo kombonge onene yo mapitomale, oyo ina vala outhemba ne dhililo mo ciwondo co dombangi do vikoya, aayono una oyo kukala omanima oaali mo kaliwoso, omukanda we owo vilinga una oyo kuunyekwa.
3. Odombangi do vikoya dina outhemba wo kutompola no nkuwatwa ye nonguhethi eswalali.

**Ehavelo 195
(Ouhunga)**

1. Ombonge nji yunga odombangi do vikoya ina outhemba wo kuya pom-pangu onene mpa pa undapelwa ovilinga mbyoka.
2. Oveta yamena omuna cilinga soka, ya noho uke kaputu, una oyokutwaapo omaunongo aco aehe kombongo, kovimbundu tee podo mpangu adihe mpa pa undapelwa ocilinga soka.

**Ehavelo 196
(Eameno)**

1. Kaputu uvatela avehe odombangi do vikoya ndi hadina mpa madikambulile, okuvepwa evatelo.
2. Oveta yi twaapo omaunongo ke ameno lya acihe mo cilongo.

**Ehavelo 197
(Eyovo)**

1. Odondele vetye nunu ka vopondolwa okuhita okaliwoso va amenwa koveta ndi amena eyovo.
2. Oveta yo cilongo eameno no kutwaapo elandulathano mo vilinga vye eyovo.

**OMUTWE V
TANU OVININGA VYOUNGI**

**OCITYALONGO I
OVIKANDEKELO VYOUNGI**

**Ehavelo 198
(Ouhunga)**

1. Ombonge yo cidilika co kuyakula ovantu yundapa okutwapo onampe ovantu ma velitungu mo vilinga ovingi ovya kaputu.
2. Acihe soka cilandula ovidilika vyo cilongo podo mbonge nodo mbonge, ouwa wa kese ncitwa cilongo, outhike pamo, ontilo nemona nocinho cilongo, kelongo alihe.
3. Citwaako no kwamena outhemba wo muntu.

**Ehavelo 198-A
(Mouhunga)**

Ombonge onene oyo kuvatela odo mpumbwe do va ntundikalelapo kaputu, okutya ocilongo cikale mondeinge ombwa.

**Ehavelo 199
(Etungo)**

1. [Cadimwamo].
2. Ovidilika yatwaapo ovitumino mbi vatela etungo lyo do mbonge, ko vantu mba havethi kaputu no ma unongo nga matungu nawa nawa odo mpangu adihe ahamakala ouvi masi avehe há va undapeli kumo ukuyunga nawa ovitumina ne tungo cilongo kumo na kaputu.
3. Odombonge nji hadithi odo kaputu dina oveta nji di amena.
4. Elyongendo, ounongo, etunga vyodo mbonge do paumwene no ma unongo odo ameno mo veta.
5. Odo mbonge ndi hadithi oda kaputu di undapa kudo odene po kuyongolwa onampe va udanpa.

**Ehavelo 200
(Outhemba)**

1. Ovantu vena outhemba wo ku teetelwa ko mbonge nji madi yulikitha eameno kuvo.
2. Ovantu vena outhemba wo kuhelwa kodo mbonge dopo do mpangu dawo okulondolwa ku kese cimo uke hi canongwa ku kaputu.
3. Ovantu mba va undapa kuvo ovene, amavahala okwiwa ca vena okuya ko mbonge okupula ouhunga wo uthemba.
4. Ovantu vena outhemba okuya po mbonge yavo, okusonekwa, no kutaenda omikanda omikulu mbya keka, noveta ye ameno, ko viholekwa vyakaputu, ya no nethonganono odo nkali nditilitha ovantu.

**Ehavelo 200-A
(Ombonge)**

1. Ombonge onene oya kaputu nji yunga avihe mbinako no ma unongo omikanda vyakaputu ili mo do mpangu daco adihe odo cilongo, ye dina unene kulyo lyo utumini lyo po umwene.

**Ehavelo 201
(Ombonge Ompangu)**

1. Ombonge yo do mpangu oya kaputu ituminwa ko do mpangu ndi amena, okulitwa kumo nawa okukulamena ku kaputu lya kese mpangu mpa mava undapele.
2. Omutumini omunene owo cilongo po mpangu ya kese ocilongo ocinene, oyeli omukalelipo wa kaputu ya navihe mbi ma vyende mo cilongo soka vituminwa kuye.
3. Omutumini omunene wompangu, unakwa ko mutumini omunene owo cilongo, ngu kalelapo odo mpumbwe ndi madi tungu ocilongo.
4. Ya avehe mba mava undapa naye vaholovolwa poveta ye ameno lyo cilongo.

**OCITYALONGO II
EAMENO LYO CILONGO**

**Ehavelo 202
(Eameno lyo Cilongo)**

1. Ociho ca kaputu ke ameno lyo wingi, okutala ovitumino noveta, mbi ma vihavele ovilongo vyo kocila mbina oupanga no Ngola.
2. Eameno lyo cilongo, ociho ocinene oku amena eyovo no uhunga wo cilongo povimpungu, outhemba wo vantu, no uwa auhe mbu ma utungu eyovo ne ameno.
3. Oveta oyo inaka ounongo auhe wo nampe ocilongo citha okulitunga.

**Ehavelo 203
(Outhemba ne Ameno)**

Ocilongo co Ngola cina outhemba ko kuvatela avihe, katee keyovo ne landulathano melongo alihe okuliwitha ko vitumino vyo veta yo cilongo noho mo uthemba wo uye auhe.

**Ehavelo 204
(Ompumbwe)**

1. Ke ameno lyo cilongo, omutumini omunene owo cilongo, maulu okutokola nethiminiko, lya mbi ma vitungu odo mpangu paveta yo cilongo mo kutala embi vya kambela metango lyaco endyo mo mukanda wo

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

mukalo wo cilongo, ngaci cahumbikwa mo mukanda waco ya no mo vidilika.

2. Pena odo mpumbwe do kutunga omukalo wo vita, na avihe mbi ma vivatele eyeko lyo vita.
3. Oveta ina outhemba no kutokola ovita avya pupyala unene, ocilongo cakondekwa, ya vataenda ounongo wo kutya nga tutokole hempa na hempenya, no kunonga eendelelo ndi mali ama ocilongo divadiva.

Ehavelo 205 (Ecaelo)

Ke ameno lyo cilongo, na unene omaswalali, omakakunya, apena oci-ponga contumba mo cilongo kaputu upondola okutola okutya, ndinu pena ocoonge, ocimyanga, onjaya yo ku asela mo mapandavanda na avihe ovivi mbi mavikambula ocilinga ca kaputu mocipala patokolwa divadiva opala ouwa wo cilongo.

OCITYALONGO III EAMENO LYO CILONGO NO MASWALALI

Ehavelo 206 (Eameno Ocilongo)

1. Eameno lyo cilongo ouhunga walyo okwaamena ocilongo ne yovo lyo cilongo acihe okucikondoloka, kelongo alihe na avihe mbi vathwamo, vyapewa ombatelo ku kaputu, noveta yo cilongo.
2. Elitungo ne lyongedo vinakwa paveta yo cilongo.

Ehavelo 207 (Omaswalali Ongola)

1. Omaswalali ocipanda ocinene hicikalela ompangu yo kwamena ocilongo, kavapondola okukala mo do ngundu do pulitica, masi yoo vapondola okuhavelwa kongundu onene yo pulitica ndili ko cipundi, paveta yo mutumini omunene wo cilongo nguli noho omutumini omunene owo maswalali, paveta yo cilongo kumo novidilika mbi ma vitungu kumo no Ngola andaa ihavelwa melyenge ndyoka.
2. Avehe mbavaila omaswalali mo Ngola odocitwa cilongo cetu, ya ocioho cawo oku amena ocilongo cetu.

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

3. Oveta inako elandulathano, ohunga, elongondunge, na avihe mbi nin-gwa po muwo we yovo, wo vihuna nowo fwiti.

Ehavelo 208

(Eameno no Vilinga Maswalali)

1. Eameno lyo cilongo no lyo uthemba wodo no citwado Ngola avehe.
2. Ovilinga vyo maswalali vinakwa paveta, no vitumino avihe.

OCITYALONGO IV EAMENO MAKAKUNYA OCILONGO

Ehavelo 209

(Eameno lyo Kutumina)

1. Eameno lyo cilongo, likalelwapo ko do mbonge odonene, ouvi na kese hi maciyono, aha maciliwitha ko vitumino noveta yo cilongo, no mo vyonge mbi havihavelwa oupanga no Ngola.
2. Oveta ne landulathano lyo cilongo vinakwa paveta.

Ehavelo 210 (Omakakunya Ocilongo)

1. Ombonge onene oyo makakunya ocidilika ca apehe, oveta, noho kavapondola okwila ovo do ngundu dimo uke odo pulitica, vena oyokuhavelwa kongundu onene njimainana ocilongo, na avihe mbi mavihavelwa mo cilongo ko vitumino neveta, ya mo upanga wo Ngola ko vilongo vyo kocila andaa tuna oupanga.
2. Ongola itambula vala ovantu mba vetha okwila makakunya odoncitwa cilongo cetu.
3. Oveta yo cilongo oyo itokola oma unongo aehe omakakunya.

OCITYALONGO V EAMENO YA NEKWATETHO LYA KAPUTU

Ehavelo 211 (Oviholekwa Ameno Kaputu)

1. Oviholekwa vye ameno, vina ouhunga no kwaamena ocilongo ko cidi-likia co uthemba wo muntu no mauvi nahaethi mo vitumino noveta yo cilongo bina oupanga no Ngola.

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

2. Eameno lyo viholekwa vyo cilongo mo veta nda nakwapo okuyunga cilongo.
3. Oveta oyo itokola oma unongo aehe ngaenako ne ameno lyo cilongo paveta.

Ehavelo 212 (Omunakomeho Woveta)

1. Odo mbonge do viholekwa cilongo dina ociko ocinene okutala no kuyanja oulonga ku kese hi maceende po mpangu nampangu, owa eameno no kuholeka , pauthemba weyovo lyo wingi wo cilongo.
2. Oveta itwapo, nokutala no kuthonganona ovilinga vye ameno.

OCITYALONGO VI OMUNANI WO VIKOYA

Ehavelo 212-A (Omunani wo vikoya)

1. Omunani wo vikoya omuntu nguna outhemba no vitumino, vyo uthike pamo oku ve amena ko uwa no uvi wodo nkali kelongo.
2. Omunani wo veta yo vikoya no mupehawewe vaholovelwa ko mbonge yo kucopa ovidilika kumo nodo Ndeputatu mbaveli monganda njoka.
3. Omunani wo veta ko vikoya pamo no mupehawewe va vyalekelwa mo mbonge yo vidilika, vetha okukala mo lutho ndoka oule womanima atano havaholovelwa.
4. Owingi we longo ne omuntu ngwa lemenwa ko nkali yontumba upon-dola okuyanja oulonga, ya omunakomeho ya wo vikoya athonganone nawa no kutokola paveta.
5. Ovilinga vyo mutumini wo vidilikayo vikoya vyelikalela, ku mbenya mba va undapa mo do mbonge do mikanda no vikwavo uke, masi yoo mo citumino noveta.
6. Ova undapi vo modo mbonge da kaputu nova undapi vamo mba have-thi ovakaputu vena ociko noku undapela pamo no mutumini wo veta yo vikoya opo ye akale no uhunga mbu maweende po mpangu ndoka.
7. Kese menima pa yanjwa mbu maudi ko mbonge njoka okuyanja oulonga wa hia undapa, ya havitumwa ko mutumini omunene owo cilongo, ko mbonge yo vidilika-no ko mbonge oyo Mapito Omale.

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

8. Oveta inaka ovitumino mbi mavinaka omunani woveta yo vikoya pamo nomupehawe, naavehe mba va undapa mo mbonge yoveta.

OMUTWE VI OMBANGO YOVAMPANGU

OCITYALONGO I ETHIMBIKO LYO VIHONIKWA

Ehavelo 213 (Ovikalo)

1. Etungo lyo cilongo hi cayovoka cina ovitumino mbya vyamena elitungo lyo po do mpangu mo vitumino noveta.
2. Oma unongo opo mpangu, atwaako, oku undapela kumo nodo sova okuwedako koumanongo aehe paveta.
3. Paveta yotete 1, oyo kuvatela ocilongo kese hi matjulu okulitunga kemona lyaco ahamacikevele ku ko mbonge onene oya kaputu, ya odosova no wo cilongo soka vena okuliwitha ko vitumino paveta.

Ehavelo 214 (Elitungo)

1. Oyonkono do vampangu dina outhemba wo kuundapela kumo, podo mpangu kese ovitumino noveta, njimai amene odo mpumbwe do vantu avehe.
2. Paveta ocilinga soka cina ocikambo ocinene, okulyongeda po do mbonge okulitwilamo omaeli kombongo nemona.
3. Ocitumino co modo mpangu, cihavelwa mehavelo hendi avihe mbinako nelandulathano, paveta ombwa tantwala hendi ouvi mo vitumino.
4. Ombongo ndimai undapwa mo citumino co vampangu macitya kombo, kelisimu, no vihohela nodo thuto uke odo nkawo ndi ma divatele ocilongo okulitunga paveta.

Ehavelo 215
[Cadimwamo]

Ehavelo 216
(Oumbangi)

Ovatumini ovampangu vena outhemba noku undapela kumo no cidilika co mapito omale, na avihe mbi ma vikambulithako ocilinga okutya kuco cayanjelwa mo vitumino ne mo veta.

Ehavelo 217
(Okupangula ovampangu wo Cilongo)

1. Oatumini ovampangu owingi wovantu mba va undapela kumo podo mpangu cilongo ndi kulitha emona, oupanga no vilongo kocila.
2. Ovanakomeho mbavana ocilinga co kutumina ompangu, vena oyokulitwa kumo momaeli nomo matokolo opo mpangu nampangu, okwendela mo veta.
3. Oveta itokola emona ndundapwa po mpangu ndoka, okutya hi casukitha, noho uke nemona ndi malilimwa mo cilongo okutya ma lituwapi, mali undapethwa ci naavihe yyo cilinga soka.
4. Ovinginga vyo kutumina ompangu vina ouhunga mbu ma utwaako no vilinga vyo pompangu njoka, noveta ya kaputu.

Ehavelo 218
(Omukalo wo Kuhopa Ovampangu wo Cilongo)

1. Okupangula ovampangu ovatumini ocilinga hi ciningwa mo vilongo no vilongo.
2. Mena lyo kutya ovilongo vyelikalaela, pena ovinene novinunu, cipandulwa, okutya povitwo nodo nteto.
3. Oveta noho ipondola uke oku wedapo omaunongo amo.

Ehavelo 219
(Okutambeka)

Okuhopa ovatumini ovampangu, mokati ko vidilika vyo cilongo, paveta, ipondola uke noho okuwedamo ovilinga vimo, ondongetho, ekongoko omeva, omaunongo omakwavo ngaha nakelwe ku kaputu.

Ehavelo 220

(Omukalo wo Vininga vyo Kupangula Ovampangu)

1. Ocilinga co kupangula ovampangu ombonge imo onene njilitumina kuyo oyene, ina ocipanda co vayandi maeli no munakomeho omunene.
2. Ocipanda covayanji maeli cikalelwapo no vantu ovaholovolwa, mba mave litwamo, koku undapa na acihe hi macitungu elongo lyo pom-pangu mpoka.
3. Ocilinga soka cikalelwapo no munani omunene ya ye haholovola omupeha we.
4. Omunakomeho wo cilinga soka omuholovolwa omunene.
5. Avehe mba mava undapa mo cilinga comaholovolo ovampangu vapon-dolwa okuholovolwa kodo ngundu odonene podo nunu pulitica ile kodo ngundu vala nado nde liyela, paveta.

Ehavelo 221

(Oku undapa)

1. Ovinga vyo kupangula ovatumini ovampangu vina oyo ku undapela kumo na kaputu.
2. Ovanakomeho vokupangula ovampangu ovatumini, vena oyo okuthonganona nawa oveta aihe ovinga vyaco embyo.
3. Ovanani avehe ovampangu mava ithwa vala ko cipundi andaa onkali yavo onenene.
4. Oveta yo vatumiini ovampangu, ipondola okukalaena ovanani ko nkali njivayono.

Ehavelo 222

(Elitungo)

1. Epangelo lyanja omatha, ovatumini ovampangu vo cilongo po mpangu yoye, okutya kese ocilongo macilitungu no maunongo aco.
2. Oveta ihala ovilinga ne landulathano lyo vatumiini ovampangu okuliweda oma unongo nomayele nga mavakulile mumo.

**OCITYALONGO II
OMBANGO YOVATUMINI WOVITUWO**

**Ehavelo 223
(Ehipaluko)**

1. Kaputu upandula, ovilinga no mauwa aehe ngaenako nodo sova oku undapela kumo no vitumino vyo cilongo.
2. Odo sova okwiwa odo mangu daco adihe ociwa mena lyo kutya macivatene epangelo, ko ma unongo nga matungu ompangu njoka.

**Ehavelo 224
(Odosova)**

Mo vitumino noveta yo cilongo odo sova ovatumini vopa uadolontu, mba vatela onampe elongo litha okulitunga pa uadolontu navihe mbi matutungu kolotunda.

**Ehavelo 225
(Ouhunga)**

Elandulathano alihe ndinako no cilinga hi co kupangula ovampangu okwillila, kovatumini ovanene novanunu, kodo sova odonene nodonunu movapeha vado, linakwa paveta yo cilongo.

**OMUTWE VII
OKUTHA OKUYUNGA OMUKALO NO VIKANDEKELO**

**OCITYALONGO I
OKUYUNGA OMUKALO**

**OCINTIMBU CA I
ETHIMBIKO LYO VIHONIKWA**

**Ehavelo 226
(Ovikalo)**

1. Oveta no vikwavo uke vye pangelo, no vilinga vyo nodo mbonge do kuyakula odo mpumbwe do vantu ovilinga mbyoka vyundapela mo vitumino vyo cilongo.
2. Cidila okukambakana ovidila mbya nakwa mo vitumino vyo cilongo.

**Ehavelo 227
(Ouhunga)**

Avehe mbenya mba havelitwamo ko vilinga vyocilinga hehi:

- a)- Ovayanji maele;
- b)- Okupondola, no kutaenda oma unongo mo wingi;
- c)- Okutalulula nawa nawa mbya tungwa ale;
- d)- Okutompola na kaputu no maunongo ngamo yanja okutya ye metambulako.

**OCINTIMBU CA II
OKUYUNGA MEHOLAMINO NE AMINO**

**Ehavelo 228
(Okuyunga)**

1. Omutumini omunene wo cilongo upondola okukumba ko mbonge oyo tunga oyombonge okutala nawa etokolo ndya ningilwe okukumba oupanga no vilongo vyo kocila andaa upondola okwitavela ne hamaitavele.
2. Noho uke upondola okukumba ethonganono lye tokolo ndya nakelwa lukulu po cihopa mpa pali odo Ndeputatu 1/10 mo Asembeleya Nasionale.
3. Kese eeli ndili popedi no kutokolwa, lina okuthonganonwa nawa muthimbo akwa kambele omatango 20 litokolwe onkailila.
4. Ya ombonge oyotunga omukalo wo cilongo ina okuyanja etokolo moule wo matango omilongo vikwana naa tano, opo ahamaivelwa ombedi keeli ndya kumbilwe ko mutumini wo cilongo ko umbangi wodo Nde-putatu 1/10.

**Ehavelo 229
(Ouwa wo Kuyunga)**

1. Etokolo kalipondola okutokolwa, ounbangi woko ombonge oyo kupikulula oyompela do mukalo omuwa owo cilongo ahauyeya.
2. Andaa ombonge oyo kupikulula oyompela do mukalo omuwa owo cilongo, hayanya eeli lye mukanda mboka okutya, omutumini omunene owo cilongo upondola okucuna huwadile okutya kaci itavelele.
3. Metokolo ndya diko, omukanda eeli, kalipondolwa okupandulwa, litha okwanywa onkailila.

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

4. Ya Andaa, eeli omukanda, etokolo alyaandwa, omutumini omunene wo cilongo kumo nodo Ndeputatu vapondola okucuna onima okutala no kuthonganona.

OCINTIMBU CA III EYONGOLO

Ehavelo 230 (Outhemba)

1. Ombonge oyo kupikulula oyompela no mukalo omuwa itala ye ithongonona, nomatha unene ku hinxa hihacili pa vidilika.
2. Cipondola okukumbwa ko mbonge oyo kupikulula oyompela odo mukalo omuwa wo cilongo andaa kacili nawa ovatumini hemba:
 - a)- Omutumini omunene owo cilongo;
 - b)- Odo Ndeputatu omulongo do Asembelia Nasionale;
 - c)- Odo ngundu do pulitica;
 - d)- Omutumini wo mbonge yo vikoya;
 - e)- Omuna komeho wo vikoya;
 - f)- Ociwondo codo mbangi do vikoya vyo Ngola.

Ehavelo 231 (Ouwa wo kuyunga me Holamino)

1. Ovidila vyo kuhamaciningwa citwaako noku anywa hicaombo acaanywa.
2. Mena lyo kutya kacendele nawa, okutya ovidila ihava mpa ya vyalekwa.
3. Vimo mbinako nodo mpela, no viholekwa ko nkawatwa njoka vina okuholekwa, nkhai andaa onkali onene kelongo aca ombonge yomukalo wo cilongo ayatala okutya onkwatwa hengu kenako nonkali ndyoka.
4. Andaa ovikoya vinako ne ameno kelongo, ombonge oyo kupikulula oyompela domukalo wo cilongo itaenda ounongo uke umo mbu mauhavelwa mo vidila n-1 no 2 mo citumino hehi.

Ehavelo 232 (Hi capenge)

1. Cipondola okukumbwa ko mbonge oyo kupikulula oyompela do mukalo omuwa owo cilongo, ko umbangi wo mutumini omunene wo cilongo okuhamatungu oviwa, ya odo Ndeputatu ntano.

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

2. Apamonekwa okutiwa ombedi onene ombonge oyo kupikulula oyompela do mukalo omuwa owo cilongo ipondola okuheela ombonge, opo ipate ipingithepo uke omutumini.

OCITYALONGO II OKUYONGOLA KOMUKANDA

Ehavelo 233 (Okuyongola)

Okwendulula omukanda wo vidila vyo cilongo, ngu pondola okutokola omutumini omunene owo cilongo kumo mo cinkopo cocinkopo codo Ndeputatu ndi havelwa mo Asembeleya Nasionale.

Ehavelo 234 (Eitavelo)

1. Elundululo lyo mukanda wo yondunge do cilongo citavelwa ko wingi wodo Ndeputatu 2/3.
2. Omutumini omunene wo cilongo kapondola okuwaanya elundululo lyo mukanda hembu, andaa mahala uke upondola okukumba ko mbonge oyo kupikulula oyompela do mukalo omuwa owo cilongo, oule womatango omathupi ye endululemo uke.
3. Omalundululo omukanda hembu nga pandulwa awedwa mo vidila vimo vye lundululo.
4. Omukanda hembu mo unongo omupe uvylekwa kumo mo vidila vye thonganono.

Ehavelo 235 (Ovimpungu)

1. Asembeleya Nasionale, ipondola vala okulundulula omukanda apapiti omanima atano okuda mpa wa vyalekwa.
2. Asembeleya Nasionale ipondola okwitavela olivede aluhe, ovitumino vyo kulundulula omukanda hembu, ya cipondola oku undapwa kodo Ndeputatu 2/3.

Ehavelo 236 (Ovimpungu)

Ovitya vyelundululo lyo mukanda hembu vina okuliwitha ko dovidila hendi:

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

- a)- Ontilo no muntu;
- b)- Eyovo, odo mpangu adihe do cilongo;
- c)- Ouhunga wa kaputu;
- d)- Onkalo ya kaputu ;
- e)- Ociwondo co do vidila vyo uthemba wo muntu eameno no uthikepamo;
- f)- Outhemba wo muntu;
- g)- Outhemba wo muntu pokati ka kaputu nodo kapela;
- h)- Evatelo, ouhunga, oviholekwa vyo cilongo novyo do autalukiya podo mpangu nodo mpangu;
- i)- Outhemba we kutuluko lyo do mpangu dodo mpela;
- j)- Eyapulo nodo mbonge da kaputu;
- k)- Elitungo.

Ehavelo 237 (Etokolo)

Ocilongo acili mo ciponga covita, acakololwa ne ketokolo lyaca enenene omukanda wo vidilika vyo cilongo ka ulundululwa.

OMUTWE VIII OKUFWITHAPO OKUMANA NOKUPITILILA

Ehavelo 238 (Etameko)

Omukanda hembu, uhawa okwithilila metango ndiwa vya lekwa mo vidilika co cilongo, ye ka upondola okwandwa mo cipala ko vitya hembi.

Ehavelo 239 (Odo Vidila)

Etokolo lye vyaleko lyo mukanda hembu ka lilundululwa, mena lyo kutya ovitya ivimo, nkwi ondaile wa lundululwa ae-ovoli nge havilikambakana no vidilika vyo mo mukanda wo cilongo.

Ehavelo 240 (Asembeleya Nasionale)

Ovilinga vyo Undeputatu mo Asembeleya Nasionale vivyala okwithilila etango ndya vyalekwa o mukanda hembu katee odo Ndeputatu madi vyala.

Ehavelo 241

(Omutumini Omunene wo Cilongo)

1. Omutumini omunene wo cilongo, okuda metango mumwavyalekwa omukanda hembu wo cilongo co Ngola, makevele katee makunakwa uke omutumini omukwavo ngu aholovolwa manakwa pa vidilika vyo cilongo.
2. Okwithilila momatango evyaleko lyo mukanda, hembu, omutumini omunene wo cilongo, una outhemba no kuhovola mba mavemunda-pethako, na avehe mo vitumino ovikwavo pa vidilika yo cilongo.
3. Katee omahovolo omakwavo nga maekeya omutumini omunene owo cilongo oyena okuhovola omutumini wавали mo cilongo.
4. Ouhunga auhe mbunako no vilinga elandulathano lyo naampe maceende ovilinga montinti no kocila na avihe vyodo mbonge vina oyo kwitha pa vidilika mukanda hembu.

Ehavelo 241 -A

(Ocimyanga)

Okuhamaci caele ehavelo 107-A, muthimbu outhemba wo kamutwe ko uncitwa cilongo hauyethika podo mpangu adihe, ocilinga co kulisoneketha cipondola okuthika podo mpangu adihe.

Ehavelo 242

(Okuvyaleka)

1. [Cadimwamo].
2. Ovidila vyo kwamena o autalakiya cinakwa pa vidilika na avihe mbinako nomaungo aco.

Ehavelo 243

(Ovapanguli)

Eholovolo lyo vatumini ovanene vomapito omale kacihovolwa ovikando ovinungi opo ahamapangwaneke mo kuvehovola.

Ehavelo 244

(Odonkali)

Ediminepo donkali mo vidila vyo cilongo cetu ihavelwa kodo nkali dovita, odonkali de ameno lya kaputu, na adihe odonkali do fwiti yo pulitica no vita mbya yeeka omauta menima 2002.

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

Ocilinga hehi Olupandu kodo ngundu nda yanja omaeli, metango 21 wayoo linene 2010, pamo no mbonge onene oyo kunaka oyombonge adihe pa vidilika 111/2010, momatango 30 wa yoo linene katee 3 wa cothi 2012.

Omutumini omunene wo Asembeleya Nasionale no mutungi, *Fernando da Piedade Dias dos Santos*.

Omutumini Omunene wo Cilongo, JOSÉ EDUARDO DOS SANTOS.

**OCINKOPO CA I
EPANDELA LYO CILONGO**

Epandela lyo cilongo lina ovivala vivali mo upapi ocithilantu no cindolodi ya vyukitha:

- a)- Ocithilantu – Ombindi yo va Angola avehe njitikila movie okutaenda eyovo lyo cilongo;
- b)- Ocindolondi – Eulu lyo vadolantu.

Pontinti pena elyenge lyomayoo, ndi yulikitha odombonge adihe dovinga ovinene vyomaseko, muna ecatana ndihivilika ounjunja wo vyana, novita avihe mbya luwa mo cilongo, onyothi ihilivika eyovo mouye ne humo komeho elyenge, no sipata no nyothi ovindumbu ya viyulikitha emona lyo cilongo cetu.

Elyenge, liyulikitha elitungo lye mona lyo cilongo.

Ocilinga hehi ca pandulwa mo Asembeleya Nasionale, oyokutunga omukalo owo cilongo mocitumino 111/2010 momatango omwediwa yoo linene metango 3 kuhuhu menima 2010.

Omutunini omunene wo Asembeleya Nasionale no mutungi, *Fernando da Piedade Dias dos Santos*.

Omutumini Omunene wo Cilongo, JOSÉ EDUARDO DOS SANTOS.

OCINKOPO CA II
OVIHAKO VYO CILONGO

Ovhako mbi hivilika cilongo ovihako mbihivilika ocilongo elyenge ndya kondolokwa nociahala cepungu ocitho co ntemo co lukutau viyulikitha ounjuna, wo viwana, wo maseko naavihe mbinako nodondima.

Noho uke muna omukanda mbwa patuluka mbuviyulikitha ondongetho mo vituwo, odahanya ndiyutitha ocilongo ocipe montinti muna osipata- netemo ndiyulikitha ovylina novita mbya luwa mo cilongo cetu.

Ya noho uke pohi pena omutinda omundumbu mpa pasonekwa ena lyo cilongo cetu oco Ngola.

Ocilinga hehi Olupandu ko ngundu nja yanja omaeli, metango 21 wayovo linene 2010, pamo no mbonge onene oyo kunaka oyombonge adihe pa vidilika 111/2010, momatango 30 wa yoo linene katee 3 wa cothi 2012.

Omutumini omunene wo Asembeleya Nasionale no mutungi, *Fernando da Piedade Dias dos Santos*.

Omutumini Omunene wo Cilongo, JOSÉ EDUARDO DOS SANTOS.

**OCINKOPO CA III
OCIIMBO CE HIVILIKO CILONGO**

«Angola Avante»

Ó Pátria nunca mais esqueceremos
Os heróis do 4 de Fevereiro
Ó Pátria nós saudámos os teus filhos
Tombados pela nossa independência
Honrámos o passado, a nossa história
Construímos no trabalho o homem novo
Honrámos o passado, a nossa história
Construímos no trabalho o homem novo

Angola avante, revolução
Pelo poder popular
Pátria unida, liberdade
Um só povo uma só nação

Angola avante, revolução
Pelo poder popular
Pátria unida, liberdade
Um só povo uma só nação

Levantemos nossas vozes libertadas
Para a glória dos povos africanos
Marchemos combatentes angolanos
Solidários com os povos oprimidos
Orgulhosos lutaremos pela paz
Com as forças progressistas do mundo
Orgulhosos lutaremos pela paz
Com as forças progressistas do mundo

Angola avante, revolução
Pelo poder popular
Pátria unida, liberdade
Um só povo uma só nação

Angola avante, revolução
Pelo poder popular
Pátria unida, liberdade
Um só povo uma só nação

Ocilinga hehi Olupandu ko ngundu nda yanja omaeli, metango 21 wayoo linene 2010, pamo no mbonge onene oyo kunaka oyombonge adihe pa vidilika 111/2010, momatango 30 wa yoo linene katee 3 wa cothi 2012.

Omutumini omunene wo Asembeleya Nasionale no mutungi, *Fernando da Piedade Dias dos Santos*.

Omutumini Omunene wo Cilongo, JOSÉ EDUARDO DOS SANTOS.

OVANTU MBAVALI MOCYONGE CETOKOLO

Fernando da Piedade Dias dos Santos – Omutumini wo Asembeleya Nasionale, João Manuel Gonçalves Lourenço – 1. Omutumini wa 1 wo Asembeleya Nasionale, Joana Lina Ramos Baptista – Omutumini wa 2 wo Asembeleya Nasionale, Ernesto Joaquim Mulato – Omutumini wa 3 wo Asembeleya Nasionale, Pedrito Cuchiri – 4. Omutumini wa 4 wo Asembeleya Nasionale, Carlos Magalhães – Osekeletalyu ya 1 yo Asembeleya Nasionale, Emília Carlota S. Celestino Dias – Osekeletaliu ya 2 yo Asembeleya Nasionale, Carlos de Oliveira Fontoura – Osekeletaliu ya 3 yo Asembeleya Nasionale, Raúl José Barcelos – Osekeletaliu ya 4 yo Asembeleya Nasionale, Abílio J. A. Kamalata Numa, Adão Campos Congo, Adão Cristóvão Neto, Adélia Maria Pires C. de Carvalho, Adelino Marques de Almeida, Adriano Sofia Cacuassa Bento, Adriano Botelho de Vasconcelos, Adriano Mendes de Carvalho, Afonso Domingos Pedro Van-Dúnem, Afonso Maria Vaba, Afonso Moraes Kuedi, Ágata Maria Florinda Mbaka Raimundo, Agostinho Ndjaka, Albertina Cungingomoco Muxindo, Albertina Teresa José, Alda Juliana Paulo Sachiambo, Alfredo Berner, Alfredo Furtado de Azevedo Júnior, Alice Paulino Dombolo Chivaca, Almerindo Jaka Jamba, Amaro Cacoma da Silva, Ana Maravilha Borges A. Fernandes, Ana Maria de Oliveira, Ana Maria Manuel J. Taveira, Anabela M. dos Santos Alberto, Anabela Trindade J. da Silva, Aníbal João S. Melo, António Filipe Tchiyulo Jeremias, António D. Ventura de Azevedo, António dos Santos França, António Francisco Cortéz, António F. Ferreira Júnior, António Sambuquila, Armando Dala, Aurora Junjo Cassule, Bento Joaquim S. Francisco Bento, Bernarda G. Martins H. da Silva, Bornito de Sousa B. Diogo, Carlos Alberto Ferreira Pinto, Carlos Francisco Conde, Carlito Roberto, Carolina Cerqueira, Carolina Cristina Elias, Cassongo João da Cruz, Catarina Pedro

Domingos, Clarisse M. M. Caputu, Cesaltina da Conceição Major, Constantino M. dos Santos, Cristóvão Domingos F. da Cunha, Daniel António, Delfina Helena Inácio, Demóstenes Amós Chilingutila, Deolinda O. P. S. Vilarinho, Desidéria H. Ndakhupapo, Desidério G. M. K. Wapota, Diogénés do E. Santo Oliveira, Domingas P. F. Damião, Domingos Damião Neto, Domingos Manuel Nginga, Domingos Martins Ngola, Domingos Paulino Dembele, Domingos V. Rafael Mate, Dumilde das Chagas Simões Rangel, Edith Livila V. Lissimo Manuel, Eduarda M. Nicolau S. Magalhães, Eduardo Kuangana, Elias Satyohamba, Elisa Fernanda Vihemba, Emílio José Homem Gomes, Ernesto Fernando Kiteculo, Eufémia Hambeleleni, Eufrazina M. M. Teodoro Paiva, Eufrazina Teresa C. L. G. Maiato, Eulália Maria Alves Rocha da Silva, Fabrice Alcebíades Maieco, Faustina F. Inglês de A. Alves, Feliciano Lizana Ozar, Felisbina Bento dos Santos, Fernando José de França D. Van-Dúnem, Fernando Faustino Muteka, Filipe Domingos, Francisco José Ramos da Cruz, Francisco Magalhães Paiva, Francisco Sozinho Chiuissa, Garcia Vieira, Gerdina Ulipamue Didalewa, Guilherme Cango, Guilhermina Fundanga Manuel, Gustavo Dias Vaz da Conceição, Inês Baca Cassule Camele, Inocência de D. F. de Moraes, Irene Alexandra da Silva Neto, Isabel Helena da Costa Dala, Isabel J. Miguel S. Peliganga, Isabel Nlandu Morena, Jacinto dos Santos José, Jeremias Dumbo, João Baptista Domingos, João Baptista Ngandagina, João Bernardo de Miranda, João de Almeida A. Martins, João Fernando Mucanda, João Marcelino Tchiypinge, João Manuel Pinto, João Muatonguela, Joaquim Wanga, Job Pedro Castelo Capapinha, Jorge Marques Bela, José Augusto, José Diogo Ventura, José Domingos Francisco Tuta, José Eduardo Carmo Nelumba, José F. Tingão Pedro, José Gabriel Paiva, José Mangovo Tomé, José Mário Katiti, José Miúdo, José Pami, José Samuel Chiwale, Josefina Pandeinge Haleinge, Judite Kaiovola, Julião Francisco Teixeira, Julião Mateus Paulo, Júlio M. Vieira Bessa, Júlio Tungu, Leonora Mbimbi de Moraes, Lopo F. Ferreira do Nascimento, Lourenço Diogo Contreiras Neto, Lucamba Paulo, Lúcia Maria Tomás, Luís Domingos, Luís Reis Paulo Cuanga, Luís Wachihassa Maiajala, Luzia P. de S. Inglês Van-Dúnem, Manuel Figueira Kalunga, Manuel L. Rocha da Silva, Manuel Pedro de Oliveira, Manuel Teodoro de Jesus Quarta, Manuel Saviemba, Marcelina Huna Alexandre, Mártires Correia Víctor, Maria Ângela T. de A. S. Bragança, Maria Buitti Makuala, Maria Carolina M. F. M. Fortes, Maria de Assunção Vahekeny do Rosário, Maria da Conceição Wimbo Pinto, Maria de Fátima Munhica

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

António, Maria de L. S. Abanbres Veiga, Maria Eulália A. Camilo, Maria Isabel, Maria Isabel M. Mutunda, Maria José, Maria Júlia de C. Ornelas, Maria Madalena da C. Narciso, Maria Rosa de Lourdes, Maria Sebastião I. Jerónimo, Maria Sebita João Pertence, Mariano Paulo A. Afonso, Marta B. do Carmo Issungo, Mateus Isabel Júnior, Meneses Clemente Cambinda, Miguel Maria Nzau Puna, Miraldina Olga Marcos Jamba, Monteiro Pinto Kapunga, Natália A. Abílio Dobia, Norberto Fernandes dos Santos, Ngola Kabangu, Nuno dos Anjos C. Albino, Nzuzi Makiese Wete, Nimi a Simbi, N'Zola Pierre Mamona, Palmira D. Pascoal Bernardo, Palmira Leitão Barbosa, Panzo Joaquim, Paulo Gime, Paulo Teixeira Jorge, Paulo Pombolo, Pedro Diavova, Pedro Domingos Peterson, Quintino António Moreira, Raúl Augusto Lima, Raúl Manuel Danda, Regina Eduardo Tchipoia, Roberto António Víctor Francisco de Almeida, Rodeth Teresa M. Gil, Rosa Pedro Afonso Garcia, Rosália Sandalawa Kapamba, Rosária Ernesto da Silva, Rui Luís Falcão Pinto de Andrade, Ruth Adriano Mendes, Sabina Napoló, Sabonete Muancopotola, Samuel Daniel, Sapalo António, Sara Luísa Mateus, Serafina Miguel Emília Pinto, Sérgio de Sousa M. dos Santos, Sérgio Luther Rescova Joaquim, Simão Geremias Boa Carroba, Sónia Moisés Nele, Suzana Pereira Bravo, Silvestre Gabriel Samy, Teresa de Jesus Cohen dos Santos, Teresa Jorge Pinto, Tomás Simão da Silva, Tito Chimona, Valeriano Chimo Cassauié, Vasco Pedro José, Víctor Pedro ya Victória Manuel da Silva Izata.

Onkenda no lweembya komapenda ngaakalaapo: Beatriz Aurora Fernandes Salucombo ya Fernando da Costa Andrade.

MBA VA UNDAPA KO DO MAHINA

Carlos Maria da Silva Feijó - Omunani, António Rodrigues Afonso Paulo-Omunani wa vali, Adão Francisco Correia de Almeida, Cremildo José Félix Paca, João Maria Poongo, José Octávio Serra Van-Dúnem, José António Lopes Semedo, Sihanouk L. Fortuna, Marcy Cláudio Lopes, Rosa Branca da Cunha Cardoso, Rosa Maria Fernandes Guerra, Solange Romero de Assis Machado Pereira, Casimiro Calei, Armindo Moisés Cassessa, Cláudio da Conceição Henriques da Silva, David Alberto Já, Lopes Toni do Nascimento N. Malanje, Gongo João Pedro ya Manuel Moreira Pinheiro.

OMUKANDA WO YONDUNGE DO CILONGO OCO NGOLA

PNoho uke pali: Adérito Belmiro Correia ya Manuel Neto Costa.

Omutunini omunene wo Asembeleya Nasionale no mutungi, *Fernando da Piedade Dias dos Santos*.

Omutumini Omunene wo Cilongo, JOSÉ EDUARDO DOS SANTOS.

**“Ombonge oyokupikulula ovidilika vyo cilongo ina ocikele
ocinene oco kutunga no kukulitha ouwa wo cilongo,
okuyunga ovidilika no mukalo ya no kuhilivika ehunga.”**